

20
1

~~Handwritten scribbles and marks~~

Catalogi.	Plates
R. 7. 13.	A. 1.

C 2 1/2 1.
58

SIGNA ECCLESIAE,

Seu

VIA FACILIS

in notitiam Ecclesiae

à

ARISTO

Institutæ perveniendi

Proposita

Henrico à a S^a Anna.

REVERENDO PATRE

JOANNE RAICSANI

è SOCIETATE JESU,

Claudiopoli in Transylvania.

Cassoviae Typis Academicis,
per Joan. Henr. Frauenheim, 1725.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text appears to be in Hungarian and is arranged in several lines.]

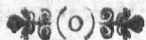

AD LECTOREM.

Non pridem, dum ad Amicum in
negotio Spirituali annuarum
mundinarum tempore divertissem, re-
peri apud eundem diversarum Religio-
num Cives, de controversiis fidei inter
se disceptantes. Eâ occasione personam
Scythæ ab Oriente venientis quidam
induit, fidem salvificam se velle am-
plecti proposuit, ac quamam illa esset,
quæsit? Ad quæsitum dum unusquis-
que respondisset, suam esse salvificam;
fictus Scythæ ad Calvinistam conversus,
ex eo querebat, cur Religionem suam
diceret veram præ Lutherana, Unita-
ria? &c. responsi locò accepit: quia,

inquit, Religio Calviniana est verbo
DEI consentanea, habet puram verbi
DEI predicationem, legitimam Sacra-
mentorum administrationem; addebát-
que, id esse evidens Spiritum DEI ha-
benti, & cui id evidens non esset, eum
Spiritu DEI carere. Quod audientes
ceterarum Religionum Cultores, exclamá-
runt singuli, suam, non Calvinianam
Religionem esse verbo Dei conformem;
in sua, non in alia esse puram verbi
Dei predicationem, & legitimam Sa-
cramentorum administrationem, &c.
Urgebat Scythæ, & petebat, argumentó
tali ut aliquis eorum probet, suam Reli-
gionem esse verbo Dei conformem, in
ea esse puram verbi-DEI predicationem,
&c. quod argumentum nulla alia
Religio sibi vindicare posset. Hic quid-
quid argumentorum pro sua parte ad-
ducebat Calvinista, suis Religionibus
applicabant, Unitarius, & Lutheranus,
& vice versa. Post longam contentio-

nem intuitus Scythia Catholicum hactenus tacentem, ex eo percontabatur, an non argumentum tale haberet? Respondit is omnino sibi ejusmodi argumentum non deesse, ac silentiò ab illis impetratò ostendit; Ecclesiam debere esse Unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam, quibus ritè explicatis, probavit, signa hac nulli alteri Religioni convenire, quàm Romana. Delectatus Civium discursu, iisdem promissi, me Tractatulum de Signis vera Ecclesia conscripturum. Qua ergo paucula ex Bellarmino, Becano, Pazmanno, Lessio, &c. collegi, in Dialogos redacta tibi L. B. offero, ex his clarè percipies Religionem Romanam esse illam, quam Apostoli predicaverunt, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Marci 16. 20.

INDICULUS DISCURSUUM.

<i>Disq.</i>	<i>Pag.</i>
1. Religio ex eo præcisè, quòd pro se Sacram citet Scripturam, non debet censerì à Christo esse fundata.	1.
2. An quilibet in sua Religione salvari possit?	4.
3. Quantum malum sit hæresis?	11.
4. De Dono Fidei.	16.
5. De Signis Ecclesiæ ab Acatholicis adstructis.	19.
6. Nota veræ Religionis studium perfectionis	26.
7. Vera Religio licentiam peccandi excludit.	35.
8. Religio Sancta, quæ Sanctos habet	49.
9. Religionis veræ Testimonia Miracula	60.
10. Suspectæ debent esse Religiones, & earum Authores, si Miraculis destituantur	71.
11. Ad Ecclesiam Christi Gentes convertuntur.	84.

12. Ecclesia à Christo fundata debet esse
Catholica. 93.
13. In Ecclesia debet esse successio Apo-
stolica. 108.
14. De missione Lutheri, Galvini, Ser-
veti. 119.
15. Doctrina Ecclesiæ Romanæ congruit
cum Apostolica, habet certam decisi-
onem Controversiarum; extra hanc
nulla doctrinæ soliditas. 128.
16. Novæ Religiones antiquarum hære-
sum errores colligunt, credendi regu-
lâ carent. 134.
17. Non Christi, sed Sathanæ Ecclesia uti-
tur ad sui propagationem, & propu-
gnationem dolo malo, fraudibus, &
mendaciis. 148.
18. Religiones novas esse contrarias do-
ctrinæ Evangelicæ, & Apostolicæ, pau-
cis ostenditur. 163.
19. Theodorus Romanam Religionem am-
plexus gravi morbo corripitur; dum
cum morte luctatur, rationem reddit,
cur in Romana Religione moria-
tur. 179.

Errata sic corrige

	Errata	correcta
Pag. Lin.		
11. ult.	vitur	videtur
14. 15.	plenam	plenum
22. 9.	ap	ad
28. 21.	fidem	fidem
42. 15.	magis	minùs
115. 18.	comendovit	comendavit
138. 4.	suppositium	supposititium
141. 11.	constui	constitui
144. 21.	Unde	Unde
245. 26.	eim	enim
146. 18.	eorum	earum
147. 28.	frequente	frequenter
152. 13.	cædunt	cedunt.

DISCURSUS PRIMUS.

Religio ex eo præcisè, quòd pro se
Sacram citet Scripturam, non debet
censeri esse à Christo fundata.
*Catholicus, Calvinista, Lutheranus,
Unitarius, Theodorus.*

Cath. **Q**uantus accursus populi ad
nundinas hodiernas? *Luth.*
Profectò non faciliè obser-
vavi tantam frequentiam, præter indige-
nas adsunt orientales plurimi. *Calv.*
Propinquat quidam Tartaro similis, ve-
ste, & vultu Scytham referens. *Unit.* Vi-
detur esse similis uni de septem Capita-
neis Scytharum. Salve bone vir! quod
nomen tibi? quod genus est? quibus ve-
nisti ab oris? *Theodori* nomen in bap-
tismo accepisti; sanguis vester sum. Annò
1690. Transylvaniam depopulantibus
Barbaris cum Parentibus meis infans ho-
stis in prædam cessi, abductusque procul
in orientem venundatus fui: in exilio
mihi, timorem DEI Conditoris cœli, &
terræ, seriò inculcârunt genitores, ac æ-

rumnis confecti, morti vicini per omnia
 Sacra sunt obtestati, procurarem reditum
 in Patriam, me in Christiana Religione—
 erudiri facerem, eamq; usque ad ultimum
 vitæ halitum colerem. Ea de causa, Cœ-
 leste Numen assidue precatus, tandem gra-
 tiam obtinui, ut ad dulce patrium Solum
 regredi meruerim. Vos proinde per sa-
 lutem vestram obtestor, me rudem in fide
 Christiana eruditote. *Cath.* Viri fratres,
 Gentilem hunc nostrum sic in Religione
 amplectenda instruamus, tanquam pro a-
 nima ejus gravissimam reddituri ratio-
 nem. *Luth.* Quid interest, in quacunq;
 Religione ex nostratibus sit, dummodo
 piè vivat, satis illi erit prospectum, & a-
 nimæ saluti consultum; siquidem Chri-
 stianæ Religiones omnes sint fundatæ in
 Scriptura sacra. *Theod.* Ergone plures
 sunt apud Christianos Religiones? *Unit.*
 Plures omnino, nos quatuor præsentem,
 singuli aliam, atque aliam observamus.
Theod. Quam igitur ex pluribus ample-
 cti debeo? *Cath.* Cautè, & prudenter in
 hoc negotio procedere debes. Quævis
 Religio se dicit veram, & salvificam, à
 Christo fundatam, cum tamen unica tan-
 tum ex iis vera sit, reliquæ falsæ, & Deo
 exosæ; dogmata enim sibi contraria te-
 nent, & quod una dicit à Deo revelatum,
 vel

Pa

1

1

2

2

4

11

13

14

14

24

14

14

14

vel præceptum esse, alia negat: quod u-
na tenet, & usurpat tanquam ad Dei cul-
tum pertinens, alia tanquam idololatriâ
detestatur. Falsæ Religiones se palliant
verbô Dei, pro se adferentes sacræ Scri-
pturæ Textus, quos pro libitu perperam
interpretantur. *Theod.* Si quælibet do-
gmata sua in Scripturæ Textibus fundat,
quomodò posset esse falsa, cùm Scriptura
sacra, ut à parentibus audiui, sit Verbum
Dei, qui nec falli, nec fallere potest?
Cath. Monetæ bonitas vel maximè ob-
servatur à figura, quam impressam habet,
sic aureus Transylvanicus Cæsaris effigi-
em cum aquila bicipiti insigne Principa-
tûs complectente præferens, per se iustus
censetur: at num omnem nummum auri
speciem habentem, ac dictam effigiem,
atque insignia ostentantem iustum æsti-
mabis? *Theo.* Deceptus sum proximè,
dum locò Lyfimachi cuprum inauratum
ab impostore accepi. *Cath.* Sic est, sunt
plurimi impostores, qui falsam vident
monetâ, vili massæ pretiosam imprimunt
figuram. In quo igitur errâsti, dum ab
impostore locò auri cuprum accepisti?
Theod. Non solum figuram debebam ob-
servare, sed etiam signa veri auri exami-
nare. *Cath.* Bene dicis, sic & in Religi-
onis negotio procede, non solum id con-

sidera, an pro se citet Scripturam, quæ ornat Religionem, velut figura monetam; nam omnes, quotquot fuerunt, & sunt, falsæ Religiones, hanc sibi applicant, & ad sua falsa dogmata malè detorquent; imò & Diabolus tentans Christum, Scripturam allegavit: sed simul expende, an hæc pretiosa figura sit justæ massæ impressa, cujus signa si defint, concludito Religionem nihil valere, hac non obstante figurâ. Ausculta ergò, dum nos suo tempore discurremus de signis veræ Religionis, & cui signa hæc convenire deprehenderis, eam amplectere. Vade interim, quietem cape, lassum ex longo itinere, refocilla corpus, tum nos conveni; Spiritus Sancti gratiam autem semper implora, ut te illuminet in hoc summi momenti negotio.

DISCURSUS SECUNDUS.

An quilibet in sua Religione salvari possit?

Luth. **T**Otus hæreo Percussus sermone Pastoris nostri, quem hodie fecit ad populum. *Calv.* Quæ fuit materia diditionis ejus? *Luth.* Diluvium universale mundi, quò Deus scelera generis humani punivit, exposuit: qualiter nimirum Noë vir justus sceleratos monuerit,

rit, ab iniquitate desisterent, fructu nullo
 sequuto, Qualiter arcam, seu navim ex
 lignis firmis 100. annis fabricaverit, de-
 ridentibus eum mortalibus. Qualiter o-
 mne genus animalium in eam ingressum
 sit, eaque secutus Noë cum uxore sua, ac
 tribus filiis Sem, Cham, Japhet, eorūmq;
 uxoribus. Qualiter item diluviō secutō
 Arca fuerit jactata, non tamen merſa. 9.
 Qualiter demum totum genus humanum
 extra Arcam repertum miserabiliter per-
 iērit, obrutum aquis, solæque octo animæ
 beneficiō Arcæ salvæ factæ sint. *Cath.*
 Memorabilem tragoediam profectō expo-
 suit, credo explicavit etiam structuram
 Arcæ? *Luth.* Explicavit fusè. *Cath.*
 Non dubito explicavit etiam sensum ejus
 mysticum? *Luth.* De hoc ne verbum
 quidem in medium attulit. *Cath.* Audi
 igitur à me, quod ille dicere neglexit. 9.
 Arca illa significat Ecclesiam Dei. Fabrica-
 ta illa fuit ex lignis firmissimis: Ecclesia
 Dei ex omnibus Gentibus nunquam defe-
 cturis. Arca 100. annis est ædificata: Ec-
 clesia ab exordio mundi ædificari cepta,
 porro ædificabitur ad finem mundi. *Ad*
consummationem Sanctorum Ephes. 4. 12.
 Arca in fluctibus natavit, non tamen 9
 merſa est: Ecclesia inter persecutiones
 fluctuat, non mergitur. Arca omnis ge-

neris animalia recipiebat: Ecclesia è Gen-
tibus, Judæis, itémque ex bonis, & malis
est collecta. Denique uti extra Arcam
nulla fuit mortalibus salus relicta, sic ne-
que extra Ecclesiam. *Luth.* Sic est omni-
no, ut quis salvetur, necesse est, ut sit in
Ecclesia, id est, in Christum credere debet;
non verò necesse est, ut sit determinatè
potius Religionis Romanæ, quàm Luth-
eranz, Calvinianæ, vel Unitariæ; quisque
enim salvari potest in sua Religione, mo-
dò in Christum credat. *Cath.* Etiam nu-
per hæc inconsiderata verba effutivisti,
videris esse ex iis, qui ex Lutherana, Cal-
viniana, & Unitaria Religione unam con-
flare volebant. Ne ergò in errore diu-
tius mancas, verba tua ad examen acci-
piamus. *Quisque salvari potest in sua Re-*
ligione, modò in Christum credat. Duplex
horum verborum potest esse sensus: pri-
mò, omnes posse salvari, modò in Chri-
stum confusè credant; etiam si non cre-
dant in particulari præcipua mysteria de
Christo. 2dò. Si credat 12. Articulos fidei
in Symbolò contentos. Primum falsum
esse ostenditur; nam primò, si sufficit ad
salutem consequendam, ut confusè creda-
tur in Christum, omnes Hæretici salvari
poterunt, Unitarii, Donatistæ, Pelagiani,
&c. omnes enim credunt in Christum, ta-
lique

lique modò zizania à Diabolo seminata in medio tritici, non ad comburendum essent colligenda in fasciculos, juxta—
Matth. 13. 30. sed inveherentur in horreum coelestis Patrisfamilias.

II. Si quis potest salvari in sua Religione, modò in Christum credat, cur à Catholica Religione recessistis, cum in ea—
salvari possitis? cur monasteriis, templis, bonis Catholicos spoliastis? quid necesse est tot excogitare lites, doctrinam calumniari? cur non reditis ad fidem Romanam, ut servetur pax, & tranquillitas?

Calo. Scriptura videtur docere, fidem in Christum sufficere ad salutem. Dicitur enim Joann. 3. 15. *ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam eternam.* Cujus ratio esse potest, quia qui tenet fundamentum fidei, potest salvari; Christus autem est fundamentum fidei, ut ait Paulus 1. Cor. 3. 11. ergo qui credit in Christum, potest salvari: jam autem in omni Religione Christiana creditur in—
Christum; ergò in omni Religione Christiana salus obtineri potest. *Cath.* Dum Christus dixit: *ut omnis, qui credit in—
ipsum, non pereat.* Locutus est speciatim de sua divinitate, ut patet ex contextu: *Sic Deus dilexit mundum, ut omnis, qui*

*credit in eum, non pereat. Et infra: qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine Unigeniti Filii DEI. & 18. itaque non sufficit, si credatur in Christum in confuso; sed debes credere, quatenus est Unigenitus Filius Dei. Deinde locus iste, & similes, intelligendi sunt, quod salus æterna iis credentibus promittatur, qui credunt practicè, & verè, ita ut nihil eorum recusent, aut omittant, quæ vi talis fidei in Christum credi, & fieri ad salutem, juxta explicationem Ecclesiæ oporteat. Apostolus autem cum dicit: Christum esse fundamentum fidei, loquutus est de præcipuis Christi mysteriis, prout alibi se explicat, Rom. 1. 4. De Divinitate Gal. 4. 4. De humanitate 1. Cor. 2. 2. De Passione 1. Cor. 15. 3. De morte, sepultura, resurrectione Ephes. 4. 8. De Ascensione Rom. 8. 34. De sessione ad dexteram Dei Patris, & aliis similibus, quæ singillatim complexus est Athanasius in Symbolo, ac post illa concludit: *Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterq; crediderit, salvus esse non poterit.* Ubi per fidem intelligit fidei mysteria necessariò credenda, ac potissimum mysteria de Christo, quæ sunt fidei Christianæ fundamentum. *Luth.* Non tam late*

latè intelligo, dum dico quemlibet in sua Religione salvari posse; sed si credat 12. Articulos fidei in Symbolo Apostolorum contentos. *Cath.* Admitto hanc tuam sententiam cum sequentibus limitationibus: I. Si hos articulos credat explicitè, secundùm verum, & legitimum sensum Ecclesiæ. II. Si reliquos ad minùs implicitè credat. III. Si nullum habeat errorem veræ fidei contrarium. IV. Denique, si servet mandata Dei. At hæc, bone vir, cum non possint accomodari Religionibus vestris, iterum sequitur, falsum esse, quemlibet in sua Religione salvari posse. Quòd autem accomodari non possint, ostenditur: nam.

I. Vos non creditis explicitè 12. Articulos Symboli Apostolorum; nam illum: credo *Sanctam Ecclesiam Catholicam*, solùm verbò tenetis, re ipsa negatis; asseritis enim sanctam Ecclesiam Catholicam, quæ primis sæculis post Christum floruit, postea à vera fide defecisse, & adulteram factam esse, & multis sæculis in illa defecti-
one, & prostitutione perdurasse, ac proinde non ampliùs mansisse sanctam Ecclesiam Catholicam, sicut antea fuit. Quod si ita est, per illa sæcula nemo potuit dicere: Credo *Sanctam Ecclesiam Catholicam*. Quod rursus asserendo, quid aliud est fa-

cere, quàm hunc articulum ex Symbolo Apostolorum expungere.

II. Multos articulos fidei, qui extra Symbolum sunt, nec quidem implicite creditis. Nam ille dicitur implicite credere articulos fidei, qui in confuso credit, quod credit Ecclesia, & paratus est in particulari credere, quidquid Ecclesia credendum proponit, quod vos credere parati non estis, sed potius Ecclesiæ insultatis, eamque, quasi à vera fide defecisset, & adultera facta fuisset, incusatis.

III. Multa veræ fidei contraria tenetis, inter reliqua, dum Ecclesiam firmamentum veritatis, & columnam, à Spiritu sancto omnia edoctam, errasse dicitis.

IV. Denique præcepta Dei non posse servari dicitis, consequenter non servatis: quomodo enim quis servabit, quod servari non potest? Item ulterius dicere debetis, Christum roganti Adolescententi: *Quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Matth. 19. 16. non bene respondisse: *si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Nam si impossibile est servare mandata, non potest ei prudenter suaderi, ut ea servet. Sermonem prolixum hac de re habere nolo; cum autem te sciam esse salutis cupidum, suadeo, & rogo, tecum sic ratiocinare: *Opinione mea tantum,*

non verò opinione Catholicorum, possum salvari in Lutherana Religione: at verò in Religione Romana, & meâ, & omnium Catholicorum sententiâ salvari possum: ut igitur securius, & prudentius in negotio salutis procedam, amplectar Romanam.

DISCURSUS TERTIUS.

Quantum malum sit Hæresis.

Cath. Quid designat macies, & pallor vultûs vestri, fors malum ali- quod vobis imminens expectatis? *Luth.* Totam noctem insomnem egi, Augustini Doctoris scripta rimatus. *Cath.* Quomodò placet magni hujus Patris doctrina? *Luth.* Nimium quantum sæverè scribit, ita, ut ad ejus sententiam nullatenus accedere possim. *Unit.* Quid quæso, legisti in eo, quod improbas? *Luth.* Non probo, quod legi Librò 4. contra Donat, dum ait: *Constituamus castum, continentem, non avarum, non idolis servientem, hospitalitatem indigentibus ministrantem, non cujusq; inimicum, non contentiosum, patientem, quietum, nullum amulantem, nulli invidentem, sobrium, frugalem, sed hæreticum: nulli utiq; dubium est, proptar hoc solum, quòd hæreticus est, regnum Dei non possessurum. Hoc mihi incredibile videtur, cum nomine hæretici intelligat eum.*

qui vel unum articulum fidei cum pertinacia negat. *Calv.* Ego verò legi crudelitatem Matthiæ Corvini Hungariæ Regis, qui Hussitas Budam ingressos ad audientiam admisit quidem; petentes verò sibi copiam Religionis suæ per Ungariam divulgandæ, dum advertisset, Romanæ Ecclesiæ contrarios esse, sinè ulteriori disquisitione unà cum libris vivos in terram defodi iussit. *Cath.* Ergò hoc vos scandalizat? dictum S. Augustini, pura est veritas, Corvini factū laudabile: certè secundum Jacobum cap. 2. 10. qui unum mandatum Dei transgreditur, etsi reliqua fervet, factus est omnium reus, & totam amittit iustitiam, idque ex ea ratione, quia contemnit Legislatorem, qui totam Legem tulit: ergo similiter, qui vel unicum fidei articulum pertinaciter negat, etsi reliquos credat, factus est totius fidei reus, totam amittit fidem, quia Deum revelantem contemnit: cùm enim credamus Deo ob summam ejus *veracitatem*, clarum est, quòd si quis vel unicum articulum non credat, non credat Deum esse summe veracem; qui autem nō credit Deum esse summe veracem, tam parùm potest regnum Dei sperare, quàm ille, qui non crederet esse omnipotentem, vel æternum, vel misericordem, &c. Igitur S. Augustini verba
 veri-

veritas ipsa sunt. Excludit à regno cœ-
lorum, furtum vel unicum, ebrietas, for-
nicatio, &c. atqui non credere Deum es-
se veracem, esse hæreticum, longè majus
peccatum est supra dictis; ergo hæresis
excludit à regno Dei. Putásne salvatum
esse Phyletum, & Hymenæum ab Aposto-
lo 2. Tim. 2. 18. condemnatos, qui in eo
solo errarunt, quòd crederent resurrecti-
onem jam factam? Audi ulterius, Hære-
sis quantum malum sit. I. Hæresis conti-
ninet summam superbiam; facit enim, ut
homo iudicium suum præferat iudicio SS.
Patrum, omnium Ecclesiæ Doctorum, o-
mnium Conciliorum, & totius orbis Epi-
scoporum: contemnit enim illos omnes,
tanquam homines Dei spiritu destitutos,
& sibi soli, ac suis sodalibus hunc spiri-
tum arrogat.

II. Continet multa maledicta, convi-
tia, Christi Sponsam Ecclesiam censet ad-
ulteram Sathanæ, Christo perfidam, Filiã
perditionis. Illi impingit crimen idolo-
latriæ, & varias supersticiones; in eam fo-
vet summum odium.

III. Ingerit multas blasphemias in
Sanctissimam Eucharistiam, Sanctos DEI,
& eorum mores.

IV. Omnia Sacra indignis tractat mo-
dis.

V. Vicarium Christi vocat Antichristum, & mille in illum probra, & maledicta jactat absque ullo veritatis colore, id quod facit in omnes Ecclesiæ Ordines, cupitque totam Ecclesiam everfam.

Theod. Discurre amplius, quæso, de hæresi. *Cath.* Ego non amplius discurrem; aptè enim eam descriptam habes, uti & ejus sequaces in Scripturis sacris, Potest applicari hæresi appositè Apoc. cap. 17. quòd sit meretrix sedens super aquas, ornatu regio, plena nominibus blasphemiarum, super bestiam coccineam, habens poculum aureum in manu, sed plenam veneno, abominatione, immunditia, invitans potentes, & populos ad bibendum.

Hæresiarchæ verò quantum plaustrum peccatorum post se trahant, enumerat Paulus 2. Tim. 3. à v. 1. quòd futuri sint homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemæ, scelesti, criminales, incontinentes, immites, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quàm Dei, habentes speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes, serviens suo ventri, qui captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis; quæ si bene perpendas, Augustini doctrinam approbabis.

Calv. Quidquid sit de Augustini doctrina, Mathiæ Corvini Regis factum damno. *Cath.* Ne, quæso, censura facta Regum; habuit Mathias notitiam Scripturarum sacrarum, scivit historias Regum, & Imperatorum. Deut. 17. 12. dicitur: *qui superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur homo ille.* Item cap. 18. 20. *Propheta arrogantia depravatus, qui volaverit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi, &c. interficiatur.* Item in veteri Testamento dicitur, ut puniantur morte blasphemæ. Lev. 24. 16. Seductores. Deut. 13. 6. Idololatæ. Num. 25. Petrus. Act. 5. 10. Ananiam, & Saphiram morte punivit ob sacrilegium. Item: Jure Civili falsarii monetæ puniuntur morte, ut etiam fures, latrones, noxii Reip. Maximus Imperator subjecit gladio Priscillianum cum suis. Arcadius Eunomianos, & Monotheitas jubet urbe pelli, imò cum ipsos, tum fautores eorum supplicio affici. Honorius similia statuit contra Donatistas. Henricus Rex Vandalorum Manichæos igne plecti voluit. Sigismundus Imperator Hussium, & Hieronymum Pragensem comburi jussit. Hæc Mathias perspecta habens, in Hussitas mortis sententiam dixit: factum proinde ejus nec improba, nec mirare.

Theod.

Theod. Magnum profectò malum est hæresis; audiui semel, alicubi referri in scriptura, pueros illudentes Elisæo Prophetæ Divinitus punitos: quid non merebuntur, qui illudunt, uti dixisti, Ecclesiæ Dei, hominibus vices Christi gerentibus? Sinite me paulisper hæc perpendere, & orare Deum, ut me à tanto præservet malo.

DISCURSUS QUARTUS.

De Dono Fidei.

Theo. **D**ixisti, quantum malum sit hæresis; dic aliquid in commendationem fidei. *Cath.* Necessitatem fidei exponit sacra Scriptura, Hebr. 11. 6. *Sinè fide impossibile est placere Deo.* Joan. 3. 18. *Qui non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine Unigeniti Filii Dei.* v. 36. *Qui credit in Filium, habet vitam aternam; qui autem incredulus est, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.* Gal. 5. 6. *In Christo Jesu neq. circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per charitatem operatur.* Hab. 2. 4. *Qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso; justus autem in fide sua vivet.* Utilitatem, Marc. 16. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.* Joan.

Joan. 3. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Marc. 9. 22. *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.* Philip. 3. 8. *Existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror, ut stercora, ut Christum lucrificam.*

Dignitatem, Bar. 4. 4. *Beati sumus Israel, quia quæ Deo placent, manifesta sunt nobis.* Psal. 147. 20. *Non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis.* Colos. 1. 12. *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in Regnum Filii dilectionis suæ,*

Est fides lumen animæ, ostium vitæ, & salutis. Est fundamentum, & radix omnis virtutis; quidquid meriti, & beatitudinis anima susceptura est, ex fidei radice procedit. Fides purgat peccata, vivificat animas, illuminat cæcas mentes, miracula operatur, in omnibus triumphat, atq; æterna felicitate in se perseverantes coronat.

Est fides donum rarum, paucis datum, si infinitum vel errantium, vel dubitanti-
um

um numerum spectes, eoque etiam nomine pluris æstimandum. In rebus humanis dono fidei nihil comparari potest: non voluptates, non honores, non auri, vel argenti myriades, non sceptræ, non imperia. His omnibus veræ fidei Margarita infinities est pretiosior. Qui illam possidet, hic verè dives est, etsi à rebus terrenis inops, utpote civis Sanctorum, Filius Dei, hæres Regni, cohæres Christi; si tamen fidei conformiter vivere velit. Qui verò dono fidei caret, is miserrimus est, etsi omnibus vitæ hujus bonis, ac deliciis circumfluat. Fides est certissima, & unica ad æternam beatitudinem via, à qua quicunque deflexerit, in exitium ruet sempiternum. Infelices proinde illi, qui vel placendi hominibus studiò, vel timore damnorum, aut mortis temporalis, vel spe lucrorum, vel ambitu honorum, vel aliam ob causam tantum bonum prodigunt. *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Mar. 8. 36. Non ergò vereamur fidei retinendæ, vel amplectendæ causâ; omnia exponere, quâ si careamus, vitam æternam amittimus. Infelices & illi, nec nomine Christiano digni, qui parvi faciunt
fidei

fidei orthodoxæ oppressionem, modò pace, & commoditate temporali, ad reculas, & quiskuilias hujus vitæ congregandas, vel retinendas frui possint: magnò stabit illis hæc amentia, & vilipensio tanti boni, postquam breve hujus vitæ momentum prætervolaverit, & ad interminabilem æternitatem repentè fuerint devoluti.

DISCURSUS QUINTUS.

De signis Ecclesiæ ab Acatholicis adstructis.

Luth. Quid non potest inter mortales odium, & vindictæ sitis! incendi *Quæ* conducti, uti rumore certo refertur, assantur per Regnum. *Calv.* Ego verò majus malum significo, quod ferè ex certa scientia habeo; audio medicos omnes nuper apud nos incolatum mercados, meros esse impostores, conductos, & missos ex inimica provincia ad nos perdendos; proinde porrigent hi nobis sub specie medicinæ venenum; à quibus vitæ petemus prorogationem, mortem acceleratam accipiemus. *Unit.* Utinam contenti fuissetis nostro antiquo medico, viro probò, in sua arte peritissimo, cujus præscriptiones, & medicinæ omnibus passim profuerunt. *Theod.* Longè ego conficior hestica tabe, medico mihi

mihi opus est, quæso indicate mihi, quis bonus sit ille medicus, date ejus signa, à quo sanitatem expectem, ut illum accedam; cum enim nullum medicorum noscam, metuo, ne fors accedam talem, qui locò medicinæ virus propinet. *Cath.* Nihil sis sollicitus de signis, accede illum, qui salubres præscribit medicinas, ille te curabit. Vel certè, si signum quæris boni medici, illum accede, qui re ipsa curat infirmos; ille enim est bonus medicus. *Cath. Luth. Unit.* Quàm ineptè eum dirigis ad bonum medicum, hoc est nugari in re fœria, vel illudere, non verò dirigere: si bonus hic vir quemcunque medicum interroget, an salubres præscribat medicinas? an re ipsa infirmos curet? quilibet respondebit, se id præstare, etiam si impostor sit. Accedit: quòd, dum quæritur signum boni medici, quæritur signum illius, qui salubres præscribit medicinas, qui re ipsa infirmos curat, per hæc enim constituitur bonus medicus. Vide ergò, quàm ineptè discurras. *Cath.* Sic discorro, ut palpetis, quàm absurdè discurratis vos de signis veræ Ecclesiæ, dum ea à vobis petimus. Aliqui dicitis, ad cognoscendam veram Ecclesiam non multum juvare inquirere in ejus signa, sed satis esse cognoscere ejus salutarem doctri-

doctrinam, quæ Ecclesiam veram constituit. Sic Unitarii apud Crellium. Alii communiter dicitis, signa veræ Ecclesiæ esse sinceram verbi Divini prædicationem, & legitimam Sacramentorum administrationem, qui discursus quàm sit ineptus, perpendite; dum quæritur, quæ sit vera Ecclesia, idem quæritur, ac quæ sit Ecclesia illa, cujus doctrina est salutaris; quæ sit Ecclesia illa, in qua sit legitima Sacramentorum administratio, sincera Verbi Divini prædicatio: ego dico, hæc in mea reperiri, Lutheranus, Arianus, Calv. Unit. & quilibet Acatholicus in Religione sua: bonus hic vir vult veram reipsa Ecclesiam amplecti, quærit ejus signa, datis talia, quæ sibi quævis Religio arroget; judicate jam, an non æquè temerè aget, si ob nudam assertionem, vestræ adhæreat Ecclesiæ, eò quòd dicat suam doctrinam esse salutarem, se habere legitimam administrationem Sacramentorum: sinceram Verbi Divini prædicationem: atque si in allato casu medicorum, alicui eorum se commitat, eò quòd ab illo audiat, suas præscriptiones esse salutes, se feliciter curare infirmos.

Theod. Sûntne ergò alia signa, ex quibus clarè cognosci possit Ecclesia vera?

Cath. Sunt omnino: quia nemo potest
extra

extra veram Ecclesiam salvari: at non omnes sciunt, uti nec tu scis, quæ sit vera Ecclesia; cum sint Ecclesiæ variæ, Catholica, Lutherana, &c. ex quibus tamen, necesse est unam tantum esse veram, siquidem veræ Ecclesiæ fundamentum sit vera fides, quæ nō potest esse multiplex, juxta illud Eph. 4. 5. *Unus Dominus, una fides*: ergo ap providentiam DEI spectabat, ut signa, seu notæ veræ Ecclesiæ relinquerentur, ex quibus cognosci possit. Quoad hæc signa autem tibi nota sequentia:

I. Omne signum naturâ suâ esse sensibile, & aptum ad manifestandam rem, cuius est signum. Hinc dixi, prædicationem sinceram Verbi Divini, legitimam Sacramentorum administrationem, non esse signa veræ Ecclesiæ; quia hæc nullo sensu possunt percipi; imò ne ab intellectu, quidem, nisi fide illuminato, quia nemo scire potest, quæ sit sincera Verbi Divini prædicatio, & legitima Sacramentorum administratio, nisi per fidem.

II. Signum rei, debere esse notius eare, cuius est signum. Ideo enim ponitur, ut sit indicium, quō res aliqua cognoscitur: hinc rejeci signa ab A catholicis prætenfa, tanquam non signa veræ Ecclesiæ; cum notiora non sint Ecclesiâ verâ; siquidem

dem tam est ignotum, ubi sit sincera Verbi Dei prædicatio, & legitima Sacramentorum administratio, quàm est ignotum, ubi sit vera Ecclesia.

III. Signa veræ Ecclesiæ, ita debent esse veræ Ecclesiæ propria, ut ea, ad minus simul sumpta, Ecclesia non vera sibi non possit appropriare. Hinc cum legitimam Sacramentorum administrationem, & sinceram Verbi Dei prædicationem, omnes Religiones sibi arrogant: hæc à ratione signorum etiam ex hac ratione rejeci.

IV. Signa veræ Ecclesiæ debent posse cognosci tam ab Ethnicis, quàm à fidelibus, tam doctis, quàm indoctis, cum omnes Christus vocet ad Ecclesiam. Hinc cum nonnisi à fidelibus, & quidem doctis, callentibus scripturam, possit cognosci, & quidem per fidem, quæ sit legitima Sacramentorum administratio, sincera Verbi Dei prædicatio, rursus etiam ex hac ratione, hæc à ratione signorum veræ Ecclesiæ rejeci.

Unit. Quæ ergò tu adferes signa veræ Religionis? *Cath.* Sicut Sol per suum splendorem, & diffusos lucis radios cognoscitur facilè, ita & Ecclesia vera per solem adumbrata, juxta illud: *In sole posuit tabernaculum suum*, Psal. 18. 6. ejusmodi

modi habet signa, per quæ facile dignoscitur ab Ecclesiis non veris; horum aliqua adducam, ea præsertim, quæ P. Leon. Iessius in considerationem adducit, quæ tamen reducuntur ad 4. in Symbolo Nicæano, quod & A catholici recipiunt recensita: ait Symbolum *¶ unam, sanctam, Catholicam, ¶ Apostolicam Ecclesiam*, ea scilicet Ecclesia est vera, quæ est *una, sancta, Catholica, & Apostolica*.

Una autem erit Ecclesia: I. Si omnium in illa sit una fides, & doctrina. Eph. 4. 5. & 13. Act. 4. 32. Non enim est dissensionis Deus, sed pacis, 1. Cor. 24. 33. II. Si omnes sint uniti cum suo capite; est enim Ecclesia corpus Christi, Rom. 12. 5. Corpus autem debet esse unitum capiti.

Sancta erit I. Si ejus doctrina sit sancta; si enim falsa, & impia doceat, quomodo erit sancta; cum lex Domini sit *immaculata*, Psal. 18. 8. II. Si habuerit *¶ Sanctos*, quos non solum ipsa, sed etiam ejus adversarii tenent pro Sanctis; vera enim Sanctitas extra Ecclesiam esse non potest, sicut nec vera fides, cui tanquam fundamento inñitur vera Sanctitas. III. Si ad fidẽ, quæ sancta est, infideles in terris barbaris converteritis; nam *Lex Domini immaculata convertens animas*, Psal. 18. IV. Si ejus primi Authores fuerunt viri sancti,

sancti, quia non potest arbor mala bonos fructus facere, Matth. 7. 18. V. Si ex eius doctrina sequantur mores sancti, contemptus temporalium rerum, emendatio vitæ, castimonia, &c. ex fructibus eorum cognoscetis eos.

Catholica erit I. Tempore, si omnibus sæculis eandem doctrinam invariata[m] 9 semper tenuit; vera enim Ecclesia in fide errare non potest, & deficere, Luc. 22. 32. Matth. 16. 18. Item 28. 20. Eph. 4. 12. defecisset autem, si aliquando in fide, vel doctrina variasset. II. Locô, si tenet doctrinam, quæ omnibus locis docta est: Catholicum enim est, id tenere, quod semper, quod ab omnibus, quod ubique creditum est, ut ait Vinc. Lyr. in 3. cont. Hæreses. III. Cognomine, si tam ab hostibus, quam amicis appellata sit Catholica. *id enim est nomen proprium Sanctæ Ecclesiæ, Matris omnium nostrum*, ut ait Cypr. Cath. 18. & ut ait Aug. cont. Epist. Fund. c. 4. *ipsi quoque Hæretici Schismatum alumni, quando non cum suis, sed extraneis loquuntur, Catholicam, nihil aliud, quam Catholicam (id est, non suam) dicunt.* IV. ortu, si à nullo alio homine originem, aut nomen ducat, quam à Christo; nam qui ab alio ducunt originem, & nomen, hæretici, non Catholici appellantur.

Apostolica erit I. Si successionem Episcoporum ab aliquo Apostolo, usque ad nos demonstret; si enim hoc non possit, non potest etiam demonstrare doctrinam suam esse Apostolicam, cum ea ab Apostolis ad eorum Successores debuerat propagari. II. Si habet legitimos Sacerdotes, & Episcopos legitime consecratos, & missos; quia Ecclesia sine Pastoribus, & Episcopis esse non potest. Eph. 4. 11. III. Si claruit semper Apostolicis miraculis: *Signa eos, qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo, &c.* Marc. 16. 17. 18. IV. Si prædictionibus Apostolicis claruit; nam & hoc donum veræ Ecclesiæ promisit Deus, Joël. 2. 28. Isai. 44. 3. & re ipsa Act. 2. 17. in prima Pentecostes exhibuit.

DISCURSUS SEXTUS.

Nota veræ Religionis studium perfectionis.

Theod. Quid novi video! quale mon-
strum nobis propinquat? homo sacco indutus, fune præcinctus, nudipes, capite mirabiliter tonsus, quale hoc genus hominum? *Luth.* Est sacrificulus Papistarum; multos huic similes habet Romana Religio; vocantur apud eos Religiosi, cum tamen sint cultores superstitionis. *Theod.* Aveo scire horum professio-

sessionem, & vivendi modum. *Luth.*
 Hi, uti à Papistis audiui, plerique in flore
 ætatis sæculo valedicunt, à carnis volu-
 ptatibus abstinent, uxores nunquam du-
 cunt, vel cogitationem lascivam fugiunt,
 taceo verbum, vel quid ampliùs. Reli-
 gis in sæculo opibus, paupertatem co-
 lunt, proprii, quod suæ liberæ subesset
 dispositioni, nihil tenent, contenti victu,
 & vestitu à Religione procuratis; non iis
 licet aliquid dare, vel accipere sinè scitu,
 & consensu sui Prælati. A Superioris nu-
 tu pendent omnes, hoc jubente, jam in
 hac, jam in illa degunt civitate, jam hoc,
 jam illud incolunt domicilium, hodie
 unum, cras aliud gerunt officium, qui
 hodie apud plerosque est Prælatus, cras
 efficitur alterius subditus, magisque ap-
 petunt subesse, quàm præesse. *Theod.*
 Mira narras; explica ulteriùs mores eo-
 rum. *Luth.* Licèt omnes, quam expli-
 cui, paupertatem, castitatem, & obedi-
 tiam voveant in Religione, & in hoc cõ-
 veniant; diversum tamen inter se tenent
 vivendi modum in quibusdam. Alii e-
 nim vitam privatam agunt, eremos inco-
 lunt, hominùm conspectum fugiunt, an-
 tris, & cavernis se se includunt, vel certè
 de Monasteriis rarissimè exeunt, silentium
 ferè perpetuum servant, nec linguam,

nisi ad concinendas Deo laudes solvunt. Alii exeunt foras, mendicando vivunt, cum tamen in sæculo abundaverint, licet omnes frequentia, & rigida servant jejunia, in corpus suum sæviant, illudque variis modis macerent. Aliqui tamen peculiariter carnes nunquam comedunt, cilicium nunquam deponunt. Plerique communiter circa medium noctis somnum abrumpunt, Psalmos Deo decantant, quæ Psalmodiâ aliquoties interdium repetunt. Alii horâ 4. matutinâ surgunt, ac partim spiritualibus, partim literariis rebus totum impendunt diem; in Scholis docent juventutem, populum rudem in sua Religione excolunt, pacem inter inimicos conciliant, infirmos visitant, pauperibus stipem corrogant, Fidem Romanam hominibus svadent; quod mirum est, deserti Patriâ Solò ad Indos, Tartaros, Sinas, ad fidem amplificandam proficiscuntur; omnes demùm in id intendunt ferè semper, animum cœlestibus rebus ut impendant; hinc plerumquè intrâ annum octiduò integrò continuò solatium cœlestium rerum contemplationi vacant. Quod mirum est, etiam puellæ teneræ, se apud Papistas Monasteriis includunt, ac talem vitam austeram ducunt. *Theod. Süntne,*
multi ejusmodi Religiosi apud Papistas

Luth.

Luth. Numerum eorum scire nō possum, credo tamen, erunt tot, ut simul sumptorum numerus constitueret populum iusti Regni, cū solorum eorum, qui sub Regula Sancti Francisci vivunt, dicantur esse centum quadraginta millia virorum. 9.

Theod. Compelluntur ne ad tam duram vitam amplectendam? *Luth.* Suā sponte vadunt ad Claustra.

Theo. Forte defectu mediorum vivendi in sæculo, se recludunt. 9? *Luth.* Minimè; nam multi

sunt filii Magnatum, Ducum, Principum, omnes ita talentati, ut in sæculo evasuri fuissent. *Theod.* Quid igitur eos movet

ad tam asperam vitam amplectendam?

Luth. Persuasio inanis, & superstitiosa; putant se per hæc DEO placere, nescio quid meriti apud Deum obtinere, ac demum præmium se magnum pro his consequuturos in cælo somniant. Hac persuasione ducti, multi apud eos ætate pro-
vesti ineptiunt, desertis dignitatibus, & commoditatibus sæculo renunciant. Sic

Franciscus Borg. Dux Gaudiæ, Catalauniæ Prorex, mortuâ uxore, huiusmodi amplexus est statum. Carolus V. Imp. se abdicavit Imperio. Elisabeth Andreæ Regis Filia, mortuô virô, habitum tertii Ordinis S. Francisci assumpsit, ac mendiculis servivit. Salamon Rex Ungariæ e-

remum incoluit. Alii cum Henrico Imp. Emerico, Alexio vitam conjugalem amplexi, Sponsas intactas reliquerunt. Alii aliis operibus, Christi Domini meritis præjudicantibus se impenderunt, toti in jejuniis, eleemosynis, orationibus, Monasteriis, & Templis erigendis. *Theo.* Habetisne etiam vos hujusmodi sæculi contemptores? *Luth.* Superstitiosa sunt ista, derogant hæc meritis Christi. Non svadet nostra Religio, ut quis carnem maceret jejuniô, à carnum esu abstineat. Vota Religiosa sunt irrita, nec servanda, castitas impossibilis. Permittit Religio nostra vitam commodam, svadet in Christum credere, non verò repudiatis facultatibus, paupertatem, in qua Christus vixit, colere. Sequebatur nugas Papisticas Lutherus noster, affligebat se non exiguo tempore in Monasterio; postea tamen à Deo illuminatus, Monachum exuens, multos Cœnobitas è Claustiris extraxit, cum quibus, pro libertate Evangelica, genio indulsit, sociam vitæ assumens rei uxoriæ vacavit, quod & tam necessarium esse docuit, quàm edere, bibere, dormire, Lib. de vita conjug. hinc & Orationis Dominicæ quartā petitionem correxit, dum ei addidit: *Domine Deus, da uxorem, & panem quotidianum*, in Cap. 4. Genesis. *Theod.*

Theod. Doctrina vestra videtur toto cœlo esse diversa à Romana. *Cath.* Vel ex his, vir bone, potes advertere, à Christo institutam esse, & de cœlo datam Romanam Religionem. Clarum est hoc Religionis veræ signum. Non enim non potest esse cœlestis Religio illa, quæ naturam humanam rebus terrenis, & infimis affixam ab his avellit, & ad cœlestia erigit, quæ amorem temporalium expugnat, & æternorum delectationem inferit; hic enim præcipuus est veræ Religionis finis, & fructus, mentes hominum à rebus terrenis abducere, & ad cœlestia cogitanda, amanda, prosequenda elevare. Nec enim puta ideo Christum Ecclesiam sanguine, suò fundâsse, vel pro hominibus passum esse, ut vitam carnalem ducamus, genio indulgeamus, desideriis carnis obtemperantes; sed ut superna quæramus. Religio Romana est, quæ svadet abstinere à voluptatibus carnis, & illecebris hujus vitæ. Svadet divitias, & honores contemnere, iis, quæ possidentur, amore Christi renunciare, jejuariis, & aliis corpus macerare, ut caro dometur, & spiritui subjiciatur. In Religione Romana, ut D. Lutheranus retulit, sunt quàm plurimi, quorum nec numerum inire potes, qui CHRISTI consilium sequuti, sæculum, & omnia sibi

chara, & corpori blandientia deserunt,
hoc unico fine, ut Deo placeant, ut ei, ex-
pediti à rebus terrenis, ferventiùs servi-
ant, ut ad Deum suum post mortalis vitæ
cursum perveniant. Quis ergò cogitare po-
test, quòd Deus O. M. qui bona data dat
petentibus, & Divinam gloriã quærenti-
bus permittat errare in re tanti momen-
ti, qualis est fides, sinè qua impossibilè est
placere Deo, tantam multitudinem se-
quærentium, & sibi placere studentium?
Luth. Multi vestri Religiosi ad nos trans-
iverunt. *Cath.* Transiêrunt quidam, nò
ut Deo ferventiùs serviant, non ut cœle-
stia quærant; sed ut liberè secundùm car-
nem vivant. Multi Discipuli etiam Chri-
stum deseruerunt. Duos Evāgelicus ho-
mo in domo sua habuit Filios, unus eum
deseruit, ut luxuriosè vivat, per hoc ta-
men domum paternam non fecit deterio-
rem. *Calv.* Christus vitam talem non
præcipit. *Cath.* Non præcipit; ei tamen
magna præmia promittit: hanc sequuti
sunt Apostoli, hanc svadet Lex nova. *Calv.*
Aliqui vovent, & non servant. *Cath.*
Verum est, exemplò Lutheri, & Calvinii
non servant; at quid indè sequitur? plu-
rimi, & plerique servant; & si qui non
servant, per hoc vota non sequitur esse
irrita, & illaudabilia; nam multi nec præ-
cepta

cepta Divina servant, quæ, hoc nō obstan-
te, quis negabit esse sancta? *Calv.* Viden-
tur hæc superstitiosa. *Cath.* Ergò super-
stitiosum erit sectari perfectionis studium?
Dicebatis paulò antè vota Religiosa esse,
irrita, & illaudabilia, nec fervanda, casti-
tatem impossibilem. Addite etiam ulte-
riorem Lutheri, & Calvinii doctrinam, ni-
mirum: *hominem in omnibus operibus suis*
peccare, licèt hoc peccatum non imputetur.
2dò. Hominem per omnia sua bona opera
nihil apud DEUM mereri, nihilo fieri ipsi
gratiorem, nihilo iustiorum, &c. 3tiò. *Fide-*
dem solam apud Deum estimari, & corona-
ri, Luth. art. 31. & 36. de libertate Chri-
stiana. *Calv.* Lib. 3. Inst. cap. 12. §. 4. &
cap. 14. §. 9. Quis hac doctrina stante ex-
citetur ad virtutis studium, bona opera,
orationem, jejunium, subsidia proximi?
si enim in his nihil est meriti, si in omni-
bus labes est peccati, si nihil præmii, vel
utilitatis, quis me ad hæc præstanda per-
movebit? cur nullo fructu opes deferam,
commoda negligam? Hinc vides, quòd
hæ Religiones bona opera omnia è medio
tollant, solamque fidem relinquant; quis
autem credat, Christum tot laboribus, su-
doribus, tam multiplici doctrina, sangvi-
ne, & morte sua tam sterilem Religionem
colendam nobis constituisse? *Luth.* *It-*

ratò dico, supersticiosam esse vitam Religiosam, & honorum operum studium—9; per hæc enim obscuratis meritum Christi, dum operibus vestris vim merendi vitam æternam tribuitis, quasi verò Christi merita non sufficerent. *Cath.* Non obscuramus, bone vir, Christi meritum, sed potius illud illustramus: dicimus enim, quòd meritum Christi sit adeò efficax, & universale, ut per illud ipse, non solum nobis vitam æternam meruerit, sed etiam nobis contulerit vires, & facultatem, ut & ipsi nobis eam mereri possimus, quod non est derogare merito Christi: sicut—9 non derogat omnipotentiae Dei, sed eam extollit, qui dicit, quòd omnipotentia Dei, non solum omnia operetur, & producat, sed etiam rebus creatis vim similia operandi, & producendi tribuat; nam excellentiam causæ maximè declarat, si ipsa non solum possit operari, sed etiam aliis vim operandi tribuere. Itaque dum dicimus, Christum non solum nobis vitam æternam meruisse, sed etiam vires merendi contulisse, magis extollimus vim meritariam ejus, quàm illi, qui docent, Christum solum meruisse totum, & nobis nullas vires ad cooperandum meritis suis contulisse. Imò magnam injuriam Christo faciunt, qui hanc vim, & efficaciam
 Chri-

Christo detrahunt; sicut injuriam fecerunt Deo Philosophi, qui docuerunt, Deum solum producere omnia, res creatas vim producendi non habere; quasi verò non posset Deus creaturis vim operandi, & cooperandi tribuere. Bene verò injuriam Christo faceret, qui tribueret homini vim aliquam merendi, non acceptam ex meritis Christi; sicut injuriam faceret Deo, qui creaturæ tribueret vim operandi non derivatam ab omnipotentia Dei. Porro sicut operationes creaturarum derivantur ad Deum, tanquam authorem omnium, quia ipse vires ad eas contulit, & simul cum creaturis, tanquam causa universalis efficiens concurrat: ita omnia merita hominum justorum referuntur in Christum, tanquam authorem omnium, quia ipse vires ad ea contulit, & simul cum illis ut causa universalis meritoria concurrat. Capisne hæc? si hæc capis, sapias, & ejusmodi nugæ non objicias.

DISCURSUS SEPTIMUS.

Vera Religio licentiam peccandi
excludit.

Theod. **M**ira hodie observavi in templo: omnis fortis homines, Domini, pauperes, senes, juvenes, viri, sceminæque, vultu ad terram dejecto ad

Sacerdotum pedes se abjiciebant, pectus
pulsabant, atq; de genibus flexis, nescio,
quid ad aures Sacerdotum insufurrabant.
Postquam verò Sacerdotes aliquid fuissent
locuti, rursus tundentes pectora sua, ac
in lachrymas soluti recedebant. Præterea
comparuit caterva hominum saccis indur-
torum, flagellis se usque ad sanguinem di-
laniantium: quid, quæso, myserii in his
latet? *Calo.* In Papistico Templo has su-
perstitiones observasti. Quos Sacerdotum
pedibus advolutos vidisti, illi peccata sua
patefaciebant; nam Papistæ supersticiosè
credunt, peccata Sacerdoti aperiri debere,
& absolutionem peti, ut delictorum re-
missio, ac venia obtineatur. Unde pœni-
tentes omnia, etiam occultissima, licet, &
sordidissima, etiam cogitationes ipsas e-
narrant Sacerdoti, qui, auditis peccatis,
eos officii admonet, pœnitentias imponit,
jejunia, flagellationes, eleemosynas, & a-
lia pœnalia opera injungit. *Luth.* Etiam
ea de causa se Papistæ flagellant, gestant,
peracutas ex ferro catenulas corpori ap-
pressas, jejuniis se macerant, quòd putent
per hæc, nescio, quod Purgatorium alte-
rius vitæ se evasuros: Credunt enim, eti-
am remissâ in hac vita culpâ, non semper
remitti à Deo pœnam, sed pro hac debe-
re luere hominem in altero mundo; unde

de ad hanc pœnam evitandam suscipiunt corporis castigationes, & alia opera pœnalia. *Unit.* Audivi, à Sacerdotibus quosdam ad se accedentes sinè absolutione, sinè consolatione dimitti ex tali confessione, ut, si quis nolit dimittere occasionē proximam peccandi, quam dimittere potest; si ablata nolit restituere Dominis suis; si inimicis recuset reconciliari; quæ quanta est conscientiarum carnificina, libertati Christianæ contraria, meritis Christi derogatoria! *Theod.* Quid autem vos observatis? *Calo.* Habe fidem specialem, sufficit hæc, ut tibi præterita dimittantur peccata, futura nō imputentur. Nugamenta illa Papistarum sunt inutilia. *Cath.* Parcius ista amici. Ex his ipsis, quæ attulistis, debetis concludere, Romanam Religionem vestris præferendam esse; non vestras, sed Romanam esse à Christo institutam. *Calo.* Quomodò id sequitur? *Cath.* Illa Religio est censenda à Christo instituta, & aliis præferenda, quæ nullam tribuit peccandi licentiam, imò hanc excludit: Religionis enim à Christo institutæ est, uti ad perfectionem vitæ excitare, ita etiam à peccatis deterrere, Dei timorem incutere, peccata impedire, quod Religio Romana facit multis modis.

I. Per Sacramentum Pœnitentiæ, de quo

quo sermo inter vos erat; valde enim homo deterretur à peccando, qui scit, & credit peccata esse singillatim nō tantum quoad speciem, sed etiam numerum exprimendo, confitenda; pro iis pœnitentiā subeundam, si quid sustulit, vel proximo injuriæ intulit, compensandum. Deinde in illo Sacramento, præter narrationem peccatorum, requiritur dolor verus, & sincerus de peccato, cum proposito peccata imposterum vitandi. Dantur ibi salutaria monita rectè vivendi, proponuntur media peccata evitandi. Certè si res bene perpendatur, fateri debetis, Catholicos, non à spiritu malo, qui parens est superbiæ, sed à Spiritu Dei agi, dum ad confessionem peccatorum excitantur, Considerate enim virum honoratum, & potentem, Principem, apud omnes à probitate vitæ laudatum, interim sceleribus occultis scatentem, eumque verecundum adeò, ut malit mori, quàm sua fœda peccata aliis pateferi; considerate, inquam, & judicate, an à Diabolo, vel Spiritu Sancto incitetur ad hanc sui victoriam, ad hunc humilitatis actum, ut ultroneè, nemine cogente, sed solùm conscientia sua dente, se ad Sacerdotis pedes abjiciat, peccata occultissima, fœdissimâq; ei aperiat, pro iis sibi pœnitentiam imponi petat?

II. Coërcet licentiam peccandi Catholica Religio per doctrinam de satisfactione, & Purgatorio: docet enim, nullum malum apud Deum manere inultum, remissâ culpâ, & pœnâ æternâ, remanere, plerumquë obligationem ingentis pœnæ temporalis, quam nisi quis in hac vita, per bona opera redimat, luendam deferret post hanc vitam acerbis pœnis Purgatorii.

III. Absterret à peccatis, dum docet, fidem absque pœnitentia non sufficere, nec prodesse ad remissionem peccatorum; dum docet, ad incurrendam damnationē æternam sufficere unum mortale peccatum.

IV. Dum multis modis incutit homini timorem Dei, variis ejus judiciis, propofitis. Dum nunquam vult hominem esse, securum de sua salute, sed semper vigilare, orare, semper esse sobrium, bonis operibus esse intentum, ne fors aliquando tentationi succumbat, ne fraude Diabolica supplantetur, vel per inconsiderationem labatur, vel imparatus morte repentina opprimatur. Hinc in Catholicis, qui secundum suam Religionem vivere student, experimur miram sollicitudinem, ut peccata vitent, & si quæ per fragilitatem humanam commiserint, continuo illa expient, & emendent.

Ve-

Vestrae verò Religiones (patienter audite Amici) aperiunt portas ad peccata omnia, ad omnem vitæ impuritatem; timorem DEI excutiunt ex mentibus hominum; hinc non sunt Authore Christo ortæ, cùm Scripturæ ubiq; nobis timorem Divinum injiciant, summoperèque commendent; siquidem potissimum indè omnis vitæ probitas prodeat.

Tollitis vos I. Confessionis Sacramentum, quò homines à peccatis abstrahuntur, dicitis esse inventum humanum, carnificinam conscientiæ, meram superstitionem; mirum sanè, si superstitio possit habere tantam vim ad peccata corrigenda, ad tranquillitatem conscientiæ procurandam.

II. Tollitis non tantùm confessionem, sed etiam virtutem pœnitentiæ, quatenus negatis, necessariam esse contritionem, & dolorem de peccatis præteritis; ait enim Luth. Assert. art. 6. quòd contritio faciat magis peccatorem. Calv. Lib. 4. cap. 19. §. 17. impietatis arguit, qui dicit pœnitentiam esse secundam post naufragium tabulam.

III. Negatis satisfactionis necessitatem, dicitisq; hanc redundare in injuriam satisfactionis Christi. Calv. Lib. 3. cap. 4. §. 38. Luth. in Assert. art. 5. & 6.

IV. Ne-

IV. Negatis Purgatorium, & castigati-
onem temporalem in altera vita.

V. Negatis obligationem ullam poenæ
temporalis remissâ culpâ remanere.

VI. Docetis solam fidem sufficere ad
remissionem omnis culpæ, & poenæ, nec
aliud requiri. Luth. in Assert. ar. 1. Calv.
Lib. 3. cap. 14. §. 17.

VII. Dicitis habenti fidem specialem,
nullum peccatum imputari. Luth. de Lib.
Christia. Calv. Lib. 3. cap. 4. §. 28. Hac
ratione Lutherus dicebat, Decalogum—
non magis ad nos pertinere, quàm cære-
monias Legis Veteris; sed omnem ejus o-
blicationem pariter esse sublatam per—
Christum, nimirum quia non magis im-
putatur ejus violatio credentibus, quàm
violatio Legis cæremonialis. Calv. Lib. 2.
cap. 3. §. 13. Nosram libertatem esse ait,
non posse peccare, quia nimirum, ut ait Lib.
2. c. 17. §. 4. *Effectus effusi Sanguinis Chri-
sti, ut non imputentur peccata.*

His positis, clarum est, tolli à cordibus
hominum omnē Dei timorem, dari sum-
mam licentiam ad omnia scelera, sicut—
per Atheismum, vel etiam majorem. si e-
nim habenti fidem illā specialem nullum
peccatum imputatur ad culpam, & poenā,
cur non audeat quæcumque scelera etiam
gravissima committere? quid enim time-
at?

at? an Gehennam? at fides facit, ut quantumvis peccatum in se sit grave, & fœdum, tamen tali homini nullô modô imputetur. An iram Divinam, & gratiæ DEI subtractionem? at Deus non imputat, & propter Christi satisfactionem non potest illi irasci. An satisfactionem temporalem? aut confessionem? at ista sunt sublata tanquam superstitiosa. Quid ergo iste magis timeat, quàm Atheus? Atheismus facit viam ad omnia scelera, quatenus aufert timorem Divinæ castigationis, persuadens non dari Deum vindicem scelerum: at vestræ Religiones non magis tollunt timorem Divinæ castigationis, dum docent nullum peccatum credenti imputari ad culpam, vel pœnam, nec unquam fore pro eo puniendum. Imò timorem hunc salutarem magis tollunt vestræ Religiones, quàm Atheismus; nam pauci Athei sunt, qui certò statuunt, nullum esse Deum, sed plerique dubitant, & timent, ne reverà detur Deus scelerum vindex; itaque non sunt sinè formidine vindictæ futuræ. Vestræ Religiones verò certò, & indubitanter statuunt, peccata credentibus non imputari, idque firmissimè credi jubent. Itaque nihil formidinis relinquunt, sed omnē penitus metum, & suspicionem vindictæ abstergunt, ac proinde

inde majorem portam ad scelera laxant,
quàm Atheismus.

Calv. Nimis severè loqueris contra
nostras Religiones. *Cath.* Habete pati-
entiam, ex vestrorum doctrina Magistro-
rum argumentatus sum. Dixi Religiones
vestras majorem portam aperire sceleri-
bus, quàm Atheismus; jam ostendam,
quòd pluribus id modis faciant, quàm A-
theismus. Nam Atheismus hanc unicam
viam præbet ad scelera, quòd Deum non
esse doceat, quam doctrinam, licèt aliqui
verbo tenus sequantur, & conentur sibi
persuadere, Deum non esse; plerumque
tamen subverentur, & timent, ne re-
ipsa sit DEUS, qui ulciscatur scelera, &
turpitudines mortalium; vos verò faci-
tis modis pluribus, licèt credatis Deum
esse; nam:

I. Utì jam suprà dixi, dicitis per fidem
peccata non imputari, quantumvis mul-
ta sint, & magna.

II. Dicitis: qui habent veram fidem, ef-
se prædestinatos, & id firmissimè credi de-
bere. *Calv.* Lib. 3. c. 2. §. 6. 7. 12. 15. 16.
38. *Calv.* Lib. 4. c. 17. §. 2. *Hinc sequitur,*
ut nobis securè spondere audeamus, vitam
æternam nostram esse, cujus ipse (Christus)
est heres, nec Regnum Cælorum, quò jam
ingressus est, posse magis nobis excidere,
quàm

quàm ipsi. Si enim Religionum vestrarum cultores omnes sunt prædestinati, & id firmissimè credere tenentur, cur debeant esse solliciti, ut bene agant, vel opera carnis, quæ Apostolus enumerat, devitent? non enim possunt metuere, ne cælo excidant, & damnentur; nam prædestinatio Dei efficax est, & immutabilis, & prædestinati nullò modò possunt perire. Nec possunt metuere Purgatorii pœnas, quia tales nullas credunt esse, nec hujus vitæ flagella, cùm illis peccata à Deo non imputentur.

III. Tollitis libertatem arbitrii, & docetis omnia inevitabili necessitate fieri, hominésque non posse vias suas bonas facere. Luth. in Assert. 36. Calv. Lib. 1. c. 16. & 18. Si enim libertas nulla est, etiam peccatum nullum est: sicut Leo, dum devorat hominem, etsi malum inferat, non tamen peccat; quia id non liberè, sed impulsu naturæ facit, nec est in potestate ejus hunc impulsū moderari. Nemo igitur erit pœnâ dignus, quia quod necessitate agitur, pœnam non meretur; quare nec ullus erit infernus, nec vindicta post hanc vitam ulla; magna enim, & intolerabilis esset crudelitas, homines æternis pœnis afficere, propter ea, quæ ipsi nullò modò vitare poterant. Cur ergò metuant sequi
desi-

desideria cordis sui, & patrare, quidquid animo libitum fuerit?

IV. Dicitis omnia opera hominum, tum mala, tum bona esse à Deo præordinata, prædefinita ab æterno; & ut in tempore fiant, voluntates hominum ad omnia à Deo inclinari, incitari, impelli, determinari. Luth. Assert. 36. Calv. Lib. 1. c. 17. §. 5. & c. 18. §. 2. Si enim Deus æquè bona, ac mala operatur in nobis, non est, quòd conemur mala evitare, neque ratio est, cur metuamus eorum ultionem; Deus enim non est ultor ejus, cujus est author: nec punire potest, quod ipse à nobis fieri vult, & facit, ut faciamus; hæc enim plùs quàm tyrànica immanitas esset, quæ à Deo abest longissimè.

V. Lutherani docetis, Decalogum non pertinere ad fideles Christi, sicut Leges cæremoniales, & judiciales. Luth. in cap. 4. Ep. ad Gal. & alibi. Si Decalogus nos non magis obligat, quàm Leges cæremoniales: igitur sicut non teneris Legem cæremonialem servare, circumcidere carnem, edere agnum Paschalem, colere Sabbatham, &c. ita nec Decalogum. Si absolutus es à Decalogo, poteris idola colere, Parentes, & Magistratus contemnere, committere adulteria, furta, homicidia, & alia, quæ Decalogo vetantur, sicut poteris

ris facere ea, quæ legi cæremoniali repugnant. Hanc doctrinam occultè tenet, etiam Calvinus, dum docet Legem DEI etiam Sanctis esse impossibilem. Lib. 2. c. 7. §. 5. Si enim est impossibile, non obligat, nemo enim obligatur ad impossibile. Nemo unquam Tyrannus subditos ad impossibile obligavit, & Deus id faciet? absit, ut sic de Deo sentiamus. Hocipsò ergò, quòd Decalogus cœpit esse impossibilis, defuit ejus obligatio, ac proinde nihil ad nos pertinet. Deinde docet Calvinus omnia opera nostra esse inquinamenta, sordes, & peccata coram Deo; at nemo potest obligari ad peccatum: ergò non obligamur, ut vel conemur quidem Decalogum, vel aliquam ejus partem implere. Lib. 3. Instit. c. 19. §. 2. ait: *Fidelium conscientia sese erigant supra Legem, atque egerant, totùmque Legis justitiam oblioscantur.*

VI. Vos nullum discrimen facitis operum bonorum, & malorum coram DEO, sed solum coram hominibus; sicut enim opera, quæ dicuntur mala, apertam malitiam habent, ita operibus bonis justorum tribuitis malitiam occultam propter concupiscentiam internam: ratione cujus malitiæ vultis hæc esse peccata mortalia coram Deo. Si ita est, cur potius incum-
bam

bam operibus bonis cum naturæ afflictione, & dispendio fortunarum, quàm malis, quibus magna voluptas, & utilitas sæpe est conjuncta? Cùm enim utraque sint mala coram Deo, cur non potius præferam illa, in quibus voluptas est, & utilitas temporalis, iis, in quibus molestia, fatigatio, & dispendium?

VII. Docetis hominem per solam fidem specialem esse justum coram Deo, absque ullis bonis operibus; & illi, qui, fidem hanc habet, nullum peccatum imputari. Ita Luth. plurimis locis, & infert ex hac doctrina Lib. de Libert. Christiana. & de cap. Babyl. Solam incredulitatem esse peccatum, & solos incredulos esse damnandos; eum autem, qui fidem retineat, damnari non posse. Calvinus docet L. 3. c. 4. §. 28. Omnia peccata esse mortalia infidelibus; fidelibus omnia venialia. Venialia vocat, quia ea illis Deus non imputat, sed hoc ipso, quòd fiant, condonat. Quæ doctrina clarè sequitur ex illo principio, quo ipsi adstruunt, solam fidem specialem esse causam justificationis; hoc est, hominem esse justum coram Deo, eo solo, quòd firmiter credat, Christum plenè satisfecisse pro ipsius peccatis: per hanc enim fidem applicari ipsi Christi satisfactionem, & fieri ipsi quasi propriam, ita ut per eam ju-
stus

stus reputetur coram Deo, etsi voluntas
interiùs non imputetur. Itaque manen-
te hac fide, nullum peccatum ipsi nocere
potest, quia manet in iustitia Christi, eam-
que retinet firmiter. Qua doctrinâ posi-
tâ, non est, quòd vereantur quodlibet
scelus perpetrare; nulla enim vindicta à
Deo metuenda est, cùm DEUS illud non
imputet ad culpam ob satisfactionem
Christi, nobis per fidem communicatam.

VIII. Calvinus docet per baptismum
etiam futura nobis remissa esse peccata,
Lib. 4. c. 15. §. 3. & 4. Luth. Tom. 2. Lat.
Vit. ait: *baptizatum etiam volentem non
posse perdere salutem suam quantiscunque
peccatis, nisi nolit credere*, de cap. Bab. fol.
78. Ex quibus clarissimum est, Religio-
nes vestras omnem Divini Numinis timo-
rem tollere ex animis hominum, & tan-
tam tribuere omnibus sceleribus licenti-
am, quantam nullus unquam Atheismus,
Idq; eò perniciosius, quòd non sub aper-
ta impietatis forma, sed sub specie Reli-
gionis, & honoris Divini, nimirum sub
speciosis titulis fidei specialis, satisfactio-
nis Christi, libertatis Novi Testamenti, pro-
videntiæ, prædestinationisq; Divinæ, sub
his tegitur, & propinatur tantum vene-
num, quod mentes, morèsque hominum
penitus corrumpit. Quis ergò credat Re-
ligiones vestras à Deo esse?

LIS.

DISCURSUS OCTAVUS.

Religio Sancta, quæ Sanctos habet.

Cath. Quid est, quod vultum tristem, præter solitum indueris Domine Theodore? *Theod.* Non tristitia, sed stupor, & admiratio meum occupavit animum, hunc indicat vultus animi index. Receperam me paulisper ad Templum, Divinum oraturus Numen; cum ecce signò datò frequens resonare cœpit Chorus Psalmos decantantium Davidicos, sibiq; alternantium. *Cath.* Felicia erant illa

tempora, quibus, in Provinciis Ungariæ, in sexcentis facilè Templis ejusmodi Psalmodiâ Deus laudabatur. Erant aliqua, in quibus incessanter diu, noctûque sibi succedentes Religiosi laudes Cœlesti Numini concinebant; injuriâ verò temporum loca sacra in solitudinem versa sunt.

Theo. Illud non capio, quod quidam Cantorum longo ordine recensuerit varios viros, ac mulieres, nominabâtq; Sanctos, quorum hi isto, illo alii loco floruisent, vitam pro Christo posuissent, ac demum ad Cœlos evolâssent. In fine addebat: *Et alibi aliorum plurimorum Sanctorum Martyrum, Confessorum, atque Sanctarum Virginum.* Quid significabat lectio illa? *Cath.*

Martyrologium vocamus, quod in singulos

los dies distributum, jam hos, jam alios ha-
 bet adnotatos Sanctos, recēsens brevissimē
 aliquorum vitam sanctam, pium obitum,
 fortem pro Christo passionem. Legitur
 ea intentione, ut Deus etiam in Sanctis
 suis honoretur; ut fideles auditis Sancto-
 rum gestis ad similia pro Christo gerenda
 animentur; ut ad Dei, & Cœlestium amo-
 rem, detestationemq; peccatorum accen-
 dantur. Scire autem debes innumeram
 esse multitudinem Sanctorum Virorum, &
 Mulierum in Ecclesia Romana, vel obiter
 à Scriptoribus notatorum, quorum alii
 pro Fidei Romanæ confessione vitam po-
 suerunt; alii in Eremis, Monasteriis; alii
 inter medias mundi occupationes, spretis
 ejus illecebris, & deliciis, vitam sanctissi-
 mam duxerunt, quorum mortem sanctam
 sequuta sunt miracula crebra, & magna,
 quibus Deus orbi declaravit, vitam eo-
 rum sibi fuisse charam, & acceptam. Nu-
 merum eorum vel minimum sic adnotant
 aliqui, ut, si in singulos anni dies æquali-
 ter distribuuntur, solorum Martyrum ve-
 niant pro unico die ad 30. millia memo-
 randi, præter eos, quorum memoria non
 habetur. Unde vel hinc advertere de-
 bes, Religionem nostram Romanam esse,
 aliis præferendam. Illa enim Religio est
 aliis præferenda, in qua sunt plurimi san-
 ctita-

ſanctitate conſpicui; Sanctitas enim vera cum falſa Religione conſiſtere non poteſt, nec prava Religio ad Sanctitatem veram valet præbere viam: atqui Religio Romana plurimos omnibus ſæculis habuit Sanctos, quos omnis ætas pro talibus habuit, qui omnium Chriſtianorum conſenſu ſanctiſſimi fuere.

Perpende I. (pauculos adduco) Religioſorum Ordinum Fundatores, perpende Episcopos, v. g. Magnum Antonium, Hilari-
onem, Gregorium Thaumaturgum, Nicolaum Myræ Episcopum, Athanaſium, Gregorium Nazianzenum, Baſilium, Cypr-
rianum, Hilarium, Martinum, Ambroſi-
um, Auguſtinum, Hieronymum, Benedi-
ctum, Gregorium Magnum, Romualdum, Bernardum, Dominicum, Franciſcum, Thomam Aquinatem, Adalbertum, Igna-
tium, Franciſcum Xaverium, aliis omiſſis brevitatis cauſâ. Hi certè Catholici fuerunt, quia à potiori Monachi, & Monasti-
cæ Regulæ Inſtitutores. II. Conſidera ſanctos Imperatores (breviter & hic recenſeo) Conſtantinum, Henricum. Sanctos item, Edvardum Angliæ, Venceſlaum Bohemiæ, Sigismundum Burgundiæ, Ferdinandum Caſtellæ, Canutum Daniæ, Ludovicum Galliæ, Caſimirum Poloniæ, Stephanum, Ladislaum, Emericum, Ungariæ Reges.

Leopoldum Marchionem Austriæ, &c. hic
certè Romanam coluerunt Religionem;
nam Episcopatus, Sacerdotum Collegia,
Monasteria fundârunt, Tempia Altaribus,
vestibus, & vasis Sacrificio Missæ deservi-
entibus (videre est etiam hodie in Monte
Pañoniæ apud Religiosos S. Benedicti ca-
fulas à S. Stephano ante 700. annos datas)
ornârunt. *Theod.* Quid putatis Domini
mei, an reverà Sancti fuerint, & Romanæ
Religionî addicti, quos Dominus Catholi-
cus recensuit? Dicite, quæso, nec verita-
tem silentiô premitte. *Cath.* Frustra apud
eos hanc quæstionem insituis; nam Ro-
manæ illos fuisse Religionis negare non
possunt: cùm fuerint, ut dixi, vel Religio-
forum Ordinum Instructores, vel Episco-
pi, ac Sacerdotes Sacrificium Missæ cele-
brantes; vel Reges, ac Principes, qui Ec-
clesiæ Romanæ Ministros protexerunt,
Monasteria, & Tempia erexerunt, eaque
amplissimis redditibus locupletârunt. San-
ctitatem illorum etiam disputare non
possunt, cùm ea de re nunquam fuerit
dubitatum: magna profectò esset impru-
dentia ea de re dubitare, id negare, in
quæ consensus orbis conspirat. Quis Un-
garus, quæso, dubitavit de SS. Stephani,
Ladislai, Emerici, Elisabethæ, Martini, A-
dalberti sanctitate, quorum Festa à sæculis
cele.

celebrat Ungaria, servarique ab omnibus Regni Decretū jubet? Nōne hæc etiam Lutherani, & Calvinistæ servant in Ungaria? *Luth.* Quid indè sequitur, esto fuerint Sancti, fuerint Romanæ Religionis?

Cath. Hoc sequitur, quòd, si isti fuerint, Religionis Romanæ, & fuerint Sancti, ut orbi Christiano persuasum est, necesse est Romanam Religionem, quam ipsi tenuēre, esse veram, & à Spiritu Sancto profectam. *Luth.* Cur, quæso, id sequitur?

Cath. Ideo:

I. Quia impossibile est, ut Religio falsa ad sanctitatem veram perducatur; Religio enim est Sanctitatis fundamentum. Non potest cœleste Sanctitatis ædificium super fundamento vano, super mendacio, super fundamento sacrilego exstrui; sacrilegium autem est mendacium in materia Religionis. Fieri nequit, ut Religio falsa animum à terrenis avocet, ad cœlestia trahat, Divino amore mentem accendat, ad proximorum salutem per assiduos labores procurandam impellat. Hæc autem omnia Religio, quam Sancti isti sequebantur, in ipsis perfecit; itaque fieri nequit, ut eorum Religio falsa fuerit.

II. Sinè vera Religione impossibile est placere Deo, Hebr. II. illi autem Deo placuerunt, Dei amici fuere; ergo vera fuit

eorum Religio; Deo enim, qui veritas est, per falsam Religionem nemo placere potest.

III. Si eorum Religio vera non fuit, ergo fuit à Diabolo; ille enim est Pater mendacii, ille verā Religionem suis mendacijs semper studet corrumpere, ut animas perdat. Si autem Religio eorum fuit à Diabolo, quomodò potuit eos ad sanctitatem perducere, efficere Dei amicos, & dæmonis hostes: quæ enim societas lucis ad tenebras? quæ conventio Christi ad Belial?

IV. Incredibile est prorsus, quòd Deus tot, & tam innocentes viros, & fœminas, qui se, & res creatas despexerunt, Deum ardenter amârunt, ejus gloriæ promovendæ studuerunt, unicè ut Deo placeant, totam suam vitam impenderunt, sanguinem Religionis causâ fuderunt, permiserit in re tanti momenti, uti est Religio, decipi, in fundamento scilicet totius pietatis. Quis tam impiè de Dei sentiat bonitate, nihil illi ex parte sua prætermiserunt, quo Deo placere possent, ejusque gloriam promoverent; maximos labores pro Deo susceperunt, & totam illi vitam consecrârunt. Quinam fieri potest, ut illa bonitas infinita, illa lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientē in hunc mundum,

dum, tam eximiis servis, & amatoribus suis, veritatem, & lucem suam non ostenderit, eosque in tenebris, & erroribus perfisteris permiserit? Falsum ergo esset illud Domini promissum: *Petite, & dabitur vobis; querite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis: omnis enim, qui petit, accipit, & qui querit, invenit, & pulsanti aperietur*, Matth. 7. 7. Sancti enim Franciscus, Dominicus, Benedictus, Stephanus, Ladislaus, &c. totâ vitâ, summô studiô petierunt, quæsiêrunt, & pulsârunt; ut necessaria ad salutem impetrarent à Domino, & voluntatem ipsius agnoscere, & implere possent, & tamen nihil essent consecuti. Falsum esset & illud: *Si vos, cùm sitis mali, nōstis bona data dare filiis vestris; quantò magis Pater vester de Cælo dabit spiritum bonum petentibus se*. Luc. 11. 13. Hi enim assiduè hunc spiritum flagitârunt, & tamen non obtinuerunt; spiritus enim bonus absque bona Religione esse non potest.

Cùm ergo blasphemum sit dicere, Divinas promissiones falsas esse, necesse est fateri, viros illos veram Religionem à Deo accepisse. Quare cùm constet eos Religionem Catholicam tenuisse, & Ecclesiæ Romanæ addictos fuisse; alias verò Religionem contrarias Romanæ detestatos fu-

isse, dubitari non potest, quin Religio Romana Catholica sit vera, & Divinitus inspirata; reliquæ verò falsæ, ac ab hoste Dei inventæ.

Denique si Religio illorum vera non fuit, sed aliqua Adversariorum vera est, necesse est fateri, supra dictos omnes, quos orbis terrarum ut Sanctos suspexit, non solum non fuisse Sanctos, aut amicos Dei; sed potius fuisse impios, Dei inimicos, ac proinde æternum damnatos: nam sinè vera Religione impossibile est placere DEO.

Calv. Id non sequitur: fuerunt enim excusati per ignorantiam. *Cath.* Ignorantia non excusat, nisi in quibusdam secundariis, & minùs necessariis, quæ solum ratione alicujus præcepti positivi necessaria sunt; nõ autem in fundamentis, & primariis capitibus: aliàs enim posset quis sinè omni notitia Dei, & Christi salvari, quod nullus dicit. At illi si errârunt, (ut illos errâsse dicitis) errârunt in primariis capitibus. Primò enim non agnoverunt specialem fidem, per quã solam homines juxta vestram doctrinam, justificantur, & fiunt participes redemptionis, & justitiæ Christi, quã habitâ hominibus peccata non imputantur: ergo manserunt sinè justitia Christi, consequenter filii Gehennæ.

Secun-

Secundò: quia vestrò iudiciò fuerunt extra Ecclesiam Christi, (extra quam non est salus) & adhæserunt Meretrici Babylonice (sic enim appellatis Ecclesiam Romanam) & fuerunt Ministri, & instrumenta primaria Antichristi. Tertiò: quia fuerunt Idololatæ, adorantes creaturam pro Creatore, nimirum panem, & vinum in Eucharistia, honorantes Sanctos, & eorum imagines. Nulla est ignorantia, quæ possit hæc excusare. Fuerunt ergo omnes isti impii, & ad Gehennam damnati. At hæc sunt incredibilia, improbabilia, contra communem omnium Christianorum sensum.

Theod. Danturne etiam in vestris Religionibus ejusmodi Sancti? *Calv.* Dantur omnino, sic in Praxi Pietatis (liber est noster precatorius) docemur, Sanctos esse Hoperum, Cramerum, Latimerum, Philpotum, Pharrarum, Bradfordum, Sanderum, Glokerum, Ridleū, &c. *Cath.* Hoc modò & Hussitæ Hussum, & Hieronymum Pragensem; & Unitarii Servetum inter Martyres censent, & Turcæ Mahometem pro sancto habent. Tui isti, quos recenset, certè, ut constat ex hytoriis, nihil supra vulgum sapuerunt, eorum mores, & vitæ non probavit sequutis miraculis Deus, tanquam sibi acceptam, qualiter probavit vitam

vitam Sanctorum nostrorum, quos recensui, & aliorum. Non vestri illi consilia sequuti sunt Evangelica, terrenis rebus erant addicti, voluptatum sectatores, uti & vestrarum Religionum Authores, ac variis scatebant sceleribus. *Calv.* Etiam inter vos sunt multi, qui non solum sancte non vivunt, sed etiam variis sceleribus sunt pleni. *Cath.* Certum est, quod dicis; at ad rem non reponis, à materia discursus devias. Non laudo ego omnium Catholicorum mores; multi enim contra Catholicæ Religionis præcepta agunt; at laudo eorum Religionis instituta. Sicut non vitupero omnes omnium A catholicorum actiones; nam multi etiam gentiles opera moralia faciunt bona, administrant justitiam, sublevant egenos, &c. Adverte tamen, & tibi bene nota. Perpetrant multi Catholici varia scelera; at non indulgentiâ, vel consensu Romanæ Religionis, sed potius illa prohibente, supplicia cominante, promissis à peccato avocante, ac omni ratione impediante. Itaque vitæ illa pravitas in Religionem nullô modô referri potest, nec illam imperfectam arguit. Tria sunt, quæ hominem à malo avocare, & ad bonum incitare possunt: Timor supplicii, spes præmii, pulchritudo ipsa operis boni; hæc tria

tria ubique proponit, & inculcat suis Religio Romana; itaq; nihil omittit eorum, quæ ad peccata vitanda, & sanctitatem sectandam incitare possunt. Unde si aliqui ad sanctitatem non aspirent, non Catholicæ Religioni, sed libertati arbitrii, quæ contra omnia illa incitamenta niti potest, est imputandum. Quod si Catholica Religio ageret, uti Religiones vestræ, si timorem supplicii, si spem præmii tolleretur, si omnia opera, etiam bona, peccati labe inquinata esse statueret, &c. tunc merito scelerata vita hominum in illam referri deberet, tunc neglectus bonorum operum ei esset imputandus. Sicut enim, qui subtrahit antea, & fulcra, ruinam domus impediens, est causa ruinæ domus; ita qui subtrahit timorem Dei, seu timorem futuræ vindictæ, quò mortales coërentur, ne in scelera ruant, est causa istarum ruinarum. Simili modò qui tollit omne illud, quod ad studium bonorum operum incitare solet, est causa neglectus, & contemptus bonorum operum.

Ex quibus perspicuum est, neglectum bonorum operum, & pravam vitam, quæ in quibusdam Catholicis cernitur, non esse referendam in eorum Religionem, sed in libertatem duntaxat arbitrii, malum præ bono eligentis: Quæ verò vita

mala in vestrarum Religionum Cultoribus reperitur, esse imputandam tum ipsi Religioni vestræ, quæ omnia malum impediunt, & ad bonum excitantia e medio tollit, tum libertati arbitrii, quatenus ejusmodi Religionem eligit, eiq; inhæret.

Theo. Dicebas, miraculis esse comprobata vitam Sanctorum vestrorum: charum mihi erit, si de his discurras. *Cath.* Proximè de his sermonem instituam; hæc hodie sufficiant.

DISCURSUS NONUS.

Religionis veræ testimonium Miracula.

Theod. **I**Ncredibile dictu est, quàm difficile expectaverim ortum Solis; tam avidè desidero te de miraculis discurrentem audire, ac ea Herodes à Christo cupierit videre. *Cath.* Opto, ut affectus hic non curiositatis, uti in Herode, contigerat; sed veritatis agnoscendæ gratiâ, in te sit ortus. De miraculis ego discurram libenter; sunt enim propria Religionis Romanæ, quæ illam, tanquam à Deo institutam, vehementer comendant, nec alibi extra eam reperiuntur. Triagitur tibi imprimis in hac materia notare debes.

I. Quid

I. Quid sit miraculum : nimirum miraculum dicitur, quod superat vires omnium creaturarum, & ideo omnibus creaturis est mirabile. Tale est: hominē fuscitare à mortuis, cæco visum reddere, &c.

II. Quòd miracula sint sufficiens Testimonium Religionis; & ubi est verum, & miraculum, ibi sit vera fides. Vera enim miracula non possunt fieri, nisi virtute Dei; nam, ut dixi, miraculum est, quod superat vires omnium creaturarum, & propterea miracula dicuntur testimonia DEI; quare, quod miraculò confirmatur, Dei testimoniò confirmatur: Deus autem non potest esse testis mendacii: igitur, & quod miraculò confirmatur, verum sit, necesse est. Verum quidem est, quòd miracula interdum fiant etiam ad illustrandam Sanctorum vitam, ut Deus ostendat, fuisse sanctum aliquem hominem sibi charum: cùm autem nemo sit verè sanctus sinè vera fide, *Quia justus ex fide vivit*, Hebr. 10. 38. & sinè fide impossibile est placere Deo; miracula dum commendant hominis sanctitatem, confirmant, & ostendunt simul ejus veram fidem.

III. Quòd miracula videantur necessaria, ut vera Religio comprobetur. Cùm enim pleraq; in Religione sunt supra naturam,

turam, & captum mentis humanæ, non possunt rationibus humanis persvaderi; sed opus est quibusdam argumentis supernaturalibus, quibus mentes hominum convincantur, qualia sunt miracula. Sed vel maximè necessaria sunt miracula ad novam fidem, vel extraordinariam missionem persvadendam, de quo fusiùs agam suò locò: in præsentì autem ex ratione miraculorum probo Religionem Romanam esse aliis præferendam, hoc argumento: Religio, in qua plurima sunt miracula, est præferenda aliis Religionibus, quæ destituuntur miraculis; at in sola Ecclesia Romana sunt plurima miracula; ergo est aliis præferenda, utpote habens testimonia DEI.

Theod. Unde probas, quòd Religio Romana habeat miracula? *Cath.* Quòd in Romana Religione jam à temporibus Apostolorum miracula plurima singulis sæculis sint edita, & etiamnum edantur, omnibus Christianis est persvasissimum, & ex variis historiis probatissimis, ex Animalibus Regnorum, ex vitis, & gestis Sanctorum, rebùsq; constat. *Calv.* Miracula, quæ jactatis, non sunt vera miracula; sed partim conficta, partim Diabolica. *Cath.* Temerarium assertum asserts, omni carens specie probabilitatis, quod est contra

tra iudicium orbis, & tot sæculorum ; omnes enim gentes , jam à tot annorum centuriis, ea absque ulla dubitatione pro veris habuere miraculis. Quis unquam dubitavit de miraculis Gregorii Thaumaturgi, Hilarionis, Antonii, Martini, Malachie, Bernardi, Dominici, Francisci Assisi, Francisci de Paula, Francisci Xaverii, (innumeros alios omitto) & præterea non fuisse conficta pluribus rationibus ostendo, & probo.

I. Quia à gravissimis Authoribus conscripta sunt ; nam miracula Gregorii, qui Thaumaturgus (hoc est, miraculorum patrator) dictus est, scripta sunt à Gregorio Nysseno, & Basilio ; Antonii ab Athanasio, & Hieronymo ; Martini à Severo Sulpitio, Bernardo ; Bernardi à gravissimis authoribus ejus ætatis ; Francisci à Eonaventura, &c. Francisci Xaverii post summam inquisitionem, sunt comprobata testimonio Proregis Indiæ. Quis credat istos viros sanctitate, doctrinâ, autoritate insignes, voluisse in perniciem animæ (mendacium enim in iis, quæ ad Religionem pertinent, est gravissimum peccatum) & æternum sui nominis probum, ista confingere, & mundo imponere.

II. Si fuissent conficta, facile potuissent convinci vanitatis ab illius ætatis hominibus,

nibus, apud quos sunt patrata: at nemo illa rejecit, nisi Paganus, Judæus, vel Hæreticus. Accedit, quòd plurima publicis testimoniis Episcoporum, vel Magistratum, & præviâ causæ cognitione sunt confirmata.

III. Si non obstante tot gravissimorum virorum, Annalium, &c. relatione miracula illa conficta esse censes; similiter, & potiori jure alia ab Historicis relata, & scripta debes in dubium vocare, debes dicere esse conficta, & tollere omnem fidem historiarum, ac evertere omnem notitiam superiorum temporum; consequenter debes dicere figmentum esse, quòd Attila ex Scythia cum majoribus nostris exiverit, in vicinis Provinciis bella gesserit, Romanos ad Danubium vicerit, Pañoniam occupaverit; quòd Transylvania prius vocata fuerit Dacia, &c. de omnibus enim gestis antiquis dici similiter potest, quòd sint conficta, cum non nisi ex Scriptis Authorum probari possint.

Calv. Si conficta non sunt; ergò sunt facta ope Dæmonis. *Cath.* Ostendis te esse verum Calvinistam; sic enim sentit Magister tuus Calvinus in Præfatione Institutionum. At DEI virtute facta esse judicabis, si perpendas rationes sequentes.

I. Quòd

I. Quòd hæc edita sint à viris sanctissimis, Deum amantibus. Quis credat. Francisum, Dominicum, Bernardum, Martinum, Benedictum, & similes, commercium cum Diabolo habuisse?

II. Quòd opera illa superaverint vires Diaboli; non enim potest Diabolus illuminare cæcos, erigere claudos, excitare mortuos, subitò roborare paralyticos, & similia præstare, quæ naturæ vim excedunt; unde nec magi, vel sagæ unquam talia ope Dæmonum præstare potuerunt. Perfecerunt autem talia plurima, & pœnè innumerabilia Sancti in Religione Romana, idq; repenti, ad solum contactum, ad signum Crucis, ad breves preces, ad solum imperium.

III. Quia illa, quæ ope Dæmonum fiunt, vel parùm durant, tanquam præstigiæ, & delusiones oculorum, ut experiëntiâ constat, ex iis, quæ faciunt magi; vel, si durant, sunt per causas naturales, suntque plerumquè mortalibus inutilia, vel planè noxia, vel vana; qualia sunt, ignè descendere de aëre, statuam loqui, & alia, quæ facturæ est Antichristus, & ejus Pseudo-prophetæ; nec adducunt homines ad vitæ emendationem: at miracula Sanctorum habent effectum permanentem, sunt hominibus utilissima, eos ad timorem
Dei

Dei, & vitæ emendationem excitant. 9.

IV. Nova miracula nunquam approbata fuere in Ecclesia, nisi præviâ magnâ discussione; examinantur enim testes, & plerumquæ sub juramento, inspicitur ipsum factum, an naturæ viribus, an ope Dæmonis fieri possit? Considerantur omnes circumstantiæ, quô modô, quo ordine, qua occasione, quô locô, & tempore, quo fine, coram quibus, & circa quos miraculum patratum sit: Et sæpe non desunt æmuli, qui libenter rem deprimerent, vel suspectam redderent, si possent; & idcirco nihil intentatum, aut indiscussum permittunt. Itaque impossibile moraliter est diu latere fraudem, si quæ subsit; ac ad Divinam providentiam pertinere videtur, non permittere homines tam misere deludi, præsertim post tantam diligentiam ab illis adhibitam, ad veritatem rei indagandam.

V. Si miracula in Ecclesia sunt à Diabolo ad retinendos mortales in falsa Religione, qualem supponis esse Romanam, cur non facit similia Diabolus in aliis Religionibus, quas etiam censes falsas? cur inquam miracula non facit apud Turcas, Unitarios, Sabbatarios, Anabaptistas, Lutheranos, &c. cur has omnes miraculis destituit, & solam Romanam illustrat? an
for-

fortè hæc est ipsi charior, quàm Turcismus, vel aliæ falsæ Religiones? certè non debebat etiam illas negligere, ex quibus tam amplius est illi proventus. Delectatur 9 profectò ille varietate falsi cultûs, & omnium se ingeniis, & affectibus accommodat. Itaque, cùm sola Religio Catholica miracula habeat, nulla autem Religio falsa, manifestum id signum est, miracula Ecclesiæ Catholicæ, à Diabolo facta non esse. 9.

VI. Quæro ex te, ob quam rationem miracula in Ecclesia Catholica facta dicenda sint conficta, vel certè ope Dæmonis patrata? an, quia fieri non poterant? At Deus est omnipotens, & ipse multa similia per Apostolos fecit, ut testatur Sacra Scriptura. An, quia Scripruris repugnant? at Dominus promisit hanc miraculorum gratiam: *Amen, Amen dico vobis, qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet; quia ego ad Patrem vado, & quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio: Joan. 14. 12.* Quibus verbis insinuat, semper in Ecclesia gratiam miraculorum futuram; nec solos Apostolos, sed etiam multos Apostolicos viros miracula paträturos. Hanc ergo promissionem Domini videmus impleri, dum

dum Sancti viri miracula faciunt. An_ quia teste carent? at præter Scriptores fide dignissimos, habemus fidem, & consensum Populorum, habemus in plurimis testimonia Episcoporum, vel Magistratum post accuratum examen, & juratos testes confecta. Denique plurima publicè, in multorum præsentia sunt gesta. Nullæ sunt historiæ antiquæ (si excipias eas, quæ Sacrà Scripturâ continentur) quæ tot, ac tantos testes habeant, ac miracula Ecclesiæ. Accedit, quòd singulis ætatibus, imò singulis ferè annis, in diversis locis miracula ingentia per Sanctos cum Christo regnantes, maximè per B. Virginem Mariam fiant, quæ illis locis omnibus sunt_ manifesta, & ab omnibus cerni oculis, & palpari manibus possunt: quæ etiam post magnam discussionem testibus, & publicis testimoniis sunt confirmata.

Calv. Vera miracula confirmant Evangelium, uti dicit Christus apud Marcum: vestra autem, quæ allegatis, Evangelium evertunt, & statuunt idololatriam, hoc est, cultum imaginum, & Reliquiarum, invocationem Sanctorum, Missam, & similia: ergo miracula vestra non sunt à Deo, sed à Diabolo. *Cath.* Iterum ineptis cum tuo Calvino in Præfat. Instit. sic discurrente: at, bone vir, ista est petitio principii,

cipii, circulus vitiosus. Dum enim in hoc convenimus, quòd illa Religio sit vera, in qua sunt miracula plurima, & quærimus, in quam plurima fiant, ac ego ostendo in Romana Religione hæc reperiri, atque per hoc probo Romanam Religionem esse veram, & à Christo institutã; tu supponis Romanam Religionem esse falsam, & ex eo concludis, miracula, quibus illa confirmatur, esse falsa, & à Diabolo patrata. Miracula non evertunt Evangelium Christi, non evertunt Religionem à Christo institutam; bene verò evertunt Religionem tuam Calvinianam, Lutheranam, Unitariam, &c. cùm hoc testimoniò Dei Religiones hæ careant. Imitaris, bone vir, in modo respondendi Scribas, & Phariseos, qui similiter supposebant, doctrinam Christi falsam esse, ac tu supponis falsam esse Religionem Romanam: & inde apud se concludebant, miracula Christi esse falsa, Christum in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicere Dæmonia, Matth. 12. Taliter etiam Pagani calumniabantur miracula Martyrum, artibus magicis tribuentes. Sic Ariani, Eunomiani, Vigilantiani, de miraculis Catholicorum discurrebant, ut testatur Victor Utic. Ambrosius, Hieronymus: Debes ergo in contrarium, ex veritate miraculorum, quæ

quæ ab omnibus perspicuè cognosci, oculis cerni, & manibus palpari potest, colligere veritatem Religionis Romaniæ, de qua est inter nos controversia. Nunquam enim ad confirmationem falsæ doctrinæ miracula facta legimus, qualia plurima. Sancti fecerunt. Nunquam mortui ab Hæreticis excitati sunt, aut cæci illuminati, aut claudi erecti, aut paralytici curati, aut Dæmones ex corporibus hominum fugati; nunquam talia patravit Lutherus, vel Calvinus, vel eorum sectatores, licet tentaverint. Tentavit Lutherus de Discipula sua Diabolum ejicere; sed periculum adiit, ne ab eo ipse necaretur. Tentavit in aquis submersum ad vitam revocare, sed irritò conatu. Tentavit similiter Calvinus, volens ad vitam excitare eum, qui suasu suo se simularet mortuum; sed eo successu, ut ex vivo faceret mortuum: nam iussu DEI iudiciò, simulatori illi vita subtracta est, cum illum Calvinus ad vitam revocare conatur. Historias refert Cochlaus, Hieron. Bolfecus. Quare, cum eis neque vera, neque falsa succederent miracula, conantur hoc firmamentum miraculorum, quod potentissimum est, & mentem omnino convincit, Ecclesiæ Catholicæ subtrahere; sed sine ulla probabilitate, uti manifestum est.

Sicut

Sicut igitur, qui miracula Christi Domini, & Apostolorum considerabant, & animò tranquillò, semotò odiò, aliisve pravis affectibus perpendebant, dubitare non poterant, quin doctrina eorum esset à Deo, qui illis tam illustribus signis suffragabatur; ita, qui modò, depositò odiò, & sinistro affectu diligenter considerant miracula, quæ in Ecclesia à sanctis hominibus singulis sæculis sunt, dubitare non possunt, quin eorum doctrina, & Religio à Deo sit, & Ecclesia, cui adhærent, sit vera Dei Ecclesia.

Luth. Ad Curiam festinare jubemur, abruptamus discursum alia occasione continuandum.

DISCURSUS DECIMUS.

Suspectæ debent esse Religiones, & earum Authores, si miraculis destituantur.

Theod. Quid causæ fuit, quòd ad Curiam comparere debueritis?

Calo. Comparuit quidam coram Senatu Civitatis, dicens se missum à Principe ad reformandam Civitatem, sublata volebat privilegia nostra; quædam, quæ consuetudine antiquissima tenemus, ac à maioribus nostris accepimus, abolere intendebat; alia nova, præjudiciosa, nescio, sub quo

quo colore inducere satagebat. Erant
quidam minùs perspicaces, rerum nova-
rum amantes, qui eum avidè audiebant:
Senatus verò pro sua prudentia, ne in re
tanti momenti deciperetur, vel Principi
refractarius videretur, ab eo Principis li-
teras petebat exhiberi, quibus doceret
negotium hoc sibi esse commissum. *Theod.*
Exhibuítne aliquod Scriptum Principi-
pis? *Calo.* Nullum; sed sibi propter
nudum suum assertum credi voluit. *Theod.*
Quid demum ultimò conclusum;
quid Responsi ei datum est? *Calo.* Con-
siderantes privilegia nostra cõcessa esse in
perpetuum, nec Legatos solere mitti in re
tanti momenti à Principibus sinè creden-
tionalibus, sinè literis manu Principis
subscriptis, ac figillò munitis, conclusimus,
hominem esse vafsum, impostorem, eum-
que arctæ inclusimus custodiæ. *Theod.*
Quid si re ipsa fuisset à Principe missus?
Calo. Quomodò tibi persuadere potes,
quòd Princeps sapientissimus, qui privi-
legia nostra confirmavit, Legatum sinè ta-
li instructione misisset? sed & si re ipsa
à Principe missus fuisset, is nobis vitio
non vertet, imò factum nostrum valde
probabit, quòd homini omni testimoniò
destituto fidem non dederimus. *Iuth.*
Si simpliciter asserentibus, se esse in hoc,
vel

vel in illo negotio à Principe missos, fides dari debet, brevè tota Resp. ab impostoribus evertetur. Si exhibuisset testimonium Principis, pro dignitate Legati eum tractassemus. *Cath.* Bene discurretis Domini charissimi in præsentì materia, miror autem, quòd in negotio longè majoris momenti, non tam cautè, sed potiùs cœcissimè procedatis. *Luth. Calv. Unit.* In quo nos negotio cœcè procedere putas? *Cath.* In eo, quòd Luthero, Calvino, Serveto credatis, dum purè asserunt, & à Deo se missos ad reformandam Ecclesiam comminiscuntur, & jaçant: eum tamen missionis suæ à Deo ad hoc opus conficiendum nulla testimonia exhibeant. Constat ex Matth. 24. 1. Tim. 4. 2. Tim. 3. 2. Pet. 3. Novissimis temporibus multos impostores, & Pseudo-prophetas venturos, qui se jaçant à Deo missos, eosq; Christus jubet cavendos, Matth. 24. Cur non petitis à Luthero, Calvino, Serveto patentes, quibus se probent à Deo missos? *Calv.* Quales patentes? *Cath.* Tales patentes, quales dedit Moyse, Prophetis, Apostolis, quos extraordinariè mittebat, miraculorum scilicet gratiam. Cum Moyse à Deo mitteretur ad populum, diceretque Exod. 4. 1. *Non credent mibi, neque audient vocem meam.* Non respondit

ei Dominus: *debent credere nolint, velint;* vel, dic: *tuum sermonem prorsus conformem esse verbis meis, &c.* Sed dedit ei potestatem faciendi miracula. *Ut credant, quod aparuerit tibi Dominus, &c. v. 5. & seq.* De Aarone dicitur Exod. 4. 30. *Loquutusq; est Aaron omnia verba, quae dixerat ad Moysen, & fecit signa coram populo, & credidit populus.* En patentes, quibus illos instruxit Dominus, dum ad populum extraordinariè misit. Similiter, Prophetæ omnes, vel miraculis, vel occultorum revelatione suam missionem probabant. In Novo Testamento, dum Salvator Apostolos ad prædicandum Evangelium misisset, pariter miraculorum gratiâ illos instruxit. Unde illis ait Matt. 10. 7. *Euntes autem, predicate dicentes: quia appropinquavit Regnum Cælorum. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, Demones ejicite.* Quas patentes suæ extraordinariæ missionis ostenderunt mundo Apostoli, uti dicitur Mar. 16. 20. *Alii autem profecti prædicaverunt, Dominus cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Et Hebr. 2. 4. *Contestante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus.* Quod ampliùs est, Christus Dominus suæ prædicationi, & assertioni credi non petiit, nisi suam à Patre missionē miraculis

lis comprobaret; dicit siquidem Joan. 5.
31. *Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum, id est: legitimum non est præcisè ex hoc, quòd testimonium de me perhibeam.* Joan. 15.
24. *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Rursum Matth. 11. 4. Luc. 7. 22. Legatis Joannis interrogantibus, num ille sit Messias ab æterno Patre missus; satiùs censuit mirabilibus operibus in eorum præsentia exhibitis, quàm vocis assertionem responsum dare: *Euntes renunciate Joanni, quæ audistis, & vidistis: cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, &c.* Licèt clarè ex Scripturis convincere potuisset, se Messiam esse, idq; testimoniò Joannis posset constare. Quis igitur sibi persvadebit, Lutherum, Calvinum, Servetum, vèl alios ejus farinae, à Deo missos extraordinariè esse sinè his patentibus?

II. Dicebas, vos non credidisse impostori illi sinè patentibus comparenti, eò, quòd considerassetis, vobis privilegia esse in perpetuum à Principibus collata, quæ Legatus ille fictus everfa volebat, & in hoc prudenter fecistis: at nòne Ecclesiæ Christi promissa est perpetuitas? nòne illa est *Regnum, quod in æternum*

non dissipabitur? Dan. 2.44. *Nónne illa est Civitas fundata in aeternum?* Psal. 47. 9. *Nónne ejus privilegium perpetuum est, ut errare non possit, adeò edocta à Spiritu Sancto omne veritatem* Joan. 16. 13. *Ut sit columna, & firmamentum veritatis,* 1. Tim. 3. 15. *Ut vel portæ inferi adversus eam nō sint prevalitura* Matt. 16. 18. *Ut verba Dei de ore ejus nō sint recessura usq; in sempiternum?* Isai. 59. 21. Si ergo nō credidistis homuncioni illi, dicenti se missum ad reformandam Civitatem, privilegia in perpetuum collata habentem; quomodo credetis Luthero, Galvino, Serveto sinè testimonio Dei comparentibus, præcisè se asserentibus missos ad reformandam Religionem, privilegium perpetuum infallibilitatis habentem? Religio veteris testamenti apud Judæos reformanda erat, ex typo ad exemplar, ex umbra ad veritatē transferri debebat. Ad opus hoc perficiendum de Cælo descendit Filius Dei, quomodo negotium confecit? Et si clarissimè ex scripturis convinceret, illam mutationem jam esse faciendam, seque à Patre æterno esse missum, tamen idem plurimis, & maximis miraculis confirmandū censuit, ut nullam ullus possit habere rationem dubitandi. Quantis ergo opus erit miraculis, ubi agitur de mutanda Re-

ligi-

ligione novi Testamenti, quam Deus dixit non mutandam, sed in finem sæculorum manfuram? Paulus ad Gal. 1. 8. ait: *Licet nos, aut Angelus de Cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit; & addit: Sicut prædiximus, & nunc iterum dico, si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit.* Si Angelo aliquid contrarium receptæ doctrinæ fidei annuncianti credendum non esset: quantis opus erat miraculis, ut homini alicui de rebus tanti momenti credatur? nimirum: Ecclesiam Christi supra petram fundatam, adversus quam portæ inferi non prævalebunt, esse collapsam; in Ecclesiam Christi sanctam (cujus *Lex immaculata*, Psal. 18. 8. quæ est arbor bona, quæ malos fructus facere non potest, Matth. 7. 18.) idololatriam esse infectam; Ecclesiam Christi Sponsam à Fide defecisse, & adulteram Sathanæ factam esse; omnes esse in statu damnationis: Religionis edoctæ à Spiritu Sancto omnem veritatem maximos articulos esse reformandos: ad hanc reformationem missos esse Lutherum, Calvinum, Servetum, &c. dignum nonne fuisset, ut ejusmodi reformator omnia à Prophetis, ab Apostolis, à Christo patrata miracula exhibuisset?

III. Religio Romana, quæ nunc viget,

(ut ipsi fatemini) est plus quam à mille annis in possessione, ut à toto mundo haberetur pro vera Christi Religione; & qui ab ea recesserunt, habeantur pro Hæreticis: ergo sine maximis signis Divinis, quibus clarè ostendatur, possessionem fuisse iniquam, non potest deturbari. Debuissent autem signa fuisse adeò perspicua, & ita intellectum humanum convincentia, ut nullus relinqueretur dubitandi locus; aliàs non tenebamini Luthero, Calvino, vel Serveto credere, sed potius tam diuturnæ possessioni inhaerere, & favere, nec Religionem Romanam deferere: sicuti allegare debuissetis possessionem privilegiorum vestræ Civitatis, si impostor ille, quo casu ea in dubium vocasset.

Denique Religio Romana omnibus sæculis habuit, & nunc habet miracula plurima, quæ, uti dixi, sunt testimonia Divina, sunt patentes Divinæ; habet plurimos Sanctos: consequenter vestri illi reformatores majora debuissent miracula fecisse, majorem in se, ad minus sanctitatem ostendisse, ut illis credatis, & à Religione Romana discedatis. Ex his patet vos temerè, & cœcè egisse, dum sine signis Divinis, & miraculis Luthero, Calvino, Serveto comparentibus, seque ad reformandam Religionem missos jactantibus credidistis.

Calv.

Calo. Non debetis à nobis exigere miracula; nos enim prædicamus doctrinam antiquam, quam Apostoli, & Martyres innumeris miraculis confirmârunt, & hanc probamus ex Scripturis sacris. *Cath.* Inaniter id asseris: ostendam doctrinam vestram esse novam, Apostolicæ, & toti antiquitati contrariam, quam proinde Apostoli, & Martyres suis miraculis non confirmârunt; hac vice tamen eò discursum non desectam, nec à proposita questione recedam. Articulos vestros probatis ex Scriptura, sed sensu tantum vestro, non juxta consensum Sanctorum Patrum, & Ecclesiæ Doctorum, qui ante præsentēs controversias vixerunt, ac proinde partiales esse non poterant. Deinde articulos vestros ex Scriptura sic tantum probatis, ut argumenta vestra instar telæ aranearum à Catholicis dissolvantur. Demum talibus argumentis probatis Apostolos, & Martyres miraculis confirmâsse Religionem vestram, qualibus Lutherani, Unitarii, Anabaptistæ, & alii Hæretici, vobis omnino contrarii, probant Religionem suam: ergo vel omnium probationes admittere debes, vel quod tuam rejiciam, ægrè ferre non potes.

Constat item Lutherum, Calvinum, Servetum, &c. aliter docere, quàm ante,

prædicationem illorum docuerint ordinarii Ecclesiæ Pastores. Constat etiam, eos ab ordinariis Ecclesiæ Pastoribus missos non esse; ergo non tenebamini illis credere, nec eos recipere, nisi suam missionem, & Apostolatum probâssent Divinô testimoniô. Accedit, quòd credatis, nihil esse credendum, nisi quod Scriptura expressè dicit: ostende, quæso Scripturam, quæ dicat Lutherum, Calvinum, Servetum missum ad reformandam Religionē. Opus igitur erat miraculis.

Calo. Joannes Baptista missus erat extraordinariè; & tamen signum nullum fecit. *Cath.* Etsi Joānes ipse non fecerit miracula, tamen multa, & magna facta sunt in eo; conceptus enim est ab anu sterili; Pater ejus obmutuit, & postea soluta est lingua ejus in nativitate filii; in utero ad præsentiam Christi exultavit; à puero in desertis locis vixit. Deinde Joannes erat Filius Sacerdotis, ac proinde, Sacerdos, ac ordinarius minister. Præterea nihil docuit contra communem doctrinam, neque à cæteris Sacerdotibus, & populo se segregavit; & quanquam Principes, & Pharisei eum odissent, quòd Christum prædicaret, tamen interrogati à Christo Domino, Matth. 21. Quid sentirent de Baptismo Joannis, non sunt ausi illum improbare.

De-

Denique ut Josephus Lib. 18. antiquit. c. 10. testatur: Joannes habitus est inter præcipuos viros à Judæis, ob justitiam, & vitæ probitatem.

Calo. Antichristus faciet miracula; ergo ejus doctrina erit vera? *Cath.* Miracula Antichristi erunt mendacia, non solida; apparentia tantum, non absolute miracula; non ille suscitabit mortuos, non illuminabit cæcos. Erunt miracula Antichristi tantum talia, qualia possunt fieri arte Dæmonis. Patet id ex Apoc. 13. ubi pro maximis ejus miraculis ponitur, quod facturus sit ignem de cælo descendere, & ut imago bestię loquatur: hæc autem Diabolo facilia sunt.

Calo. Augustinus contemnit miracula Donatistarum. *Cath.* Merito contemnit; non enim erant vera miracula, qualia sunt Sanctorum, sed tantum erant occultæ visiones quædam, quas illi sine ullo teste jactabant se vidisse: has contemnit merito Augustinus.

Calo. Ad sepulchrū Hyeremiæ fiebant miracula ope Dæmonum; nam populus Hyeremiam pro Deo sacrificiis colebat. *Cath.* Falsum est, quod populus sacrificiis coluerit Hyeremiam; id enim sine fundamento asseritur, ac proinde miracula illa à Diabolo facta esse, malè concludis.

Calo. Vespasianus Imperator cæco lumen, claudo gressum scribitur reddidisse; ergo Religionem ejus veram fuisse dices? *Cath.* Nec verè cæcus, nec verè claudus curatus est à Vespasiano; nam, ut scribit Cornel. Tacit. L. 4. Hist. interrogati medici, an morbi illorum curabiles essent, responderunt esse curabiles: igitur mirum non est, si morbi naturaliter curabiles operâ Diaboli curati sint. Tertulianus autem dicit in Apologia c. 22. Credibile esse totum illum morbum fuisse à Diabolo, qui insidens in oculo unius, & alterius tibia, impediret usum eorum membrorum, idque eo fine, ut videretur sanare, cùm desineret nocere.

Calo. Socrates scribit in Ecclesia Novatiana verum contigisse miraculum: ergo saltem Ecclesiam Novatianam debes dicere veram. *Cath.* Factum est apud Novatianos verum miraculum, at non in confirmationem Ecclesiæ Novatianæ, verum in confirmationem Ecclesiæ nostræ Romanæ, & baptismi nostri. Id enim pro miraculo scribit Socrates, quòd, cùm ad Paulum Episcopum Novatianum venisset Judæus quidam impostor, ut ab eo baptizaretur, & apud se baptismum irrideret, continuò tota sacri fontis aqua evanuit. At non fuisse miraculum hoc ad confir-

matio-

mationem Novatianæ sectæ factum, sed ad confirmationem veri baptismi, perspicuum est ex eo, quod idem Socrates subjungit: cognitum paulò post fuisse, Judæum illum jam antea baptizatum fuisse ritu Catholico ab Attio Constantino-
politano Episcopo. Itaque quia Deus noluit irrideri baptismum in Ecclesia ritè susceptum, non permisit impostorem Judæum ab Hæretico Episcopo iterum baptizari.

Luth. Si miraculum desideras in Religione mea, ego illud dabo. Maximum miraculum est, brevi tempore tam multos Lutheri doctrinam amplexos esse, sicut miraculum fuit, quòd Apostolicam doctrinam brevi tempore tot gentes sint amplexæ. *Cath.* Etiam ad Arianos, Anabaptistas, Turcas, multi brevi tempore confluxere: ergo omnes has Religiones dices esse veras? omnes miraculorum gloriâ gaudere? Miraculum sinè dubio fuit, quòd Apostoli pauculi gentes tot converterint; Gentes siquidem brutorum more cupiditates suas sequebantur, ea solum, quæ carnis, & sanguinis sunt, sequebantur; à quibus desideriiis, & tanta vitæ licentia quòd illos Apostoli pauci per Evangelium retraxerint, & effecerint, ut arduam, carnis desideriiis contrariam vi-

tam ducant, sanè mirandum fuit; Tuum pariter argumentum aliquam speciem_ haberet, si Religiones vestræ essent severiores, & carni asperiores, quàm sit Religio Romana: sed cùm vestræ, carni omnem vitæ licentiam tribuant, & Religionis Romanæ severitatem abrogent, quid mirum, quòd multi eas sequantur: tam parum mirandum id est, quàm, quòd gravia amotis impedimentis deorsum ruant, vel flumina in mare procurrant_ ; corrupta natura maximè propendet ad licentiam vitæ, quam, cùm in vestris Religionibus videat, aliquam ex iis si amplectatur, non ideo amplectitur, quia videt eas esse sanctiores; sed quia in illis invenit, quod quærebat, eoque frui potest absque metu, sub honesta specie Religionis. Hoc fuit motivum omnium Sacerdotum, & Religiosorum, quotquot à nobis ad vos transfierunt.

DISCURSUS UNDECIMUS.

Ad Ecclesiam Christi gentes convertuntur.

Cath. **A** Beras Domine Unitarie, dum utiliter de miraculis Ecclesiæ_ Christi discurrem. *Unit.* Ad Oppidum Déés, diei itinere distans, me gravia
avoca-

avocaverant negotia. *Theod.* Quid loci est illud Oppidum? *Unit.* Est locus celebris à fodinis salis, sed celebrior ab eo, quòd Majores nostri ex Scythia exeuntes, idolorum cultui dediti, ibi primùm de vero Deo, Creatore Cœli, & terræ sint edocti; in cujus rei memoriam, columnam lapideam, quæ & hodie visitur, erexerunt, Oppidumque ipsum à voce *Deus* est nominatum; nunc verò à versò in *e Deus* nuncupatur. *Theod.* Majores nostri, ad Christum dum sunt conversi, quam, quæso, sunt amplexi Religionem? *Unit.* Si verum fateri volumus, Unitariam, Calvinianam, vel Lutheranam non sunt amplexi, sed Romanam. Nam ad Pontificem Romanum Stephanus Legatos misit, ab eo Episcopos petiit, ab eo coronam accepit. Monachis pœnè innumeris majores nostri Cænobia fundârunt, Tempa cum Altaribus, in quibus Sacrificia offerebantur, exstruxerunt; in eo tamen miserè delusi sunt, quòd, dum unum genus idololatriæ deseruissent, amplexi sint alterum: prius adorabant Martem, vel Herculem, aut verò similiùs Acinacem; exposit panem, & vinum, mortuos homines, & eorum imagines. *Cath.* Non sic discurre Domine, Frater; sed ex Gentium conversione, & ad Romanam Religionem accessione, con-

clude Romanam Religionem esse à Christo fundatam. *Theod.* Discurre, quæso, clariùs, & fusiùs de hoc argumento. *Cath.* Illa Religio debet censi à Christo fundata, ad quam semper fuit Gentium conversio: Deus enim passim in Scripturis hanc gentium conversionem ad fidem, & verum DEI cultum promisit, Psal. 18. 8. *Lex Domini immaculata, convertens animas.* Psal. 21. 28. *Adorabunt in conspectu ejus omnes familia Gentium.* Osee 2. 24. *Et dicam non populo meo, populus meus es tu: & ipse dicet: Deus meus es tu.* Rom. 9. 25. Ose. 1. 10. Joan. 10. 16. Isai. 2. 2. *Fluent ad eum omnes Gentes. Et ibunt populi multi, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum DEI Jacob, & docebit nos vias suas, ambulabimus in semitis ejus.* Isai. 55. 5. *Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current propter Dominum Deum tuum.* Et alibi passim. Quæ promissio impleri debet juxta Matt. Marc. Luc. ultimum caput; atqui Religio, ad quam gentes omnibus sæculis convertuntur, est Religio Romana; ergo Religio Romana est à Christo fundata. *Theo.* Quomodò doces, quòd Gentes ad Romanam Religionem accesserint, quòd fidem Romanam amplexæ sint, & quòd tales Gentium acces-

accessiones singulis sæculis contigerint.
Cath. Id negare nemo potest, nisi fors-
 cæcus sit; & faciliè probatur. Primò enim
 sæculo, quotquot Gentes per Apostolos
 conversæ sunt, Romana Fide imbutæ sunt,
 hanc sunt amplexæ; ideò Paulus ad Rom.
 1. 8. ait: *Primum quidem gratias ago Deo*
meo per Jesum Christum, pro omnibus vobis,
quia fides vestra annuntiatur in universo
mundo. Hinc & 12. fidem Romanam vo-
 cat fidem suam: *per eam, que invicem est,*
fidem vestram, ac meam.

Secundò sæculò fidem Romanam am-
 plexi sunt Indi per S. Pantænum, Clemen-
 tis Alexandrini Magistrum instructi. Item
 Angli cum Lucio primo Rege, qui, missò
 ad Eleutherium Papam Legatò, Pastores
 spirituales petiit, ac obtinuit Aristobu-
 lum, Eutatium, & Damianum. Redièrant
 tamen Angli ad idololatriam sub Diocle-
 tiano, sed rursus sæculò 6. fidei Romanæ
 sunt restituti à S. Augustino Cantuariensi
 Episcopo, & Monachis à S. Gregorio Papa
 missis. Hoc ipsò sæculò conversi ad fi-
 dem Romanam Nervii, & Morini per San-
 ctum Fulcianum. Item Celtæ, Sequani, Ar-
 lobroges per S. Irenæum.

Tertiò Sæculò, Gallia sub Severo Im-
 peratore. Universaliùs verò circa añum
 500. Clodovæi Regis exemplò per S. Rhe-
 mi-

migium Rhemensem Episcopum. Item Arabia per Originem. Scotia admissis Victoris Papæ Legatis sub Doraldo Rege. Item Gothia, Svecia, Norvegia.

Quartô Sæculô, magna pars Imperii Romani cum Constantino Imperatore baptizato à Sylvestro Papa. Longobardi sub Agelmondo Rege. Hunni per Theotimum Scythiæ Episcopum. Marcomanni per suam Reginam. Indi interiores per Frumentium. Nomadæ per S. Chrysostrum.

Quintô Sæculô, accessit Romanæ Religionis Burgundia cum Rege Gondefilo per Domitianum Genu. Episc. Francia denuò sub Rege Clodovæo. Scotia per Palladium denuò. Hybernica per S. Patritium. Æthiopia sub Rege Abrahamo. Accesserunt & Saraceni cum Rege Alamundaro. Vindelici, Norici, Rugi, ac vicini per S. Severinum.

Sextô Sæculô, accessit Bavaria per Sanctum Rupertum. Longobardi cum Adolpho Rege. Angli denuò per S. Augustinum Episc. Hispania, & Occitania cum Recaredo Rege.

Septimô, Flandria per Sanctum Eligium. Franci orientales per S. Kilianum. Angli orientales sub Sigiberto Rege per Mellitum Episcopum. Germani, Hollandi,

di, Frisones per Vittelbrordum, & Suvitbertum Episcopos. Hispani, Judæi per Sisebutum Regem. Sclavi ultra Danubium.

Octavô, Alemani per S. Corbinianum. Avars cum Rege Tudone. Daci, Brabant per Hubertum Episc. Saxones inferiores, & Frisones per S. Ludgerum.

Nonô. Accessit Dania sub Rege Sivar-do. Sclavi Dalmatiæ incolæ. Saxones Carolo magno annittente. Ungari, Bulgari, cum Cacano Rege. Russia sub Basilio Macedone. Normania cum Gothofredo Rege. Dania iterum cum Arioldo Rege. Triballi, Moravi.

Decimô, Polonia cum Miceslao Principe. Moscovia cum Libero Duce. Prussia cum Vildomino Duce. Bohæmia cum Duce Zipfinæo. Norvegia. Iterum Dania cum Haraldo Rege. Ungaria per Sanctum Stephanum Regem. Russia per S. Bonifacium.

Undecimô, Pannonia, Toletanum Regnum, Vindi, Sclavi, Saxones plenè per S. Helmannum. Ungari reducti per Andream Regem. Pomerani.

Duodecimô, Gothia cum suo Rege. Livonia per S. Menardum. Pomerania denuò. Filandia per S. Henricum Episcopum. Soldanus Iconii per petitos ab Alexandro

dro III. Instructores. Svecia per Adrianum IV. postea Pontificem.

Decimò tertiò, Tartaria cum Rege Casahan. Livonia iterum. Prussia, Jaziges.

Decimò quartò, Litvania cum Jagellone Principe, Samogitii, Cumani, Bosnenses, Lipnenses, Patrini, annitente Ludovico Ungariæ Rege.

Decimò quintò, Gvineenses, Angolani, Congenses.

Decimò sextò, Indiæ orientales, & occidentales per variorum Ordinum Regulares; sed præsertim per S. Franciscum Xaverium: uti & Japoniæ Regnum.

Decimò septimò, & currente 18. Sinæ per varios Religiosos, Æthiopia, Regnum Magoris, & Tiber, Novæ Franciæ, Regnum Tunchinense.

Ex quibus clarè constat, omnes Gentes, quæ ex Paganismo conversæ sunt ad Christum, conversas esse ad fidem Catholicam Romanam: quam enim illis aſuntiâſſent Episcopi, & Religiosi, Romanæ fidei addictissimi, à Summo Pontifice Romano ad id missi? quod etiam præter reliqua indicant Sacerdotes, altaria, Sacrificium Missæ, cultus Reliquiarum, invocatio Sanctorum, Monasteria, Monachi, & alia Cathoicæ Religionis propria, quæ post conversionem apud omnes illas gentes viguerunt,

runt, donec apud aliquas, per novitias vestras Religiones fuere sublata.

Ex his inferri debet Religionem Catholicam esse à Christo institutam: in hac enim impleri videmus illam de Gentium conversione Divinam promissionem. Ad hanc, relictis idolis, vitæ impuritate, uxorum multitudine, morum feritate, & barbarie, abdicatâ pristinâ vivendi licentiâ, videmus convolare tot populos, tot nationes, tot regna potentissima, & in ea mansvescere sub iugo Christi, imbibere, timorem Dei, formari ad omnem vitæ honestatem, accendi ad contemptum temporalium, & amorem Cœlestium.

Unit. Hæc ego fateor: sed, uti superius dixi, omnes istæ nationes miseræ delusæ sunt, Religioni Romanæ adhærendo. *Cath.* Incredibile est, ut Deus clementissimus, qui omnes homines vult salvos fieri, qui facientibus, quod in se est, gratiam non denegat, qui credentibus, & petentibus data optima tribuit, tot jam sæculis omnes Gentes, cùm idololatriam deferere, veritatem totis animis amplecti, & ad Ecclesiam Dei se aggregare voluerunt, permiserit decipi, & ad alios errores funestos, novamque idololatriam impelli, idq; per eos, qui ab omnibus habebantur in Ecclesia pro Ministris legitimis, qui
sancti-

sanctitate vitæ, sapientiâ, miraculis clari fuerunt. *Theod.* Absit, ut de Divina bonitate sic sentiamus; id enim videtur dedecere providentiam DEI, omnes homines salvare volentis.

Cath. Date mihi jam Domini gratiosi Gentes, nationes, Regnâque, quæ ex paganismo ad vestras Religiones accessissent, quæ se vobis ob prædicationem vestrorum Ministrorum, ob miracula ab iis exhibita, univissent. Tacetis: & meritò quidem; ad vos enim ii duntaxat accesserunt, qui Christianum nomen præferentes, pristinæ Religionis, & disciplinæ pertæsi, libertatem carnis, & novitatem sectabantur, quod est perspicuum Hæresis argumentum. Hæresis enim nihil aliud est, quàm Catholicæ doctrinæ corruptio, & Christianorum à pristina Religione retento nomine Christiano defectio.

Luth. Quid gloriaris tantoperè de hac Gentium ad fidem vestram accessione? an nescis totâ Gentem Gothicam ex gentili factam fuisse Arianam? An ideo Religio Ariana vera tibi videbitur? *Cath.* Falleris, dum dicis totam Gentem Gothicam ex gentili factam fuisse Arianam. 9: constat ex Socrate, Sozomeno, Theodoro, majorem partem Gothorum fuisse Christianam, & Catholicam, & ab Arianis postea

postea deceptam: quorum errorem sic factum intellige. Gothi de finibus suis egressi, dum sub Romani Imperii auspiciis militarent, & multa præclara de Christianis audirent, sua sponte (nullò præviò Arianorum labore, vel exhortatione) ab Imperatore petierunt Episcopos, à quibus docerentur. Imperator, quia Arius erat (quod Gothi ignorabant) Arius nos misit Episcopos, atque ita Gothi miserè decepti, dum volebant fieri Christiani, facti sunt Arianæ: quæ enim difficultas instillare venenum, homini parato ad illud sumendum.

DISCURSUS DUODECIMUS.

Ecclesia à Christo fundata debet esse Catholica.

Unit. **M**agno labore pervolvi historias meæ Ecclesiæ, nec tamen inveni, ut iterum fateor, ullam nationem ex Gentilismo ad Unitariam nostram Religionem conversam esse: Accessitne ad Religiones vestras, Domini Calvinistæ, & Domini Lutherani, aliqua natio barbara? *Calv.* Nolo me nuncupari Calvinistam, Reformati vocamur. *Luth.* Et ego ægrè audio Lutheranus, cum Evangelici nomen mihi competat. *Cath.* Ego contentus sum,

sum, five vocer Catholicus, five Pontificius, vel Papista, id est, is, qui sequor Religionem, quam tenent Romani Pontifices. *Calv. Luth.* Nos quidem Catholici sumus, at non Pontificii; Papam enim velut Antichristum execramur. *Cath.* Quod Calvinistæ, vel Lutherani dici nolitis, non miror, cum horum vestrarum Religionum Authorum Doctrinam totam non sequamini; verum solum id credatis, quod vester vobis privatus dicat spiritus: credo etiam pudet vos horum Authorum. Quod verò velitis dici Catholici, illud non capio, uti nec id, quod vobis competat nomen Reformationum, Evangelicorum. *Theod.* Discurras, quæso, per singula uberius.

Cath. Nulla Religio potest vocari Catholica, nisi Romana: illam vocant Catholicam ipsi Hæretici; nec unquam sibi hoc nomen usurpârunt, qui ab Ecclesia Romana se segregârunt: Catholicum enim id est, quod universale, latissimè patens, ad omnia tempora, & loca se extendens; talis autem est Religio Romana, quæ per totum orbem terrarum se extendit ad omnes gentes, ad omnia Regna, & ad omnia tempora. Nullum enim est Regnum, nulla Gens nobis cognita, quæ Romanam Religionem vel non habet adhuc, vel aliquando non habuerit, vel modò non
inci-

incipiat habere. Imò hoc tempore pœnè apud omnes Gentes est publica ejus professio; nimirum apud Europæos, Japones, Indos, Persas, Tartaros, Turcas, Sinas, Afros, Brasilos, Peruanos, Mexicanos, &c. omnibus enim his locis reperiuntur Temppla, altaria, imagines Christi, & Sanctorū; celebrantur Missæ, administrantur nostra Sacramenta, servantur Festa, & Jejunia: denique servatur Religio Romana. Extendit se etiam Religio Romana ad omnia tempora, quæ ab Apostolorum temporibus fluxère. Nulla enim ætas, nullum sæculum ab eo tempore assignari potest, quò hæc Religio non fuerit; omnibus sæculis celebrata est Missa pro vivis, & defunctis, celebrata festa, servata jejunia, & vota Monastica, invocati Sancti, honoratæ Sanctorum Reliquiæ, & alia Religionis Romanæ propria in usu fuere, ut ex omnium ætatum Scriptoribus constat.

E contrariò: nec Religio Lutherana, nec Calviniana, vel alia est per orbem diffusa, ut manifestum est, nec à temporibus Apostolorum durat. Nunquam enim ante Lutheri, Calvini, vel Serveti tempora corpus doctrinæ, id est, articuli simul sumpti Religionis Lutheranæ, Calvinianæ, vel Unitariæ, in ullo Regno, ab ulla natione sunt observati, & crediti.

nec

nec à Scriptoribus annotati : igitur hæ Religiones universales non sunt, nec ratione locorum, nec ratione temporum; sed potius novæ, & pauculis locis affixæ, ac proinde Catholicæ nec debent dici, nec possunt.

Theod. Cur autem Calvinistæ non possunt dici Reformati? *Cath.* Ob eam rationem, quia falsè, & inaniter supponunt Ecclesiam fuisse deformatam, à fide Christi defecisse, in idololatriam incidisse, quod Ecclesiæ Christi contingere non potuit: illa enim est infallibilis, *columna, & firmamentum veritatis*, 1. Tim. 3. 15. adversus quam *porta inferi non prævalent*, Matth. 16. 18. Regitur, & docetur à Spiritu Sancto, Joan. 14. 26. Proinde in fide errare non potuit, consequenter nec reformari. Sed nec quò ad mores Ecclesia à Calvino est reformata; Ecclesia enim uti nunc, ita & ante Calvinum ad sectandam justitiam homines stimulabat, præcepta Divina, vota Deo facta servanda esse inculcabat, jejunia servanda, poenitentiam pro peccatis agendam præcipiebat, peccandi licentiam adimebat, &c. Religio Calviniana autem prædicta destruit, licentiam peccandi tribuit; igitur non potest dici Ecclesiam reformasse, sed potius deformasse.

Theod.

Theod. Cur demum Lutherani non possunt dici Evangelici? *Cath.* Pete ab iis rationem peculiarem, cur præ Calvinistis, Unitariis, Anabaptistis, velint dici Evangelici? Si rationem congruam dederint, concede illis hunc titulum. Nisi fors ea de causa Evangelici dici velint, quod contenti Evangelii lectione, præcepta ibi contenta ad se non pertinere; quod consilia Evangelica servanda non esse statuunt; hæc est doctrina hujus novæ religionis, quæ nuper secundum sæculum se celebrasse gloriatur.

Luth. Injuriam nobis facis, dum Ecclesiam nostram vocas novam. *Cath.* Injuriam non facio, dum veritatem enuncio: Religio tua nonne multis sæculis post Apostolica tempora extulit caput? censésne Religionem Hussiticam, vel Anabaptisticam novam? quomodo novitatis eam convincerés? *Luth.* Novam censeo utramque, & novitatis convincerem, ostendendo primos earum Authores diu post Apostolica tempora comparuisse. Ostendendo tempus, locum harum Religionum: item qui se iis opposuerint, qui eas damnaverint. *Cath.* Bene discurre. At etiam Religionis Lutheranae (idem est de Calviniana, Unitaria, &c.) assignare possumus primum Authorem; ostendere
E pos-

possumus, cum tardè post Apostolos comparuisse: item ostendere possumus tempus, locum, modum, quo Religio hæc incepit; item qui se ei opposuerint, qui eam damnaverint, quæ ob illam turbæ excitatæ sint, &c. Certè ante annum 1517. Religio Lutherana non fuit in mundo; constat enim ex Scriptoribus Ecclesiasticis, eo tempore, quo Lutherus se ab Ecclesia Romana segregavit, præter Judaicam, Mahometicam, Paganam, & Hæreticam, non fuisse, nisi Religionem Romanam Catholicam. *Luth.* Lutherana Evangelica etiam fuit, sed latuit. *Cath.* Ubi? in quo Regno, vel Oppido latuit? qui fuerunt ejus defensores? unde scis, quòd extiterit (sic enim Unitarii, & Sabbatarii de suis Religionibus possunt discurrere) cum id non nisi ex Scriptoribus constare potest, qui tamen nihil tale insinuant, sed potius contrarium. Præterea quò pacto ita latere poterant ejus cultores per tot sæcula, ut in manus Inquisitorum, qui persequabantur alienos à Romana Ecclesia, non inciderint? nunquam certè aliqua secta ita latere potuit, quin sæpius ejus cultores deprehenderentur. Item si ante Lutherum Religio vestra erat in mundo, cur illi latitantes, prædicante Luthero, se illi statim non associarunt, agnoscetes suæ Religionis-

ligionis vindicem, suæ fidei Doctorem? nulli certè tales comparuerunt, qui jam ante illâ Religione fuissent imbuti; sed omnes, qui se illi adjunxêre, antea Romanam colebant Religionem, sicut & ipse, Lutherus erat prius Catholicus, Monachus, Sacerdos. Si aliquem ante prædicationem Lutheri, aliquot saltem annis vestram Religionem tenuisse posses dicere, deberes dicere, tenuisse eam ipsum Lutherum; at quomodò id ipsum de illo dicere audebis? sequitur enim, quòd hic vester Apostolus, electus singulariter à Deo ad reformandam Ecclesiam minister, contra suæ Religionis Principia in Monachatu idololatriam exercuerit, Sanctos invocando, Missas celebrando, quas celebrasse se fatetur, & quidem devotè. Lib. de Missa angulari, & Lib. 2. contra Zwinglium. Cur item Scriptores tam varii, qui res, etiam minutissimas, posteritati traderunt, tanti momenti rem non adnotarunt? 9

Luth. Tempore Eliæ latebat Ecclesia Dei ob persecutionem Jesabelis, ita ut Elias putaverit, se solum mansisse fidelem; cum tamen præter illum fuerint septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal, ut patet ex 3. Reg. 19. Similiter igitur latere potuit Ecclesia Luthe-

rana ob persecutionem Pontificum—9.

Cath. Si solum esset quæstio de exiguo tempore latendi, quo sævit persecutio, (sicut tempore Jesabel in Samaria) tua responsio fors aliquid valeret; verum ut tot sæculis occulta manserit, fieri non potuit, nec potes aliquod exemplum adferre in tota antiquitate; nec enim potest esse artificium tegendi sensa animi in—9 causa Religionis, in notabili cœtu hominum, quin successu temporis detegatur: Imò si tam notabili tempore tegeret, jam talis cœtus hominum non esset Christi Ecclesia; Ecclesia enim non erubescit confiteri Christum coram hominibus. Religio Christi quocunque penetravit inter Ethnicos, non diu latuit, sed mox se aperuit, licet magna imminerent pericula. Pari modò detectæ sunt hæreses, & hæretici, quamvis niterentur fidem suam occultare, uti detecti sunt Pelagiani, Manichæi, &c.

Deinde etsi concederetur, aliquo tempore Dei Ecclesiam fuisse occultam, (nec enim sequitur fuisse occultam ex eo, quod Elias se solum relictum putaverit) ob persecutionem Jesabelis; absolute tamen, & universè occulta non fuit: in Juda enim publicè verus Deus, cultu vero colebatur, erat ibi templum Dei, veri Sacerdotes, publica

blica sacrificia, Verbi Dei sincera prædicatione, & concursus fidelium.

Mirum non est, in aliquo particulari loco, vel Regno Ecclesiam per aliquod tempus (id enim sæpe fit) occultari; sed ut, absolutè toto orbe, tot sæculis occulta sit, fieri non potest, cum Ecclesia sit *Civitas supra montem posita*, ut omnes gentes eam videant, & ad eam accurrant, juxta vaticinium Isa. 2. 3. *Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum DEI Jacob, & docebit nos vias suas, &c.* Imò etiam in locis, quibus subinde ob persecutionem se occultat ad tempus, nunquam ita latet, quin multis indiciis se prodatur, & famam sui excitet, etiamsi crudelissima imminet persecutio: sic tempore Elisabethæ Reginae in Anglia, nemo dubitabat, plurimos esse Sacerdotes, licèt studiosissimè in eos inquireretur. At quæ unquam fama, quæ suspicio, quis sermo fuit de Religione Lutherana? nullus historicus, nullus scriptor, vel Lutheranae Religionis, vel hominum, qui tale corpus doctrinae tenuerint, meminit. Mera ergo desperatio est ad hoc præsidium occultationis confugere.

Ex quibus clarum est, Religionem Lutheri novam omnino esse, & ante illius tempora mundo incognitam, neque ullum hominum cœtum, aut etiam personā

fortè particularem ante Lutherum extitisse, qui eandem Religionem, hoc est, eadē fidei capita, idem corpus doctrinæ fidei tenuerit. Et si enim aliqua dogmata à veteribus Hærecicis acceperit; non tamen idcirco eadem est Religio Lutherana, & veterum Hæreticorum, nisi secundum partem; nam Religio est complexio omnium capitum, quæ ad fidem pertinere statuuntur. At nemo ante ipsum eandem dogmatum complexionem docuit.

Theod. Videtur clarum, Religionem Lutheranam esse novam. *Cath.* Ostendo id etiam alia ratione. Constat veteres Patres, & Doctores, qui singulis sæculis floruerunt, Religionis Lutheranae non fuisse; nam illi admittebant libertatem arbitrii, necessitatem bonorum operum, merita vitæ æternæ, probabant invocationē Sanctorum, cultū Reliquiarum, & imaginum, Sacrificium Missæ pro vivis, & defunctis, ordinationem Ministrorum, votorum Monasticorum observantiam, Evangelica consilia, Quadragesimalis Jejunii usum, & similia: quæ Religio Lutherana, tanquam superstitiosa, Deo injuriosa, & impia reprobatur, & rejicit. Quòd autem veteres Patres omnia illa fateantur, clarum est ex eorum Scriptis, nec ipsi Lutherani negant. *Luth.* Ipsi erant veterum Patrum nævi, in sub-

substantia nobiscum conveniebant. *Cath.*
 Pulchrè sanè discurre; superstitionem, i-
 dololatriam nœvos vocans; Ergo existi-
 mas idololatriam ipsam non mutare sub-
 stantiam Religionis? Quod si superiorum
 sæculorum Doctores Religionem Luthera-
 nam non coluerunt, sed ejus placita pas-
 sim improbârunt, perspicuum est, eam
 Religionem non esse antiquam, sed no-
 vam, neque à Christo fundatam. Nam
 in Ecclesia non fuit aliqua Religio habita
 pro Christi Religione, præter eam, quam
 Patres, & Doctores tenuerunt. Ex his
 clarè sequitur, Religionem Lutheranam
 non esse Christi Religionem; Christi enim
 Religio à temporibus Apostolorum fuit,
 in mundo; Lutheri ante annum 1517. nō
 fuit. Rursus, si Religio Lutherana est vera
 Christi Religio, cœtus hominum eam te-
 nentium est vera Christi Ecclesia: ergo
 Christi Ecclesia ante Lutherum non fuit;
 quia neque Religio Lutherana, quæ Eccle-
 siam constituit, ante Lutherum fuit. *Luth.*
 Fuit etiam temporibus Apostolorum, &
 prioribus sæculis. *Cath.* Audio: at pro-
 ba assertum; ostende tunc aliquos fuisse,
 qui illam complexionem dogmatum te-
 nuerint. Ecce hæres; nos contrarium fa-
 cile probamus: nam constat, Sacrificium
 Missæ pro vivis, & defunctis, ordinatio-

nes Ministrorum, vota Monastica, & familia, quæ Lutheranæ Religioni repugnant, temporibus Apostolorum, & proximis sæculis in Ecclesia fuisse. Deinde estò temporibus Apostolorum, & aliquamdiu postea fuisset, tamen tertiò saltem, & 4-tò sæculò cœpit omnino deficere, ut fatemini etiam in opere Centuriarum, Centuriâ 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. c. 4. Ergo saltem per mille ducentos annos, vel per 1300. annos Christi Ecclesia collapsa est, & intercidit; ut minimum enim tam diu constat Religionem Lutheranam non fuisse, sed ei prorsus contrariam viguisse. Exstincta ergo fuit tot sæculis Religio vera, obscuratum Evangelium, eversa Christi Ecclesia, donec Lutherus emergeret, & eam restauraret. At si Ecclesia tot sæculis intercidit; quomodò verum est, ipsam ædificatam esse supra petram, & non potius supra arenam? quomodò portæ inferi non prævaluere adversus eam? contra id, quod dicitur à Christo, Matth. 16. quomodo ipsa est domus Dei, firmamentum, & columna veritatis? 1. Tim. 3. Quomodo Regnum Christi (quod est Ecclesia) est stabile, firmum, æternum, quod nunquam dissipabitur? Dan. 3.

Iuth. Ad hoc iterum repono, quod superius: Religionem Lutheranam omnibus
retrò

retrò sæculis usque ad Apostolica tempo-
ra fuisse, sed occultam, & latentem. *Cath.*
Iterum reponis ; sed iterum sinè funda-
mento, & non probas. Demus tandem,
ut dicis, fuisse occultam ; ergo hoc ipso
Ecclesia Lutherana non fuit Christi Eccle-
sia. Ecclesia enim Christi (repeto etiam
ego) est *Civitas supra montem posita*, quæ
abscondi non potest, Matth. 5. Est *Mons*
domûs Domini preparatus in vertice mon-
tium, & elevatus super colles, omnibus con-
spiciuus, ad quem fluent omnes gentes, Isai.
2. 2. Est Regnum Christi diffusum à mari
usque ad mare, & à flumine usque ad ter-
minos terra, Psal. 71. 8. Est mons ille ma-
gnus replens universam terram, Dan. 2. 5.
Ecclesia Christi in mundo debet esse con-
spicua, tum, ut suo cultu, & decore, suis-
que moribus, externa specie gentes ad se,
alliciat ; tum, ut, qui volunt esse Christia-
ni, sciant, quò se debeant conferre, quos
adire, à quibus instructionem petere. Si-
militer ejus fides, & doctrina debet esse
manifesta, alioquin mundo esset inutilis,
nec posset gentes convertere. Unde eti-
am in maximis persecutionibus nunquam
ita latuit, quin passim cognosceretur, ut
ex historiis Ecclesiasticis patet : hinc tan-
ta promanavit multitudo Martyrum. De-
inde si tot sæculis latuit, indigna fuit hoc

nomine: quomodo enim potest dici Christi Ecclesia, quæ sinceram Christi doctrinam non audet confiteri? quæ tam pusilli est animi, & ita mortem timet, ut se abdat in tenebras, & tot sæculis non audeat prodire in lucem? Denique quæ tot sæculis, non tantum se occultavit, & sinceram fidei professionem suppressit, sed etiam professæ est fidem falsam, nempe juxta vos Romanam Papisticam, adoravit idola, contaminavit se mille superstitionibus, & sacrilegiis? Nam ante Lutherum omnes Christiani exterius in omnibus se gerere, debebant, ut Romano-Catholici, ut Papistæ, aliàs mox ab Inquisitoribus, & Episcopis deprehenso fuissent, & tanquam hæretici puniti. Miserabilior itaq; & deformior fuisset Christi Ecclesia, quàm ruinata Synagoga, seu Secta Judaica, quæ semper suas Synagogas, & liberam suæ Religionis professionem quibusdam locis habuit, nec coacta est, saltem generatim ad idolorum cultum. Imò miserabilior, & deterior omnibus Sectis hæreticis; nulla enim unquam Secta fuit alicujus nominis, quæ non suæ Tempia, vel domos Religiosas, suos Conventus, suos Episcopos, suæ Religionis formam, & professionem habuerit, ita ut passim cognosci posset ab hominibus.

Ex his perspicuum est, nihil absurdius dici posse, quàm Ecclesiam Christi tot sæculis latuisse. Concludo igitur hoc Dilemmate: vel Religio Lutherana (idem est de Calviniana, & Unitaria) ante Authorem suum Lutherum exstitit, vel non exstitit? Si non exstitit; ergo est nova, ac proinde non potest esse Religio Christi, quæ est antiqua. Si verò exstitit; ergo fuit occulta: ac proinde non potest esse Religio Christi, quæ semper fuit manifesta. 9.

Theod. Quid ad hæc dicitis? hæc me faciunt à vestris Religionibus abhorрere, *Cath.* Ad quæstionem præsentem multum se torquent; sed nunquam bene respondent. De qua si plura scire voles, lege Rñdi P. Martini Szent-Iványi *Lutheranicum nunquam, & nusquam*. 9. Concludo verbis S. Hieronymi, qui Dial. contra Lucifer: in fine sic habet: *Brevem tibi, aper- tamq; animi mei sententiam proferam. In illa Ecclesia esse permanendum, quæ ab Apostolis fundata, usq; ad hanc diem durat. Sic ubi audiêris eos, qui dicuntur Christi, non à Domino JESU Christo, sed quopiam alio nuncupari, ut puta Marcionitas, Valentini- azos, Montenses, sive Campitas; scito, non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Syna- gogam. Ex hoc enim ipso, quod postea insti-*

E 6

tuti

tuti sunt, eos se esse judicant, quos futuros Apostolus prænunciavit. Nec sibi blandiantur, si de Scripturarum capitulis videantur sibi affirmare, quod dicunt: Cum & Diabolus de Scripturis aliqua sit loquutus, & Scriptura, non in loquendo consistunt, sed in intelligendo. Novitas ergo signum est Hæresis ab Apostolo prænunciatæ, appellatio signum novitatis, usurpatio Scripturæ omnibus hæresibus, & Diabolo communis. Ex his patet, Religiones has non posse dici, nec esse Catholicas.

DISCURSUS DECIMUS TERTIUS.

In Ecclesia debet esse Successio
Apostolica.

Lutb. **M**irabilem casum perscriptum accepi hodierno cursore; quid non præsumit temeritas! impostor quidam egregiè vapulavit, parùm aberat, quòd vitâ ipsâ privatus non sit. *Calv.* Narra casum clariùs. *Lutb.* In regno nostro, quædam antiquissima familia, certæ Provinciæ perpetuam Præfecturam à Rege collatam habet. Recenter mortuum Præfectum intellexit impostor, in Provinciam se festinus contulit, mendaciis variis sibi officium Prætoris competere prætendit,

dit, omnibus Leges dictare, ac pro libi-
tu omnia disponere voluit. *Calv.* Ma-
gna hominis audacia. *Iuth.* Non pro-
cul progressum habuit cum suis menda-
ciis; dum enim pro prudentia sua inco-
læ Provinciæ ab eo postulâssent, ut defun-
cti Prætoris legitimum se probet Succes-
sorem: hîc miser deprehensus in frau-
de, inventus non de Prætoris defuncti,
verùm de alio sanguine esse, ab omnibus
rejectus, imposturæ condignas pœnas lu-
it. *Unit.* Putaverit ille, sufficere ad jus
Præturæ acquirendum, si sibi nomen Fa-
miliæ arroget, & confingat. *Iuth.* Sic
est: sed dedit pœnas temeritatis. *Cath.*
Utinam vos tam cauti fuissetis in negotio
Religionis! sed reverà toto Cœlo aliter
processistis. *Iuth.* Quid iterum moves,
& nos calumniaris? *Cath.* Ausculta, ex-
plico, quod dixi: Rex Cœli, & terræ Chri-
stus Dominus, commisit Apostolis orbem
terrarum, Rectores mundi eos constituit,
per hos, ac eorum legitimos Successores
Ecclesiam suam in orbe gubernari voluit.
Comparent Fundatores Religionum ve-
strarum, *Lutherus, Calvinus, Servetus;* ja-
ctant, & comminiscuntur, se esse, nescio,
quos Apostolos, se Evangelicam doctrinā
prædicare, se esse Ecclesiæ Christi Pastores,
ejusq; reformatores: vos nullo præmisso

examine, an reverà essent Apostolorum in officio, & regenda Christi Ecclesia Successores, simplici eorum assertioni, sicut aures præbuisitis, ita & fidem dedistis. An nescitis omnes Hæreticos, Arrianos, Pelagianos, Anabaptistas, &c. dicere, à se prædicari doctrinam Evangelicam, & Apostolicam? 9?

Theod. Discurras uberius de Apostolica successione. *Cath.* Quoad hanc plura notes, velim.

I. Per successionem Apostolicam intelligitur series, seu ordo continuatus Episcoporum ab Apostolo aliquo usque ad nostra tempora: hinc, quæ religio non habet hanc Episcoporum ab Apostolis continuatam seriem, non habet Apostolicam successionem.

II. Ecclesia non potest esse sine Pastoribus. Quod probatur ex Apostolo Paulo Eph. 4. 11. *Ipse dedit, quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas; alios vero Evangelistas; alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in adificationem Corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionem Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Ubi docet Apostolus futuros Pastores in Ecclesia ad diem judicii; tunc enim

nam occurremus Domino in unitate fidei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Esse autem Episcopos Pastores gregis Christi, docet idem Apostolus Act. 20. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Hinc Ecclesia vera non est, quæ aut nullos, aut non veros habet Episcopos.

III. Illi soli in Ecclesia habiti sunt veri Episcopi, qui ab Apostolis per legitimam successionem, & ordinationem descendisse ostendebantur: omnes reliqui habiti sunt pro furibus, & latronibus; quippe, qui non per ostium, sed aliunde ascendissent. Constat siquidem Christum authorem Novi Testamenti 12. Apostolos tantum elegisse Episcopos, & Sacerdotes, & eis commisisse omnem auctoritatem pascendi, & gubernandi Ecclesiam; Apostolos autem postea elegisse, atque ordinasse alios Episcopos, & eis tradidisse similem potestatem, alios deinceps ordinandi, uti constat ex historiis antiquis Eusebii, & similium, & recognoscunt etiam centuriatores. Et hinc est, quod & Paulus, qui extra ordinem à Christo post Ascensionem Apostolus factus est, non fuisset in Ecclesia agnitus pro tali, nisi prius in Ecclesia fuisset baptizatus, & ab A-

post-

postolis dextras accepisset; imò & ab illis ordinatus fuisset, ut patet ex Act. 9. & 13. Gal. 2. Itaque sicut in veteris Testamenti populo, qui per carnalem generationem propagabatur, nullus erat de populo illo Dei, nisi qui descendebat de duodecim Filiis Jacob, nullus erat Sacerdos, nisi qui descendebat à Levi per Aaron: & ideo diligenter in veteri Testamento genealogiæ conservabantur; ita in populo novi Testamenti, qui spiritali generatione multiplicatur, nulli sunt Christiani, nisi per Apostolos, vel eorum Successores, aut ab eis missos conversi; nulli Episcopi, nisi qui eisdem legitimè succedunt, & ideo diligenter à nobis adnotantur Episcoporum successiones.

Theod. Quid autem requiritur, ut dicatur Episcopus legitimè consecratus, ac proinde ut sit legitimus Episcopus? *Cath.* Ad id duo requiruntur: unum est Successio; alterum Ordinatio. Ad Successionem requiritur, ut is, qui verus Episcopus haberi velit, succedat alicui Apostolo, qualiter Clemens successit Petro, Polycarpus Joanni: vel certè succedat alicui, quem aliquis Apostolus fecit Episcopum, prout Ignatius successit Evodio, & Anianus Marco, quos Petrus fecerat Episcopos. Vel demum, si Episcopatus est novus,

novus, ut fiat Episcopus ab eo, qui habet Apostolicam auctoritatem, qui est solus Romanus Pontifex. Ratio hujus est: quia institutio novorum Episcoporum non potest pertinere ad ullum, qui habeat definitam Regionem, quales sunt Episcopi particulares; sed ad eum, qui toti Ecclesiæ præest, & cui propriè incumbit cura Ecclesiam propagandi, quales fuerunt omnes Apostoli; Petrus quidem ex officio, cæteri ex delegatione, & quicumque aliter intrat, non est de Ecclesia Apostolica; cum non possit originem suam ostendere ab Apostolis. Nec tamen ob id negandum, quin etiam Patriarchæ, & Metropolitani possint aliquando novos Episcopatus erigere, ut fecit S. Athanasius in oriente; S. Bonifacius in Germania, dummodò à Sede Apostolica auctoritatem habeant ad id faciendum.

Theod. Dic jam de Ordinatione. *Cath.* Ad Ordinationem requiritur, ut, qui fit Episcopus, ordinetur à tribus Episcopis, qui & ipsi ab aliis sint ordinati, & illi ab aliis, donec ad Apostolos veniatur. Patet id ex Canone primo Apostolorum, & Concilio Nicæno, & Carthagenensi quarto. Hoc ipsum indicat Apostolus 1. Tim. 4. 14. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione-*

sitione manuum Presbyterii. Siquidem nomine Presbyterii intelligit cœtum Episcoporum, qui simul cum ordinante imponebant manus super caput Ordinandi, ut exponunt Chrysostomus, Theophylactus, Oecumenius. Neque mirum est, cum nomen Presbyteri commune olim fuerit, Presbyteris, & Episcopis. Itaque tres ad minus requiruntur Episcopi ad novi Episcopi ordinationem; nisi fortè ex dispensatione, cum uno Episcopo ordinante adsint Abbates infulati, qui vicem Episcoporum gerant, ut aliquando fieri solet. ob Episcoporum raritatem.

Theod. Solentne Acatbolici ordinare suos? *Cath.* Antiqui solebant ut plurimum quoad ordinationem Episcoporum imitari Ecclesiam; ideo in iis sancti Patres solum defectum successionis reprehendebant, & ex eo solum probabant, non esse veros Episcopos; quippe, qui ad Ecclesiam Apostolicam nō pertinerent; cum per successionem ab Apostolis non ducerent originem. Lutherani verò, Calvinistæ, Unitarii, &c. nec ordinationem, nec successionem habent; ideo mirum est, qua ratione, qua fronte dici, & haberi velint Episcopi.

Hac Successione omnes Veteres, tanquam argumentò evidentissimò usi sunt
ad

ad veram Ecclesiam ostendendam, & ad hæreses convincendas; nam per hoc argumentum ostenditur continuatio Religionis per singula sæcula usque ad tempora Apostolorum. Audiatur Tertullianus Lib. de præscript. *Cedant, inquit, heretici origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris habuerit Authorem, & antecessores: hoc enim modò Romanorum Ecclesia Clementem à Petro ordinatum refert. August. contra Epistolam fund. ait: Tenet me in Ecclesia, ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usq; ad presentem Episcopatum Successio Sacerdotum.* Alia brevitatis causâ omittens, sequens formo argumentum: Ecclesia non potest esse sinè Episcopis, ut ostensum est: apud Lutheranos, Calvinistas, Unitarios, &c. non sunt Episcopi; ergo apud eos non est vera Ecclesia. Lutherus habitus est Episcopus Witembergensis; Calvinus Genevensis; (sic discurre de aliis) atqui hi non sunt ordinati à tribus Episcopis, vel ab uno, assistentibus Abbatibus, uti nec ipsimet negant: ergo Patrum Nicænorum, & Carthagiensium judiciò, imò & judiciò Apostolorum, Episco.

scopum à tribus Episcopis ordinari debere sentientium, Episcopi non sunt; eîsq; convenit, quod Cyprianus de simplicitate Prælatorum ait: *Si sunt, qui se ulirò temerarios conuenas, sinè Divina dispositione præficiunt, qui se Præpositos sinè ulla ordinationis Lege constituunt, qui nemine Episcopatum dante, Episcopi nomen assument.* Ostendant item Lutherus, Calvinus, & alii, cui Apostolo successerunt, vel certè cujus Antistitis Lutheranam, vel Calvinianam doctrinam profitentis Cathedram occupârunt? Si ostendere non possunt, clarum est, eos carere successione Apostolica, quam in Ecclesia requirunt Sancti Patres. Sic Optatus Millev: Lib. contra Parmenianum, probans apud Donatistas non esse Ecclesiam, ait: *Vestra Cathedra originem ostendite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare.* Eodem argumentô passim utuntur alii Patres. Clarum ergo est, vos non fuisse cautos, dum Lutherum, Calvinum, Servetum recepistis.

Luth. Nostri à populo, & Magistratu acceperunt Episcopatum, ab his sunt electi in Episcopos. *Cath.* Non quæritur hic de electione Episcopi, sed de ordinatione. Electio variè fiebat: Apostoli, & antiqui Pontifices Romani, sinè ullo consensu populi mittebant Episcopos: Ali-

quan-

quando populus cum Clero eligebat, ali-
quando Clerus solus. In Ungaria ad Re-
gem spectat ex Privilegio Romanæ Sedis
Episcopos nominare. At quomodocun-
que electio fiebat, ordinatio non pertine-
bat ad populum, sed ad Episcopos. Dic
igitur, à quibus Episcopis Lutherus in-E-
piscopum ordinatus sit?

Luth. Episcopi Pontificii defecerant à
vera fide; ergo iis poterant sufficere pii Mi-
nistri. *Cath.* Unde tibi constat eos defe-
cisse? quis eos hæreseos condemnavit?
Damnatis eos Lutherani, at Judices non
potestis esse in hac causa, cum sitis accu-
satores. Imò licet defecissent à fide, tan-
tùm sequitur, quòd veri alii Episcopi il-
lis potuerint sufficere; vestri autem non
sunt veri Episcopi, quia non sunt ordi-
nati.

Calo. Quomodò Episcopus Transylva-
nienfis, vel Varadinensis ostendet hanc
successionem? *Cath.* Ostendet facile:—
nam ostendet successionem Ecclesiæ prin-
cipalis Episcoporum, scilicet Romanorū,
& satis est, si id ostendat; nam his se sub-
jectum agnoscit, ab his auctoritatem ac-
cepit. Sic Irenæus, Augustinus, Optatus,
Epiphanius, Eusebius, non texebant suc-
cessionem suæ Ecclesiæ, sed Romanæ tan-
tùm; satis enim illis videbatur ostendere suc-
suc-

successionem in Ecclesia principali, cujus ipsi membra se esse gaudebant.

Calo. In Ecclesia Constantinopolitana adhuc servatur successio non interrupta Episcoporum; & tamen Ecclesia Constantinopolitana, juxta te, non est vera Ecclesia: Ergo successio non est signum veræ Ecclesiæ. *Cath.* Ecclesia Constantinopolitana non est Apostolica, licet eam Nicephorus conetur deducere ab Andrea Apostolo: Veteres tamen id non tradunt, nec à Patribus unquam fuit habita pro Apostolica; imò Patres Concilii Constantinopolitani primi in Ep. ad Damasum Papam aperte fatentur: Ecclesiam esse novellam. Deinde, argumentum à successionem legitima adfertur præcipuè ad probandum, ibi non esse veram Ecclesiam, ubi hæc successio non est: Ex quo tamen juxta Bellarm. non colligimus necessariò, ibi veram esse Ecclesiam, ubi successio est. Itaque adhuc argumentò probatur, apud Lutheranos, Calvinistas, Unitarios non esse veram Ecclesiam. Quòd autem apud Græcos non sit vera Ecclesia, probamus alio modo: quia scilicet sunt legitime convicti manifesti erroris de Schismate, hæresi, in tribus plenariis Conciliis, Lateranensi, Lugdunensi, & Florentino; præcipuè circa processionem Spiritus Sancti

ſi à ſolo Patre, quàm eſſe claram hæreſim etiam vos agnoſcitis. Denique Eccleſiæ Græcæ Patriarchales habuerunt per longa tempora Episcopos manifeſtos Hæreticos, & proinde interrupta eſt veterum Patrum ſucceſſio.

Luth. Calv. Unit. Noſtri à Chriſto miſſi ſunt, ab eo authoritatem acceperunt. *Cath.* Proximè de eorum miſſione: nunc conſtat eos Apoſtoliſ non ſucceſſiſſe.

DISCURSUS DECIMUS QUARTUS.

De Miſſione Lutheri, Calvini,
Serveti.

Theod. **D**icebas te diſcurſurum de Miſſione Lutheri, Calvini, & Serveti: quid, quæſo, de ea ſentis? *Cath.* Sat quidem conſtare poteſt ex ſupra dictis, eos nullâ legitimâ authoritate miſſos eſſe, ac proinde non audiendos, vel ſaltem debere eſſe ad minùs ſuſpectos, ne ſint lupi rapaces; cùm venerint à ſe: quæ ut plenius capias, adhuc aliqua addam. Nota autem.

I. Neminem poſſe in Eccleſia prædicare, niſi legitima authoritate fuerit miſſus, juxta illud Apoſtoli: *quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* Rom. 10. 15. Aliàs

ma-

maxima nascetur in Ecclesia confusio; quivis enim officium prædicandi, & Ecclesiam regendi sibi assumere posset, & quovis errores disseminare. Si enim in Rep. temporali, & politia humana nemo potest se intrudere, & Magistratum assumere ad regendum populum; quantò minùs in Ecclesia, in Regno Christi spiritali potest quis sibi arrogare munus Pastoris, ad regendum populum in iis, quæ ad salutem æternam spectant; sed ab Ecclesiæ Supremo Rectore, Sacrorum Principe constitui debet? multò enim magis vitanda est confusio Regiminis in Ecclesia, quàm in Rep. politica; cùm illa in perniciem cædat animarum; hæc solùm in damnum fortunarum, & corporum.

II. *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro*, ut ait Dominus Joan. 10. 1. At is, qui absque legitima missione, & auctoritate sibi assumit officium Pastoris in Ecclesia, non intrat per ostium, sed ascendit aliunde, ut Patres passim exponunt, & per se constat. Quid enim aliud est intrare per ostium, quàm intrare legitimâ viâ, legitima auctoritate? ostium enim est via ordinaria ad hoc instituta, ut per eam intretur in ovile; Unde designat illam auctoritatem, per quam Ministri de-

bent

bent admitti in ovile Christi, ad oves Christi regendas, & pascendas. Rursus Dominus ait apud Joann. 7. 18. *Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam querit; qui autem querit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, & injustitia in illo nō est.* Quibus verbis significat, non esse credendum iis, qui legitimè missi non sunt, sed à seipsis veniunt; quia gloriam propriam quærent, ac proinde non ad veritatem, sed ad honorem, & commodum proprium loquuntur, & doctrinam omnem eò dirigunt.

III. Apostolus ad Hebr. 5. 4. adeò necessariam hanc missionem judicat, ut etiam in Christo Domino eam requirat; *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret; sed qui loquutus est ad eum: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Unde Dominus toties inculcavit Judæis suam missionem, nimirum, quòd à se non venerit, quòd à Patre sit missus; idémque multis modis confirmavit. Ex his clarè deducitur Lutherum, Calvinum, Serverum, & similes novos Doctores audiendos non esse, & eorum doctrinam vitandam, quia constat eos aliquà legitimâ autoritate, missos non esse; sed à seipsis venisse.

Constat, eos sibi Magistratum, & officium
Pastorum, & jus reformandi in Ecclesia u-
surpasse: Constat, non intrasse per osti-
um, & viâ legitimâ, sed aliunde ascendisse
in ovile.

Theod. Dicent ad hoc: Lutherum, &
similes, non fuisse quidem missos modò
ordinariò, à Pontifice, vel à Pastoribus a-
liis Ecclesiarum; sed missos esse immedi-
atè à Christo, modò extraordinariò, uti
olim Prophetæ mittebantur à DEO ad re-
formandum populum; sicut missus Paulus
post ascensionem Domini, qui non ab ho-
minibus missus est, nec ab iis Evangelium
accepit, sed ab ipso Christo.

Cath. Dicent sinè dubio, sed non satis
est id dicere, & fortiter affirmare; sed o-
portet probare, & ostendere, ac convin-
cere esse verum, ne legitima causa popu-
lo, & Pastoribus ordinariis relinquatur e-
os rejiciendi, tanquam impostores: sicut
Prophetæ, & Apostoli, non tantum se
missos esse dixerunt, sed etiam missionem
suam extraordinariam, aliunde, signis
nimirum Divinis, & miraculis demonstrá-
runt.

II. Omnes Pseudo-Prophetæ, & hære-
siarchæ omnibus sæculis idem dicebant,
se nimirum missos à Deo esse, se suam au-
thoritatem à Deo accepisse. Vel ergo o-
mnes

omnes acceptandi sunt, vel nullus? cur enim potius credam missum Lutherum à Deo, quàm Calvinum, Servetum, Arium? &c. cum Lutherus majora missionis suæ argumenta non proferat, quàm Calvinus, Servetus, vel Arius.

III. Si Lutherus missus est à Deo; ergo Calvinus missus non est, & è contra: quia hi duo contraria prophetant, & uterque alterius prophetiam, seu doctrinam erroris, & hæreseos damnat, uterq; alterius Religionem destruit: quare, si dicas utrumque missum à Deo, infero; ergo Spiritus Dei sibi ipsi adversatur, se ipsum pernegat, & evertit, destruens per hunc, quod per alterum ædificavit. Inter Prophetas autem à Deo missos, semper fuit summa doctrinæ consensus.

IV. Si Lutherus, vel Calvinus missus est ad reformandam Ecclesiam, quæro: quò tempore, quò locò DEUS illis hoc ministerium imposuit? quibus verbis, sive interiorius, sive exteriorius ad eos usus est? quomodo capita Reformationis eis declaravit? quem ordinem, & modum præscripsit? quomodò, quâve formâ iis apparuit, exteriorisne modò visibili, sicut Paulo; an interiorius per visionem imaginariam in extasi aliqua, sicut Prophetis, & Joanni Evangelistæ in Apocalypsi? Hæc enim

enim omnia Deus, cū iis, quos mittebat, observare solitus est, & ipsi Prophetæ statim initiō suæ prædicationis, hæc omnia explicabant, ut populus intelligeret, à quo missi essent, quidve illis datum esset mandati, ut constet ex Isai. 1. 6. cap. & aliis. Jer. 1. 2. 3. Ezech. 1. & sequ. Dan. 2. 9. Denique omnes Prophetæ ista præmittere consueverunt, ut in eorum Prophetiis videre est. Similiter notum est, quō tempore, quibus verbis Christus Dominus Apostolos miserit, quidve illis injunxerit. At verò Lutherus, Calvinus, Servetus, & alii novi Prophetæ, tam parum considerati fuere, ut non adverterint, simile quid fingendum, si à Deo immediatè missi volebant videri. Unde nulla apud eos hujus rei fit mentio, quod est certissimum signum, mentiri eos in eo, quod se dicant à Deo missos. Cui enim dubium esse potest, si minimam hujus Divinæ missionis speciem sensissent, id eos non fuisse in suis scriptis omisso, sed statim mundo patefacturos, expressō locō, tempore, modō, præceptō Domini, & cæteris huc pertinentibus circumstantiis.

V. Quod si missi à Deo fuerunt, non solum fuerunt missi ut Reformatores morum, sicut Prophetæ mittebantur; sed ut Reformatores totius doctrinæ, & Religionis;

nis; itaque maximè necessaria erat exacta totius missionis descriptio, & expressio capitum, quæ Deus reformari volebat, eaq; verbis ipsius Dei, ejusque nomine erat Ecclesiæ proponenda; sicut Prophetæ facere consueverunt, cùm nomine DEI mandata Divina populo proponebant. At non ita procedebant hi novi Prophetæ; sed casu, & prout res ferebat, ex uno dogmate in aliud sunt devoluti, sicut in contentionibus, dum animi magis, magisque exacerbantur, fieri solet: & sicut experientia discebant se rebus suis posse maximè commodare, & summi Pontificis authoritati, qua condemnabantur, incommodare: quod enim Pontificis rebus putabatur maximè obfuturum, id statuebatur dogma fidei, & nucleus Verbi Dei,

VI. In politia humana ad auctoritatem regendi (utì superiùs discurrebamus) non satis est dicere, se esse à Principe, qui procul abest, nec faciliè conveniri potest, missum ad hoc, vel illud, sed patentes idoneas exhibere quis debet sigillò Principis munitas; quæ deinde diligenter examinantur, ne aliqua fraus sublit; & si aliquod indicium imposturæ deprehensum fuerit, non admittitur, donec plenam fidem faciat. Idem videmus in Legatis Principum, Nunciis Apostolicis, qui

omnes, suas patentes authenticas, quibus eorum commissio continetur, ostendere debent; alioquin non recipiuntur, nec habent auctoritatem. Quæ ergo fatuitas est, in Ecclesia, & Regno Christi admittere novos, non solum Pastores, sed etiam Reformatores totius Religionis, eo solo nomine, & titulo, quod dicant se à Christo missos, se Spiritum Dei habere, nullis ostensis patentibus, nullis exhibitis signis, quibus id probent?

VII. Ipsa quoque temporis ratio illis vehementer adversatur: si enim Ecclesia jam à tot sæculis planè concidit, & facta est synagoga Antichristi, ut ipsi docent; cur usque ad tam longa tempora dilata est horum Reformatorem missio? cur Deus solidis 9. sæculis in suis ruinis Ecclesiam, in superstitionibus, & idololatria, tanquam nihil ad se pertinens reliquit, & tantis temporum spatiis expletis, primum ei hosce reformatores, vel novos architectos misit? Hiccine est amor Christi in suam Ecclesiam, quam sanguine suo lavit, quam spiritu suo vivificavit, quam sibi in sponsam adoptavit, cum qua se usque ad consummationem sæculorum futurum promisit? Longè benignius se gessit erga Ancillam, Synagogam inquam, ad quam tot Prophetas misit, quam in idololatri-

am,

am, vel impietatem inclinantem, usque ad excidium non deseruit, sed assidue missis servis suis revocare studuit. Itaque si volebant homines isti videri Reformatores, debebant fingere, Ecclesiam paulò ante concidisse, non verò tot sæculis in suis ruinis computruisse; alioquin ipsum temporis intervallum eorum missionem confutat, & imprudenter confectam esse ostendit.

VIII. His accedunt alia signa, quæ evincunt eos non esse à Christo missos: ut prava, & impia vita, contemptus Sanctorum Patrum, superbia, errores, & mendacia, in quibus sunt deprehensi, inconsistentia doctrinæ, &c.

IX. Docent ipsi, nihil esse credendum, quod in Scriptura non continetur. Ostendunt ergo ex Scriptura, se à Deo ad reformatam Ecclesiam missos esse, quò locò, quibus verbis Scriptura dicat, hanc à Domino authoritatem Lutherò, Calvinò, Servetò esse concessam; aliàs vel ipsorum sententiâ, non possumus iis fidem adhibere, nec, ut Ecclesiæ Reformatores, admittere.

Theod. Satis est, clarè hæc ostendunt missionem eorum omni prudenti suspectam esse debere, imò pro confecta tenendam esse. *Cath.* Finem ergo discursus

faciamus: proximè ostendam, quòd Ecclesiæ Romanæ doctrina consentiat cum veterum Patrum doctrina, in ea esse certam controversiarum decisionem, extra illam nullam doctrinæ soliditatem.

DISCURSUS DECIMUS QUINTUS.

Doctrina Ecclesiæ Romanæ congruit cum Apostolica: habet certam decisionem Controversiarum: extra hanc nulla doctrinæ soliditas.

Theod. **A**dfer, quod proximè promissisti; ostende doctrinam Religionis Romanæ convenire cum doctrina veterum Patrum; veteres enim Patres, utpotè Apostolis vicinos, veram coluisse, Religionem nullatenus dubito. Dic etiam de controversiarum fidei decisione.
Cath. Constat ex veterum Patrum Scriptis, quòd nostra Religio prorsus conformis sit doctrinæ eorum. Quotquot enim antiqui Patres scripserunt in Græcia, Asia, Affrica, Hyspania, Italia, Gallia, Germania, Anglia de mysteriis Religionis, omnes consentiunt circa liberum arbitrium, merita bonorum operum, Sacrificium Missæ pro vivis, & defunctis, circa vota Monastica, Festa, Jejunia, Invocationem
San-

Sanctorum, & similia, quæ à novis Religionibus impugnantur. Nec diffitentur Lutherani, Calvinistæ, vel Unitarii; sed dicunt istos esse nævos antiquorum, jam ad superstitionem, & humanas rationes inclinantium. Hinc ipsi ad Verbum Dei provocant, suo tamen sensu, non sensu communi Ecclesiæ intellectum.

Verùm quàm hoc est improbable; Veteres omnes sanctos Patres, doctrinâ, & miraculis orbi claros, tam diversis locis de iisdem rebus scribentes tanto consensu, potuisse errare. Consensus enim plurimorum (præsertim, qui antè inter se non communicârunt) in idem Dogma, est maximum signum veritatis, mentes Divinitus illustratas ad se trahentis, & in unitatem colligentis. Veritatis enim, cùm unica sit, est congregare in consensum; falsitatis, quia multiplex est, dissipare in varias sententias, & errores. Unde Hæretici diversis locis de eadem re scribentes, vix unquam consentiunt; sed in plurimas sententias distrahuntur: quia semel à veritate recesserunt.

Deinde nullum est dogma Catholicæ Religionis, de quo ostendi posset esse de novo introductum ab aliquo in Ecclesiam, quod est signum manifestum, illud semper in Ecclesia existisse, & ab Aposto-

lis descendere. Si enim de novo post Apostolos contra doctrinam Apostolicam esset introductum, ostendi posset, quò sæculò, qua ætate id factum esset, quò locò, & quò Authores; quinam se huic dogmati novo opposuerint. Nullum enim novum dogma sinè magna commotione, & contradictione introduci potest. Sic enim de singulis hæresibus ostendere possumus, quò tempore, locò, & authore introductæ sint; quinam se illis opposuerint, quas commotiones excitârint; denique, à quò Pontifice, & concilio damnatæ sint. Quòd si de singulis hæresibus id ostendi potest, quanto magis ostendi posset de maximis Religionis Capitibus, si aliqua innovatio in illis esset facta? perspicuum igitur est, Religionem Romanam non solum successionem, sed etiam doctrinam cum antiqua Apostolica congruere. Quòd autem novarum Religionum dogmata cum Veteribus non consentiant, fateatur ipsimet; unde & antiquos Patres superstitionis reprehendunt, & affirmant, eos ab errore excusari non posse.

Theod. Satìs de hoc: Dic jam de Controversiarum decisione, quæ oriuntur subinde in Ecclesia. *Cath.* Facile istæ expediuntur in Ecclesia Romana; habet enim illa infallibilem Controversiarum Judicem,

dicem, Summum Pontificem cum Concilio, quo iudice omnes controversiæ hætenus facile decisiæ sunt; Omnes hæreses variis sæculis exortæ, sunt profligatæ, & populus Catholicus in una fide, in una Religione, & doctrina per totum orbem conservatus. Hæc modò damnata est hæresis Arriana, per Concilium Nicænum, sub Sylvestro; Macedonina per Constantinopolitanum primum sub Damaso; Nestoriana per Ephesinum sub Cælestino; Eutychiana per Calcedonensem sub Leone primo; Iconomachorum per Nicænum secundum sub Adriano primo; Berengariana de Eucharistia per Synodum Romanam, & Vercellensem sub Leone nono, per Turonensem sub Victore secundo, per Romanam, sub Nicolao secundo, denique per aliam Romanam sub Gregorio VII. Alias hæreses brevitatis causâ omitto.

Theod. Cum magna cautela proceditis in Controversiis fidei, Synodos, & Concilia ad eas decidendas congregando; cur non deciditis eas spiritu privato? *Cath.* Omnis ratio postulat, ut causa Ecclesiæ, cum sit communis toti Ecclesiæ, non iudicetur à privatis, qui nullam in Ecclesia dignitatem obtinent, sed ab ipso universalis Ecclesiæ Pastore, unà cum alijs particularibus præsidibus, quibus Ecclesiæ Re-

gimen est commissum, & ipsam Ecclesiam universalem, ut capita, uniti repræsentant. Sic Controversiæ de Legibus, & Privilegiis Regni, non ab alio, quàm à Rege, & Regni Primoribus, qui totum Regnum repræsentant, decidi solent, ac debent; ad quos enim pertinet regere aliquam communitatem, sive in temporalibus, sive in spiritualibus, eorum est sopire lites, & controversias circa materiam proprii regiminis incidentes decidere, omni impostum contradictione sublata. Et sanè, nisi Ecclesia hanc autoritatem haberet, valde esset imperfecta, & mutilè instituta, ac miserabilior quovis regno temporali, quâvis Republ. politicâ; nullus enim unquam contentionum de fidei maximis capitibus esset finis, nullus dissensionum, & contradictionum terminus; & necessariò in mille sectas eam oporteret dividi, sicut hæreticorum conventiculis evenire, videmus.

Theod. Vera sunt hæc omnia. *Cath.* Hinc fit, ut in Ecclesia Catholica omnia fidei capita sint certa, & definita, nullaque circa ea fiat variatio; & summus in illa sit omnium consensus. Ex quibus sequitur illud: Si Catholicam Religionem secutus non fueris, nihil certi te habiturum, quo te conferas, quod credas, cui tutè salutem tuam possis comittere. *Theod.*

Theod. Cur non? *Cath.* Quam enim Religionem in tanta varietate amplecteris? an Lutheranam? cur non Unitariam? Calvinianam? vel Sabbatariam? cur Lutheranam cæteris præferes? cum non minus Unitarii, Calviniani, Sabbatarii scripturam sibi favere affirmant, quam Lutherani? Rursum si Lutheranam amplecti velis; utram, quæso, eliges? mollem, an rigidam? Puram illam, quam tradidit Lutherus, an eam, quam Philippus Melancthon interpolavit? sed & hæc multiplex est; nam sæpius Confessio Augustana mutata est. Si Calvinianam; cur non Lutheranam, cum Lutherus sit omnium Pater, & primus orbi hanc Evangelii lucem intulerit? Rursus si Calvinisticam: utram tandem, an Puritanam, an Protestantium? hæ enim non parum dissident. Nulla subest ratio solida, certa, ut unam ex his præferas cæteris: omnes enim æquè fortiter affirmant, verbum DEI à se stare, se spiritum Dei habere, scripturæ sensum pro sua doctrina esse perspicuum, se purum Verbum Dei prædicare, Sacramenta legitimè administrare, contraria omnia falsa esse, & Scripturis manifestè adversari. Nec aliter id probant, quam hoc esse manifestum, spiritum habenti. Itaque omnes eandem doctrinæ suæ ratio-

nem adferunt, eodem fundamento nituntur : omnes ergo amplecti oportet, aut nullam—9.

Longè aliter Religio Catholica sua dogmata probat : nimirum ex Scriptura secundum intellectum communem SS. Patrum, & Conciliorum exposita ; ex omnium sæculorum Doctoribus ; ex sanctitate, miraculis, spiritu Prophetico illorum, qui hanc Religionem coluerunt ; ex constantia, & uniformitate doctrinæ per tot ætates ; ex puritate, & innocentia vitæ—9, quam hæc doctrina inducit ; ex gentium ad hanc doctrinam conversione, &c.

DISCURSUS DECIMUS SEXTUS.

Novæ Religiones antiquarum hæresum errores colligunt : Credendi Regulâ carent.

Luth. **M**Endicum hodie observavi, mirabili lacernâ tectum, quam ex meris fragmentis antiquarum diversarum vestium confarcinavit. *Calv.* Observavi & ego illam ; credo in fimetis fragmenta illa collegit, & vestem sibi aptavit. *Cath.* Consideravi & ego vestem ejus, ac per omnia Religionibus vestris similem esse judicavi. *Luth.* Cautius ista, *Cath.*

Cath. Vestrae Religiones nonne sunt fragmenta antiquarum hæreseon? nullum certe dogma tenetis Catholicæ Religioni contrarium, quod non ab aliqua antiqua hæresi mutuati essetis, quod non fuisset pridem à pristina Ecclesia damnatum, ac minoris habitum, quàm antiquæ vestis rejectamentum ad fimetum projectum; id, quod vobis, boni viri, facile ostendo; nonne enim

I. Tollitis arbitrii libertatem: at hæc fuit hæresis Simonis Magi, Valentini, Manichæorum, Vicleffi, ut testatur Clemens L. 3. Recognit. August. hæresi. 46. Hieron. in prolog. contra Pelag. Conc. Const. Sess. 3.

II. Docetis Deum esse impulsorem scelerum omnium, & omnia mala fieri vi Decreti Divini. Hæc fuit etiam hæresis Simonis Magi, & Florini, ut testatur Vinc. Lirin. & Eusebius L. 5. c. 20.

III. Non esse ad salutem necessaria bona opera, sed sufficere fidem. Hæc rursus fuit hæresis Simonis Magi, & Eunomiani, teste Irenæo, L. 1. c. 20. August. hæres. 54.

IV. Habenti fidem nihil obesse peccata, quantumvis magna, & multa; horum enim malitiam non imputari credenti, Fuit hæresis Eunomianorum, & Basilidis,

ac Carpocratis, teste Irenæo, L. I. c. 23.
& 24.

V. Calvinistæ negatis præsentiam Corporis Christi in Eucharistia. Fuit hæc hæresis Berengarii, qui sententiam suam revocavit, damnatus in quinque Conciliis. Renovant hanc hæresim Lollardi, Vicleff. Zwinglius, Calvinus.

VI. Tollitis Traditiones, & omnia solis scripturis vultis contineri. Hæc hæresis fuit Arrianorum, Nestorii, Dioscori, & Eutichetis.

VII. Negatis Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Eandem hæresim olim docuerunt Novatiani, teste Cypriano, L. 4. Ep. 2. & Theodoreto, L. 3. de hæret. fabul.

VIII. Ecclesiam solis bonis constare, Ecclesiam olim visibilem, multis sæculis perivisse; hoc verò tempore tantum in suo cœtu existere. Similia docuerunt Donatistæ, teste S. August. Lib. de Unit. Eccl. ca. 12.

IX. Non esse orandum pro defunctis, non esse servandum jejunium Quadragesimæ, aut alia statuta jejunia; sed cum cuique visum fuerit jejunandum. Idem olim docuerunt Aëriani, teste Epiphanio, hæresi 75. & August. Lib. de hæresib. cap. 33.

X. Ne-

X. Negatis Venerationem Sacrarum Reliquiarum, imaginum Christi, & Sanctorum. Idem fecit Vigilantius, test Hieronymo: fecere Iconomachi, teste Zonara, Cedreno, Nicephoro. Plura omitto, ex his enim clarum est, dogmata vestra Religioni Romanæ contraria, esse fragmenta antiquarum damnatarum hæreseon: proinde Religionem vestram esse similem vestimenti mendici malè sartæ, quam mirati estis.

Neque mirandum, sic à vobis renovari, & colligi antiquarum hæresum errores; siquidem caretis certâ credendi Regulâ, ex qua statuere possitis, quid sit necessario credendum. Exploditis Conciliorum Oecumenicorum auctoritatem; similiter nihili facitis auctoritatem SS. Patrum, nec admittitis traditiones Ecclesiæ, imò eas contemnitis. Non curatis mille Augustinos, mille Cyprianos; non admittitis iudicium eorum Ecclesiæ Doctorum, qui ante nostras præsentis lites exsisterunt, & in Ecclesia floruerunt. *Luth.* Scriptura sacra est nobis Regula credendi, hæc enim errare non potest. *Cath.* Quòd sola Scriptura non possit esse adæquata credendi Regula, facile ostendi potest, nam:

I. Per hanc credendi Regulam non possumus iudicare de ipsamet Scriptura, & ita ipsa Regula nobis incerta manebit,
quæ

quæ tamen ante omnia debet esse certissima. Ex Scriptura enim sciri non potest, hunc librum esse verè Scripturam sacram, non esse suppositum, non esse confictum ab aliquo impostore; hanc, vel illam sententiam non esse perversam, non esse infertam; denique nihil esse additum, vel detractum, quod ad doctrinæ substantiam pertineat. Hoc totum ex Scriptura constare non potest, sed solum conjecturis quibusdam humanis parùm firmis probari, semotà Ecclesiæ traditione; & sic totum fidei fundamentum, conjecturis incertis nitetur. Deinde Scripturæ vis non consistit in sono verborum, sed in sensu, qui est vita, & anima Scripturæ; at possunt esse mille controversiæ de sensu, quæ etiam ex Scriptura, semotà Traditione, & Patrum expositione nō possunt decidi, uti experienciā constat: nam de sensu illorum verborum: *hoc est corpus meum*, & aliorum multorum, acerrimè disputatur apud Calvinistas, Lutheranos, Unitarios, & tamen Scriptura hætenus nihil decidit.

Calo. Judicium de Scripturis, & earum sensu pertinet ad spiritum internum. 9.
Cath. Hoc nihil est aliud, quàm dictamen spiritus interni, id est, judicium privatum cujusque, primam credendi Regulam constituere; quivis enim dicere potest, se
 spiri.

spiritum habere, & hujus inspiratione,
 judicare, hanc partem esse Scripturam sa-
 cram, non illam; hunc esse Scripturæ sen-
 sum, non illum. Sic Lutherus ex suo spi-
 ritu judicabat Epistolam Jacobi esse stra-
 mineam, & Apocalypsim Joannis dubiæ
 authoritatis; Calvinista verò ex suo spi-
 ritu judicat, utrumque esse verbum DEI.
 Sic Lutherus ex suo spiritu judicat, abo-
 lendam esse opinionem, quòd sint quatu-
 or Evangelia. *Nam Evangelium Joannis*
esse unicum pulchrum, verum, ac principa-
le, aliisq; tribus longè, & longè anteponen-
dum. Similiter & Pauli Epistola, ac Petri,
longè præcedunt, inquit, tria Evangelia, s.
Matthæi, Marci, & Luca In Prol. Novi Test.
 Libenter illa rejecisset, quia apertè statu-
 unt meritum, & necessitatē bonorum ope-
 rum, & observationes mandatorum, & cō-
 mendant castitatem, & paupertatem: sed
 cū non auderet prorsus rejicere, voluit
 authoritatem deprimere, ac insinuare, *q*,
 non esse spiritu Divino scripta. Pari mo-
 dō Calvinus ex suo sensu judicat illa ver-
 ba: *hoc est corpus meum*, hunc habere *q*
 sensum; hic panis est figura corporis mei:
 Lutherus verò: hic panis est verè corpus
 meum; omitto alta innumera. Ex qui-
 bus patet, judicium privatum cujusque
 constitui Regulam credendi; vel, quod i-
 dem

dem est, Scripturam ipsam secundum privatum cujusque judicium expositam.

II. Illa non est idonea Regula credendi, quæ contrariis dogmatibus æquè accommodatur; omnes autem Sectæ ætatis hujus etsi inter se in plurimis, & maximis capitibus dissideant, hanc sibi Regulam adaptant, eamque suis placitis accommodant. Lutherani enim dicunt se Scripturâ niti: similiter Calvinistæ, haud aliter Unitarii, &c. Neque mirum, quia singuli Scripturam accipiunt, non juxta communem sensum Ecclesiæ, aut Patrum expositionem, sicut Catholici; sed secundum privati spiritus cujusque sensum, quomodo facile omnibus hæresibus accommodari potest. Unde liquet, hanc Regulam sic acceptam nullius esse momenti, & totum reduci ad privatum cujusque judicium.

III. Si esset aliquis Judex, qui ita ferret sententiam in quavis lite, ut non possit, clarè constare, utri parti causam adjudicârit, sed utraque pars contenderet eam sibi adjudicatam, & sententiam Judicis clarè à se stare; ille omnium judicio non esset idoneus Judex: nam nulla lis posset terminari per ejus sententiam: tanta enim post sententiam esset controversia de ipsa sententia, utri faveat, quanta fuerat antea de jure partium; atqui talis Judex

dex est Sacra Scriptura, sepositâ Ecclesiæ,
& Patrum expositione; semper enim ita
fert sententiam, ut non possit clarè con-
flare utrique parti, cuinam faveat, sed u-
traque pertinenter affirmat perspicuum
esse, sibi sententiam Judicis favere, pro
parte sua esse latam: hinc fit, ut nunquā
finiantur controversiæ. Ridiculum itaq;
est, solam Scripturam constituere Judi-
cem, talis enim in Controversia omni de-
bet constitui Judex, qui ita ferre sententi-
am possit, ut omnibus, & maximè utrique
parti litiganti clarè constet, cuinam fave-
at; aliàs nunquam controversia finiri po-
terit. Qui ergo solam Scripturam Judi-
cem faciunt, eò ipsò apertè indicant, se
nullum Judicem, per quem causa posset
decidi, admittere, præter suum judicium
privatum.

Lutb. Salveat Domine Unitarie, gratu-
lor, quòd compareat ad gravem quæstio-
nem, ubi tamdiu moras traxit Vestra Do-
minatio? *Unit.* Detinuit me casus ine-
ptus Martini, & Joannis, Consanguineo-
rum meorum, de quodam prædio litigan-
tium; audite, quæso, ineptiam eorum, &
ridete: uterque dum jus prædii præten-
dit, provocat ad volumen juris, quod
Ungari Tripartitum Regni vocamus; hoc,
& non aliò Judice causam volunt decidi.

Levat

Levat vocem Martinus, citat Legem, quam sibi putat favere, ac voce stentorea clamat, per eam sibi causam manifestè à Tripartito esse adjudicatam; Joannes verò negat. Surgit Joannes, allegat alteram Legem, secundùm quam, utpote suo judicio clarissimam, sibi à Tripartito vult prædium adjudicatum; Martinus verò negat: mirati sumus Virorum ineptiam, dum incessanter hæc repeterent, nec amplius rationis in medium adducerent, præter Leges Tripartiti, secundùm suum privatum judicium intellectas, ac conclusimus intra nos, eos velle re ipsa causam hanc manere indecisam. *Theod.* Admiseruntne aliquem alium indifferentem Judicem, qui Leges explicuisset, vel combinasset? *Unit.* Neutiquam, sed præcisè volumen juris secundùm suum judicium intellectū volebant esse Judicem. *Theod.* Ineptum est hoc, & à ratione alienum; uterq; volebat pro parte sua esse Judex, non sic controversiæ deciduntur. *Cath.* Prorsus ad rem nostram facientem casum adfers. Sic prorsus proceditis in negotio Religionis Domini gratiosi. Litigatur magno cum strepitu, spectante, & mirante orbe Christiano de veritate Religionis; Calvinistæ, Lutherani æquali jure dicitis, quisque Religionem propriam esse veram, alienam

lienam à sua falsam, Judicem alium nulum vultis admittere, quàm Scripturam sacram; unaquæque Religio pro se citat Scripturæ Textus, sed secundum suum iudiciũ intellectos. Dum Lutherana aliquos citat pro se, & clamat, à se stare Sacram Scripturam manifestè, negant id Calvinistæ, & Unitarii: Dum vicissim Calviniana, vel Unitaria, alios pro se allegat Textus, & pro se causam à Scriptura decisam esse gloriatur, reclamant aliæ Religiones. Unde vel hinc patet, Scripturam solam non posse esse adæquatam credendi Regulam, vel Controversiarum fidei Judicem. Experimenti id magis intrà ipsos Religionum vestrarum Doctores, qui & ipsi inter se in magnis capitibus dissident, v. g. Calvinistæ (non adduco Remonstrantes, & Contra Remonstrantes) in articulo de capite Ecclesiæ, ubi potestatem hanc Protestantes tribuunt Principi sæculari, etsi mulier sit; Puritani verò id detestantur, & nefas, ac blasphemiam ducunt. Dissentiunt inter se, & aliarum Religionum Doctores, omnes allegant Scripturam secundum spiritum suum intellectam, Controversiarum tamen finem non sortiuntur. Unde clarum est, Scripturam etiam Calvinistico, Lutheranico, vel Unitario spiritu intellectam, non posse esse Regulam credendi, uti prætendebatis. *Theo.*

Theod. Audivi dici sæpius à Dominis Calvinistis, Lutheranis, Unitariis: se parùm curare, quid docuerit Calvinus, Lutherus, vel Servetus; se solùm adhærere, Scripturæ, vel verbo Dei, in quo nullus error esse potest, & sic se esse securos.

Cath. Sic dicunt omnino multi, præsertim simplices: hinc est, quòd apud illos ferè tot sint regulæ credendi, quot Religionis cultores; quisq; enim se constituit Regulam credendi, dum regulam credendi vult esse Scripturam, pro suo conceptu, & iudicio intellectam. Ideo dum se putant Scripturam habere credendi Regulam, habent locò Scripturæ propriam imaginationem; quod enim imaginantur significari verbis Scripturæ, pro vero sensu Scripturæ accipiunt, talitérq; quot sunt hominum imaginationes, tot sunt regulæ credendi.

Theod. Unde accidit, ut sua cuiq; imaginatio, pura veritas, & ipsissimus Scripturæ Textus videatur? *Cath.* Provenit partim ex immensa quadam philautia, & æstimatione sui ipsius; qui enim se magnificat, facile sibi persvadet, omnes suas inventiones, & animi conceptiones esse præclaras; partim verò accidit ex Diabolica operatione, qui interiùs hominum phantasiam pervertit, ut, quidquid
appre-

apprehendunt, statim ob levissimam rationculam, perspicuam veritatem putent. Cum enim homines tædiô Religionis antiquæ veritatem averfantur, & pruriunt auribus ad novitates, justô Dei judiciô sinuntur decipi à Diabolo. Hic ergo, dum in sensibus eorum operatur interius, putant se Divinô spiritu illustrari, & omne, de fidei dogmatibus judicium ad hunc spiritum referunt. Hinc fit, ut cuilibet sectæ, & ferè cuilibet homini privato, sua apprehensio purum putum Verbum DEI videatur, nec curat omnes rationes, quæ in contrarium adferuntur. Significat hoc Apostolus, dum ait: *Eò, quòd charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio*, 2. Thes. 2. 10. Mittet non imperando, sed Diabolo vires laxando, ut eos, qui veritatem, seu antiquam Religionem contempserunt, possit decipere, & in mille errores agere transversos.

Theod. Dicent, quòd illos Deus decipi non sinet, qui humili spiritu scrutantur veritatem; ipse eim promisit, se daturum spiritum bonum petentibus se: illi autem dicunt se id facere, Deum à se quotidie, rogari, ut ab eo illuminentur, ut ab eo Scripturarum verum sensum accipiant:

qua de causa etiam Scripturas ipsas assidue scrutantur. *Cath.* Magna est hæc Diaboli illusio. Quomodo enim veritatem humili spiritu scrutantur, qui iudicium Doctorum Ecclesiæ, Sanctorum Patrum, iudicium Conciliorum Oecumenicorum contemnunt? qui viâ à Christo institutâ uti nolunt, sed revelationes non necessarias postulant? ab Ecclesia enim possent veritatem intelligere, & omni errore se liberare; sed nolunt se Ecclesiæ submittere, & putant, certius suâ industriâ, suô ingeniô, & spiritu ex Scripturis nudis se veritatem indagaturos. Quasiverò Sancti Patres Ecclesiæ, Concilia, ejus Doctores, & Præsides, aut Scripturas scrutati non fuerint, aut spiritu Dei, sanôque iudiciô fuerint destituti, ut non potuerint eorum sensum assequi. Quæ major superbia cogitari potest, quàm hominem privatum, & plerumquæ idiotam, omnis antiquitatis, omnis disciplinæ liberalis ignarum, se antepondere tantæ sapientiæ, tantæ auctoritati, & sanctitati, tantæ Doctorum numerositati? Non igitur putent se, quamdiu hac mente sunt, aliquid à Deo impetraturos, quia malè petunt, superbè petunt; sed potius à spiritu superbiæ, & mendacii, cui iustô Dei iudiciô ob tantum crimen traduntur, decipiendos. Hic est spiri-

spiritus ille, quem omnes hæretici, etsi in dogmatibus maximè contrarii, sentiunt, & jactant, & à quo veritatem sibi quisque revelari existimat. Quod certè, qui cœcus non est, advertere facillè potest, quia Spiritus Dei contraria non revelat.

Accedit, quòd Scriptura Sacra, nunquam homines privatos in dubiis fidei, ad scrutandas scripturas remittat, sed ad Ecclesiam, & eos, qui in Ecclesia præsident. Sic Deut. 17. Remittuntur in ambiguis ad Sacerdotes, qui pro tempore præsunt, quibus, qui obedire noluerint, jubentur morte plecti. Ideo in Ecclesia posuit Deus Pastores, & Doctores, ideo voluit illam toti mundo esse conspicuam, columnam, & firmamentum veritatis; ut omnes eam facillè consulere possint, & in ejus sententia securissimè quiescere. Non omnibus datur spiritus intelligendi scripturas, ut ex Apostolo constat, 1. Cor. 12. Non omni spiritui credendum, sed probandi spiritus, si ex Deo sunt. Itaque, etsi spiritus aliquid suggerat, nondum est quis securus, non enim certus est, illum à DEO esse: constat enim innumerabiles esse deceptos; nam omnes hæretici hunc spiritum jactant. Transfigurat se frequente Angelus Sathanæ in Angelum lucis, 2. Cor. 11. Plura de hoc spiritu privato vi-

dere potes in Opusculo de vera, & falsa
fidei Regula; ex adductis autem suffici-
enter constat, spiritum privatum creden-
di Regulam esse non posse.

DISCURSUS DECIMUS SEPTIMUS.

Non Christi, sed Sathanæ Ecclesia
utitur ad sui propagationem, & propu-
gnationem, dolô malô, fraudibus,
& mendacijs.

Theod. **P**Lurima ad nauseam mihi retu-
lerunt de Religione Romanæ
Domini Lutherani, Calvinistæ, & Unitarii;
quæ si vera sunt, meritò eam quis horre-
re debet. *Cath.* Placet mihi candor tu-
us; dic, quæso, quid contra eam dixerunt,
Theod. Sequentia.

I. Quòd adoretis mortuos, quos san-
ctos vocatis, eorum statuas, imagines, si-
cut Ethnici sua idola.

II. Quòd adoretis panem, & vinum.

III. Quòd fiduciam non ponatis in
Christi meritis, sed in meritis vestris, &
Sanctis.

IV. Quòd fidem in Christum nihili fa-
ciatis, sed totam spem in meritis vestris
ponatis.

V. Aliis prætermiſſis, intellexi tur-
pem,

pem, & abominandam vitam vestrorum Sacerdotum, Religiosorum, Antistitum, quos audio esse meros hypocritas, talibus sceleribus plenos, quæ rubor in medium adferre vetat. *Cath.* Iteratò dico, quòd mihi placeat candor tuus: at, hæc ipsa eorum relatio debet tibi esse calcar, & stimulus ad amplectendam Religionem Romanam, Religiones eorum spernere debes vel hoc titulò. *Theod.* Quomodò hoc inferis? *Cath.* Ea Religio tanquam falsa spernenda est, cujus authores, & propugnatores, utuntur dolò malò, fraudibus, & mendaciis ad eam propugnandam. Vera siquidem Religio talibus subsidiis non eget; falsa autem, cùm veris, & solidis rationibus sit destituta, spem suam in mendacio ponit. Illa autem omnia, quæ tibi suggererunt pulchri illi Reformati, & Evangelici, mera sunt mendacia, & commenta: Plura alia de nobis dicunt. Sic Calv. L. 4. Instit. cap. 7. §. 27. *Pontificiam doctrinam esse, nullum esse Deum: qua de Christo scripta sunt, & docentur, esse mendacia, & imposturas; doctrinam de futura vita, & resurrectione esse meras fabulas, & similia plurima.*

Primò enim commentum est, & mendacium, nos adorare Sanctos, vel eorum statuas, uti Ethnici sua idola. Ethnici co-

lunt idola sua cultu soli Deo debitō; sic colunt idola, ut cultus ille, & honor sistat in idolo, cui divinitatem inesse putant, nec honorem idolo exhibitum ultra referunt. Nos autem non sic Sanctorum colimus imagines, vel statuas, quas scimus constare ex tela, & coloribus, vel ex faxis, & truncis esse efformatas? nec illis aliquid divinitatis, vel excellentiæ inesse iudicamus. Colimus ergo has ea ratione, ut cultus, & honor imaginibus exhibitus transeat ad prototypum, seu ad Sanctos cum Christo regnantes; nam illa externa venerationis nota, quæ fit coram imagine, est veneratio prototypi. Sicut erigere statuam Regi, vel illi statuae honorem deferre, coram ea pileum deponendo, non est honor statuae, (nisi materialiter) sed est honor Regis ipsius. Item, dum Scutum gentilitium tui Parentis, Aquilam, v. g. vel Leonem honoras, illud in conclavi tuo appendendo, non honoras Aquilam, vel Leonem, sed tuum Patrem.

Quòd autem honor iste, qui Sanctis deferitur, non sit cultus Patriæ soli Deo proprius, etiam clarum est: quia non colimus aliquem Sanctum, ut supremum Dominum, & Authorem rerum; sed solum ut amicum supremi Domini: tanti enim
faci-

facimus Deum, ut etiam eos, quos ipse sublimis fecit, dignos aliquo honore judicemus: quod sanè non in injuriam, sed in honorem Dei cædit; sicut in honorem Regis cædit, quòd Aulici ejus honorentur propter respectum, quem habent ad Regem, nimirum quia sunt ejus domestici, ejus Ministri, & Amici. Vides ergo, quantam nobis faciant injuriam, dum plebi simplici persvadent nos esse idololatras.

II. Mala fide dicunt etiam, nos panem, & vinum adorare. Sciunt enim nos credere, non remanere panem, & vinum in Eucharistia, sed esse verè, realiter, & substantialiter Corpus, & Sangvinem Christi, unà cum anima, & Divinitate, ac totum panem, & vinum desinere, manentibus solis panis, & vini speciebus: & sic nos non velle adorare panem, & vinum, sed Christum ibi præsentem.

III. Dum dicunt: nos fiduciam non ponere in meritis Christi, sed in meritis nostris, & Sanctis, quòd fidem in Christum nihili faciamus, & similia plurima, dum nobis appingunt; mera sunt commenta, mendacia, & imposturæ, ad infamandam doctrinam Catholicam excogitatæ.

Ad quintum dico: Si quis, sive Regularis, sive alius in Romana Religione malus

est, non Religione svadente; sed sua voluntate malus, & sceleratus est, nec per suam malam vitam derogat bonitati Religionis, cui est injuriosus. Cæterum multa crimina falsò imponunt, confinguntque, præsertim contra eos, quos putant suis successibus obesse, Libellos evulgant, quibus sceleratissima facta, turpissimaque viris ab ejusmodi sceleribus alienissimis impinguntur, detectâ verò calumniarum impudentiâ in commendationem calumpniam passorum, & detestationem calumpniantium similia cædunt. Non nego in Religione Romana in omni statu quosdam vocatione sua dignè non ambulare, Christi enim Ecclesia ager est, in quo etiam zizania crescunt: Sagena est, quæ præter pisces bonos etiam malos comprehendit: Regnum est, in quo etiam fatuæ Virgines reperiuntur: At tam parùm hi faciunt, deteriorem Christi Ecclesiæ doctrinam, quàm parùm derogavit Judas sanctitati Collegii Christi. Si vel unus Regularis, aut Ecclesiasticus contra puritatem ex fragilitate humana labi notetur, totus status, tota Religio talis esse proclamatur, præsertim à Pastoribus adversarum Religionum: quis verò hic modus, quæ ratio? non ego adduco fordes illorum. illud dico: si Pastores Religionum novarum adstrin-

adstringerentur ad continentiam perpetuam, prout in nostra Religione Sacerdotes, & Religiosi se adstringunt, vacuæ essent cathedræ eorum, silerent pulpita, cessaret apud eos omnis cura Pastoralis. Sed non tantum dogmata falsa, & crimina falsa nobis imponendo suas nituntur promovere Religiones, verum etiam ipsâ sacrâ Scripturâ, & testimoniis Patrum dolose abutuntur ad eas confirmandas, addendo nimirum iis aliquid, vel detrahendo, vel immutando, vel omissis sententiis perspicuis, proferendo quasdam obscuras, ut illorum doctrinæ videantur favere. Audi, qualiter procedant in exponendis sacris Scripturis.

I. Vocibus Scripturæ tribuunt, & confingunt significationes inauditas, & insolitas. Sic dum Joann. 3. 5. Christus dicit necessarium baptismum aquæ ad cælum obtinendum, Calvinus ne videatur Christo contrarius, docens baptismum aquæ non esse ad salutem necessarium, vult per aquam intelligi *Spiritum*. Lib. 4. Instit. c. 16. §. 25. *Aquam ergo, & Spiritum simpliciter accipio pro spiritu, qui aqua est.* Sic in oratione Dominica per *quotidianum panem* volunt intelligi uxorem, vestes, liberos, servos, &c. quasi Christus Discipulos, qui uxores, & omnia externa bona

deseruerunt, docuisset, ut hæc à Deo re-
petant.

II. Verba Scripturæ clara nolunt acci-
pi in significatione propria, sed in aliena,
& figuratè. Sic Calvinus in c. 3. Matth.
De igne aeterno, quò torquendi sunt impii,
scio à multis fuisse disputatum, atqui colli-
gere licet metaphoricam esse locutionem. 9.
De verbis, hoc est corpus meum, L. 4. Inft.
c. 17. §. 21. Dico metonymicum esse sermo-
nem. 9

III. Si Metaphoræ non satis seruiant,
dicunt verba Scripturæ accipienda esse
in sensu Ironico: Taliter volunt accipi
illa: *Date eleemosynam, & ecce omnia*
munda sunt vobis. Luc. 11. 41.

IV. Si nec Ironia suffragetur, volunt
Scripturam accipi hyperbolicè. Taliter
Calvinus dicit de Christo sæpiùs, quòd lo-
quatur hyperbolicè.

V. Sæpe dicunt, quòd Christus, & Apo-
stoli non ex propria sententia sint loquu-
ti, non id loquuti sint, quod ipsi pro vero
judicârunt; sed sermonem suum accom-
modârunt falsæ aliorum opinioni, vel lo-
quuti sint per contentionem. Sic inter
reliqua, Jacobi textum 2. 14. *Quid prode-*
rit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere,
opera autem non habeat; numquid poterit
fides salvare eum?

VI. Per verba Scripturæ clara non volunt intelligi id, quod propriè significant, sed quod impropriè. Sic impropriam dici volunt locutionem, dum Christus mercedem Jejuniis promittit.

VII. Dum verba Scripturæ adeò clara sunt, ut ea ad se detorquere aliter non possint, dicunt verba Scripturæ esse vera coram hominibus, non verò coram Deo. Sic exponunt Jacobi 2. 24. *Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum.* Sic & illud: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Calv. L. 3. Instit. c. 4. §. 36. vult intelligi apud homines, non apud Deum.

VIII. Quod Scriptura dicit absolute, si advertant contra se esse, addunt particulam *Si*, ut faciat sensum conditionatum. Sic Rom. 2. 27. dum dicitur: *& judicabit id, quod ex natura est, præputium Legem consummans, &c.* non placuit Calvino, ut quis dicatur Legem implere; ideo addit verbis particulam *Si*, & dicit: *præputium si Legem servet.*

IX. Si aliter accomodare sibi Scripturam non possunt, ei, uti dixi, aliquid addunt, demunt, mutant verba.

X. Dicunt item, has, vel illas voces non pertinere ad Sacram Scripturam. Sic Calv. in Matth. 20. 16. de verbis Christi:

multi vocati, pauci electi dicit: hæc verba ab alio addita Christi verbis.

XI. Advertentes à Deo Legislatoribus promitti iustitiam, & vitam æternam: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata: hoc fac, & vives. Reddet unicuique secundum opera. Factores Legis justificabuntur.* Matt. 19. 17. Luc. 18. Dicunt has promissiones esse sub conditione impossibili. *iuvēnem de operam iustitia quarentem docere oportuit, neminem coram Deo censerī iustum, nisi qui Legi satisfecerit, quod est impossibile.* Calv. in Matth. 19. *Promissio Legalis, adjecta conditione impossibili nihil probat.* Calv. L. 3. c. 17. §. 7. Quod si sic est, verba Christi non sunt promissiones, sed jocus, & illusio; perinde alicui ac si sponderes, te eum docturum modum Cælum intrandi, eique suggereres, ut capiat duas perticas, quæ cælum attingant, & ex iis sibi scalas firmas fabricet.

XII. Cùm Scriptura de Zacharia dicit Luc. 1. 6. quòd fuerit iustus ante DEUM, incedens in omnibus mandatis, & justificationibus Domini. Advertens Calvinus hinc sequi, non tantùm non esse omnia opera hominis peccata, sed & Legem esse implebilem, scribit, à Scriptura non dici, qualia fuerint opera Zachariæ, sed qualia debuerint esse. *Cùm Zachariam refert ambu-*

*ambulasse in justitiis Domini, & operibus
Sanctorum, justitia nomen habuit: opera
magis ex Legis natura astimat, quàm pro-
pria eorum conditione. Calv. Lib. 3. cap.
17. §. 7.*

Vides, qualiter Scripturâ utantur: hoc
certè modo quamlibet fœditissimam hære-
sim posset quivis ex Scriptura defendere,
& omnia argumenta eludere. Facile enim
dicet, voces aliud significare, accipiendas
in sensu Ironico, Metaphorico, Hyperbo-
lico, Apostolos, vel Christum non ex pro-
pria, sed aliorum sententia loqui, verba
esse ab alio addita, &c.

Audiamus jam Lutherum, ac videamus
Sacram Scripturam versantem: ut is sta-
biliat suam sententiam de justificatione,
per solam fidem, in textu Pauli ad Rom. 3.
arbitramur hominem justificari per fidem,
addidit solam: cùmque rogaretur, cur id
fecisset? respondit: Si quis Papista moro-
sum, & difficilem se præbere velit de vo-
ce sola, statim dic ei: Papista, & asinus ea-
dem res est: sic volo, sic jubeo, stat pro ratio-
ne voluntas, &c. juxta illud nimirum 9,
quod Tom. 3. Wittemb. fol. 171. ait: hæc
tibi norma, & regula esto, quam in Scriptu-
ris Sacris intelligendis sequaris: ubicunque
jubet Scriptura bona opera facere, tu sic in-
tellige, quòd Scriptura prohibeat bona opera
facere.

Idem Lutherus 2. Petr. 1. vertens illam sententiam: *quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis*; omisit verba illa *bona opera*, quia doctrinæ suæ obstant. Psal. 75. 12. *Vovete, & reddite Dño Deo vestro*. Lutherus in margine apponit glossam: *quod pro Deo vestro illum habere velitis, quemadmodum requirit primum preceptum, & nolite vovere Sanctis, vel alia vota*. In quo triplicem fraudem commisit.

Prov. 31. *Mulierem fortem quis inveniet?* Rhythmum amatorium germanicè apponit ad marginem hoc sensu: nihil amabilius in terra amore mulierum, cui is obtingere potest.

1. Cor. 9. *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi?* Lutherus de suo addit *in Uxorem*, quasi Apostoli circumduxissent uxores, idque ad opus conjugale. Alia omitto, ex his sufficienter intelligere potes, qualiter trahebant ipsas Scripturas Sacras.

Argumenta Patrum, & Doctorum nostrorum similiter corrumpunt, addendo, mutilando; quædam, quæ ab eis afferuntur, ut postea solvantur (quod Doctoribus Scholasticis in usu est) ac si ex propria illorum sententia dicta essent, producunt. Præterea omissis locis claris, ubi

ubi Scripturæ, & Patres apertè, & de industria rem explicant, mentemque suam aperiunt, captant locos obscuros, ubi obiter, & diversum quid tractantes, rem attingunt. Quò modò plurima testimonia adferuntur, contra diversa fidei dogmata; nihil enim est adeò perspicuum in fide nostra, quod non locis aliquibus obscuris Scripturæ, vel Patrum, in speciem oppugnari possit; nihil adeò absurdum, quod non defendi valeat. Quid absurdius dici potest, quàm Corpus Christi esse ubique, sicut & Divinitas? vel Deum esse omnium malorum Authorem? vel hominem non esse liberi arbitrii? hæc tamen omnia locis obscuris Scripturæ, & Patrum, stabilire hæretici nituntur. Si veritas quæritur, cur omissis locis claris confugiunt ad obscura; & in his explicandis non acquiescunt judiciò Patrum, & veterum Doctorum, qui ante nostra tempora exstiterunt, sed suo duntaxat sensu niti volunt? Cùm aliqua Patrum obscura dicta in speciem favent, ea sedulò producunt, & suam doctrinam Patrum autoritate munire nituntur: Cùm verò nos contra ex Patribus adferimus, quæ illorum doctrinam clarè evertunt; respondent: Patres fuisse homines errori obnoxios, se verò niti verbo Dei. En ad-

adsunt, qui te nitebantur avertere à Religionē Romana, discursum non abrum-
pam, nec repetam, sed continuabo. Sal-
vete boni Viri! *Luth.* Tu quoque sal-
ve! *Cath.* Quæso, auscultate me conti-
nuantem discursum, & respondete ad
quædam: Sancti Patres utrū nitebantur
Verbo Dei? *Luth.* Niti volebant verbo
DEI, sed sensum ejus non sunt affecuti;
proinde sunt decepti. *Cath.* Unde scitis
deceptos esse Patres, nec affecutos sensum
Verbi DEI; vos verò affecutos? *Calv.*
Evidens id est Verbo DEI. *Cath.* Quo-
modò id evidens est, cū tam diversæ
sint interpretationes, & omnes Patres a-
liter interpretantur, quā vos: & inter
vos aliter Calvinistæ, quā Lutherani, vel
Unitarii; aliter unus Calvinista Doctor,
aliter alius? *Calv.* Evidens est habenti
spiritum, alijs non est evidens. *Cath.* Sed
nōne sic respondent etiam Lutherani?
nōne sic etiam alii? inter vos taliter
Protestantes, Puritani, &c. etiam quoad
articulos graves, circa quos dissident? ul-
timum ergo judicium de singulis dogma-
tibus in spiritum privatum reducitis?

Dicitis ergo Domini Calvinistæ, omnes
Patres, omnes Ecclesiæ Doctores, omnia
Concilia Oecumenica caruisse spiritu in-
telligendi Scripturas; eodem carere Lu-
thera-

theranos, Unitarios, &c. sed hunc vobis
solis esse concessum Divinitus, ideoque
vobis manifestum esse, quidquid docetis,
esse purum putum Verbum DEI. Idem
dicunt Lutherani de Conciliis, Patribus, &
Doctoribus Catholicis, & de Calvinistis,
ac Unitariis, nimirum eos carere spiritu;
sibi verò solis hunc datum: & idcirco si-
bi manifestum esse, suam doctrinam esse,
Verbo Dei consentaneam. Denique, 9.
quævis alia secta hunc spiritum sibi attri-
buit tanquam proprium, ac aliis Religio-
nibus negat,

Verum quàm hæc sunt arda, & ab
omni ratione aliena. Quod incredibile
est omnes Doctores Catholicos, Sanctos
Patres omnes caruisse spiritu intelli-
gendi Scripturas, & hunc Spiritum solis
Calvinistis datum, vel solis Lutheranis,
aut Unitariis? Quàm vanum, & frivo-
lum est, ut quæque secta hunc spiritum
solis suis Cultoribus proprium asserat. 9.
nec id aliter probat, quàm id esse mani-
festum habenti spiritum, & eum, cui id
manifestum non sit, non habere spiritum?
Nonne hoc est ambulare in circulo vitio-
so, & principium petere, & omnem con-
troversiam in id, quod maximè obscurum
est, & nemini alteri constare potest, resol-
vere? Unde enim sciam, te habere spiri-
tum?

tum? Quando unquam SS. Patres, & Doctores Ecclesiæ sic probârunt sua dogmata?

Omnis probatio debet fieri per id, quod adversario manifestius est, & facilius ab eo conceditur; at illa probatio, super qua omnia vestra dogmata sunt fundata, procedit ab eo, quod est maximè obscurum, & solô nititur testimoniô, quod de vobis ipsis perhibetis; at, qui de se ipso testimonium perhibet, *testimonium ejus non est verum*, juxta Joann. 8. hoc est, non est pro vero habendum, nisi aliis modis probetur. At vos Domini Calvinistæ aliis modis probare non potestis, vos hunc spiritum habere, sed vultis vobis credi ad nudam vestram assertionem, qua dicitis id vos certò scire. Itaque nulla ratio est, cur sit vobis fides adhibenda; imò maxima ratio est, cur sit omnibus fides abroganda: Spiritus enim DEI sibi contrarius non est; vos verò, qui vobis hunc spiritum arrogatis, inter vos contrarii estis.

Theod. Querebantur etiam graviter contra vos Romanos, quòd eorum templa occupetis. *Cath.* Quære, quæso, ab eis, quotnam illi in Transylvania v. g. Templâ erexerint? si tantum in erectis à se habuerint suæ Religionis exercitium, pauci profectò eorum Ministri dicent ex
Cath.

Cathedra. Illi omnino occuparunt nostras augustas Basilicas, ampla Monasteria, templa innumera. Quorum aliquod ab eis ruinatum, cujus nullum habent usum, hærens in fordibus, & squallore; si Divino à nobis cultui restituatur, magnos ad id sumptus impendendo, clamant injuriam fieri suis Religionibus, jura sua lædi queruntur, Aularum, & Principum aures onerant; optarèque videntur, ut ædes Deo dicatæ potius pecoribus aditum præbeant, funditùs pereant, quàm Catholicis pateant. Alii non pauci clarè fatentur, malle se audire occini Turcicum Alla—, quàm Catholicum Alleluja.

Theod. Satis est, agnosco veram esse, ac à DEO fundatam Religionem Romanam, hanc amplector, & promitto omnipotenti Deo, me usq; ad finem vitæ in ea constanter mansurum. Superest, ut me—, ducas ad Pastores Ecclesiæ tuæ, qui me Sacramentorum faciant participem.

DISCURSUS DECIMUS OCTAVUS.

Religiones novas esse contrarias doctrinæ Evangelicæ, & Apostolicæ, paucis ostenditur.

Luth. **L** Egi his diebus Cardinalis Petri Paz-

Pazmanni volumen de Controversiis Fidei. Deus bone! quæ, & quanta contra Lutherum, & Calvinum citat ex eorum scriptis, v. g. quòd Lutherus fateatur inverecundè se habuisse familiarem, & assiduum ex Orco convictorem, cum quo plùs uno modio salis comederit, cui plùs quàm suæ Catharinæ condormiverit, eum sibi Authorem fuisse, ut Missam abroget, hunc argumenta suppeditasse. Quòd uterque indignè de Christo, de Dei Providentia sentiant, &c. *Calv.* Legi etiam ego similia in Pontificiorum Authoribus. *Cath.* Authores nostri falsè similia non citant; volvite proinde Lutheri, & Calvinii Libros, invenietis sententias citatas, quas si bene perpendatis, recognoscetis Authores Religionum vestrarum dignos esse reprehensione. Possèm & ego plùrima ab iis absurdè dicta in medium proferre; sed cùm legeritis Authores nostros, ad eos vos relego. *Luth.* Omnis doctrina Lutheri est consentanea manifestè verbo Dei. *Calv.* Doctrina Calvinii est omnimodè conformis Sacræ Scripturæ. *Cath.* Doctrina utriusque, in quantum Religioni Romanæ contraria, manifestè repugnat Scripturæ Sacræ, & Verbo DEI: pauca adducam in exemplum, ex quibus de reliquis ipsimet judicium feretis.

Primo quidem docet uterque, ob nullum peccatum posse hominem damnari, nisi ob infidelitatem. Luth. Lib. de capt. Babyl. tit. de bapt. ait: *Vides, quàm dives sit homo Christianus, siue baptizatus, qui etiam volens, non potest perdere salutem, nisi nolit credere; nulla enim peccata possunt illum damnare, nisi incredulitas.* Unde, ad Melanctonem Epist. 238. scribit: *Esto peccator, & pecca fortiter, &c. Sufficit enim, quòd agnovimus per divitias glorie Dei Agnum, qui tollit peccatum mundi, ab hoc enim nos non avellit peccatum, etiamsi millies uno die fornicemur, aut occidamus.* Alibi hæc habet: *Pecca sine discrimine audacter, sed eò fortiùs crede, & exulta in Christo, qui victor est mortis, & peccati. Ab eo nos peccatum nõ separabit, quamvis per diem mille, & rursus millena homicidia, & adulteria comitteremus.* Ita Luth. apud D. Joannem Schefferum in sua Ecclesiologia tract. 14. dicta: *Predicantem Beruff / id est: Prædicantium vocatio.* Alia plurima omitto. Calvinus similiter Lib. 3. Instit. c. 4. §. 28. ait: *Peccata fidelium non imputari ad mortem, & condemnationem. Ceterum peccata fidelium venialia esse, non quia non mortem mereantur, sed quia DEI misericordiâ nulla est condemnatio iis, qui sunt in Christo Jesu, quia non imputantur, quia veniâ delentur.* Do-

Doctrina hæc quàm sit contraria toti
 novo Testamento, imprimis ex pauculis,
 quæ adducam clarebit. Paul. ad Gal 5.16.
 ait: *Spiritu ambulate, & desideria carnis
 non perficietis. Manifesta sunt autem opera
 carnis, quæ sunt: fornicatio, immunditia,
 impudicitia (enumerat alia plura, diversa
 à peccato infidelitatis) quæ prædico vobis,
 sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, Re-
 gnum Dei non consequentur: adeoque igne
 æterno damnabuntur. Ad Eph. 5. 3. For-
 nicatio autem, & immunditia, &c. nec no-
 minetur in vobis, sicut decet Sanctos. Et
 mox: Hoc enim scitote intelligentes, quod
 omnis fornicator, aut immundus, aut ava-
 rus, non habebit hereditatem in Regno Dei.*
 Subdit denique: *Nemo vos subducatur in
 anibus verbis (dicendo hæc peccata non es-
 se, vel non imputari fidem habenti) pro-
 pter hæc enim venit ira DEI in filios diffi-
 dentia, 1. Cor. 6. 9. Nolite errare, neque
 fornicarii, neque molles, neque masculorum
 concubitores, &c. Regnum Dei possidebunt.*
*Et hæc quidem fuistis (dum viveretis in
 Gentilismo) sed abluti estis, sed sanctificati
 estis. Atque adeo jam (quod subintelligi
 debet) aliter vos instituyente Christiana Le-
 ge, non amplius tales estis. Quò pertinet
 illud, quod idem Apostolus ad Eph. 4. 17.*
 ait: *Hoc igitur dico, & testificor in Domi-*

*no, ut jam non ambuletis, sicut & gentes ambul-
ant, &c. qui desperantes semetipsos tra-
diderunt impudicitia, &c. Vos autem non
ita didicistis Christum.*

Sed & Christi Domini sententia in re-
probos ferenda indicat, dari præter infi-
delitatem alia peccata, ob quæ reprobi
damnabuntur. Rectè observat S. August.
L. de fide, & operibus c. 15. *Non increpat,
nec damnat illos, quia in eum non credide-
runt, sed quia bona opera non fecerunt, qui
in Christum crediderunt.* Ex quo rectè in-
fert S. Doctor: *Si illi, qui opera misericor-
dia non fecerunt, ibunt in ignem aeternum,
multò magis ituros illos, qui aliena rapue-
runt, aut aliò quovis atrociori scelere suam
maculârunt conscientiam.* Quid enim, si
quis è Lutheranis, vel Calvinistis, fidelis
quidem, ut ipsi putant, Deum ipsum odiò
habeat, aut in Christum contumeliam ja-
ciat, aut Parentes, Patriam, Regem disper-
dere cupiat, numquid poterit fides salva-
re eum? quid igitur ad hæc dicetis? fors
juxta doctrinam Lutheri, & Calvini hæc
in sensu Ironico, vel contario accipienda
voletis? quasi damnentur reprobi, quòd
opera fecerint, electi salventur, quòd o-
pera neglexerint, atque in hunc modum
sit exponenda Christi Judicis sententia: *¶
Venite benedicti, percipite Regnum; esurivi
enim,*

nim, & non dedistis mihi manducare; ite maledicti in ignem aeternum, esurivi enim, & dedistis mihi manducare. Quod quidē vel cogitatu ineptum est, taceo blasphemum, quamvis à mente Lutheri non alienum, cū is docere ausus sit, opera bona non conducere, sed pernicioſa eſſe, eaque de causa Serm. de novo Testamento, ſive de Miſſa ausus ſit dicere: amplius cavendum eſſe ab operibus bonis, & Legibus, quā à peccatis. Tom. 1. Ep. Jac.

Repetamus & ſupra allatas Lutheri exhortationes, (*pecca fortiter, &c. ſufficit enim, quod agnovimus per divitias gloriae Dei Agnum, &c. ab hoc nos non adellit peccatum,, etiaſi millies uno die fornicemur, aut occidamus. Pecca ſinè diſcrimine audacter; ſed eò fortiùs crede, & exulta in Chriſto, &c. Ab eo nos peccatum non ſeparabit, quāvis per diem mille, & rurfus millena homicidia, & adulteria committeremus.*) videamùſq; ampliùs, qualiter ejus doctrina diſſideat ab Apoſtolorum, & Chriſti Salvatoris doctrina.

Clamantem primò audiamus Paulum ad Eph. 5. 5. *Hoc enim ſcitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, non habet hereditatem in Regno Chriſti.* Reclamat Lutherus, ſuūque Melanchtonem, ac in eo alios hortatur, ut
forti-

fortiter peccent, ex eo, quòd à Christo eos non avellet peccatum, etiamfi millies uno die fornicentur, aut occidant.

Colossenses adhortatur Paulus, ut ambulent *dignè Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, 1. 10.* Reclamat Lutherus, & hortatur, ut caveant quidem à peccatis, sed maximè à bonis operibus.

Hortatur Paulus Rom. 6. 19. *Sicut exhibuistis (in Gentilismo) membra vestra servire immunditie, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitie in sanctificationem.* At contrarium svadet Lutherus, docens: *Quò quis sceleratior est, huic Deum citius infundere gratiam suam.* Serm. de piscatura Petri, Paulus Romanis svadet 13. 14. *Induimini Dominum Jesum Christum, nimirum ejus opera, & vitam imitantes, eumque hoc modo repræsentantes.* Idem inculcat multis aliis locis. *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi, 1. Corinth. 4. 16.* id est: imitami me, quia me imitando, Christum, quem imitor, imitabimini. Clamat & Petrus Ep. 1. c. 2. 21. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Clamat Joan. Ep. 1. c. 2. 6. *Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare.* Deni-

que ipse Salvator, qui est via, veritas, & vita, inculcat nobis Matt. 16. 24. *Qui vult venire post me, tollat crucem suam* (ex mei scilicet imitatione) & *sequatur me*. Quid enim est eum sequi, nisi imitari? Demum post profundissimæ demissionis opus, quo discipulorum pedes lavit, disertè dicit: *Exemplum dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*, Joann. 13. 15. Lutherus docet, præter fidem omnia indifferentia, neque inter legendum Evangelium esse intuendum in opera, seu exempla Salvatoris, eoque nomine sibi præ cæteris placere Evangelium Joannis, quòd pauca habeat de operibus Christi, in præfat. nov. Test. *Non esse opera Christi hominibus inculcanda, & cujusmodi exemplum nobis Christus præbuerit: Christi enim opera esse minimam, & vilissimam portiunculam in Christo, eaque in re Christum cæteris Sanctis parem esse*. Tom. 3. Germ. in admonitione ad Argent. *Si alterutro cavendum esset, vel operibus, vel verbis Christi, modis omnibus malletm ignorare Christi facta, quàm ejus verbis, & concionibus privari; non enim multum Christi opera mihi prosunt, sed verba ejus dant vitam*. Quasiverò Christus prædicatione, non verò obedientiâ, passione, sanguine suo, morte nos redemerit, uti toties in Scripturis Sacris inculcatur. 9.

Vide

Vide ergo, quomodo Doctorum vestrorum doctrina sit conformis Scripturæ Sacre.

II. Timorem judiciorum Divinorum hi Doctores tollunt ex cordibus fidelium, quem sacra Scriptura intulcat, & comendat. Lutherus hunc dicit esse à Diabolo, Tom, 1. Germ. Witt. fol. 273. §. 3. *Cum tibi venit in mentem, Christi, velut Judicis, qui te villicationis, sive actæ vitæ rationem reddere jussurus sit, tum pro certo, & explorato habeas, eum nō Christum, sed pessimum esse Diabolum.* Calv. Harm. in c. 22. Matt. *Neq. timendum est, ut in Dei judicium amplius peccata nostra veniant.* An hæc conformia sunt Scripturæ? Nōne Christus tali timore discipulos suos ad constantiam in cruciatibus excitabat dicens: *Time te eum, qui potest & corpus, & animam perdere in gehennam,* Matth. 10. 28. Petrus, & Paulus Apostolus certè non ex Diaboli, sed ex Dei Spiritu, eodem timore incitabant fideles, ad quos scribebant, uti videre est 1. Petri 1. 17. ubi injecta mentione Dei judicantis secundum unicujusq; opus, consequenter additur: *In timore in-solatus vestri tempore conversamini.* Et c. 4. 18. *Si justus vix salvabitur, impius, & peccator ubi parebunt.* Itaque & hi, qui patiuntur secundum voluntatem DEI, fideles

creatori commendent animas suas in benefa-
ctis. 1. Cor. 10. 12. Itaque qui se existimat
stare, videat, ne cadat. 2. Cor. 5. 10. Omnes
nos manifestari oportet ante tribunal Chri-
sti, &c. & mox additur: Scientes ergo timo-
rem Domini hominibus scadamus. Philip.
2. 12. Cum metu, & timore salutem vestra
operamini. Sed & ipse Paulus, certè non
ex Diaboli, sed ex Spiritus Sancti sugge-
stione iudiciorum Divinorum timore se
stimulabat, cum 1. Cor. 4. 4. scriberet: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iusti-*
ficatus sum, qui autem me iudicat, Deus est.
Et c. 9. 27. *Castigo corpus meum, & in ser-*
vitutem redigo, ne fortè, cum aliis predica-
verim, ipse reprobus efficiar. Alia omitto.

III. Uterque docet variis in locis fide-
les in omni opere peccare graviter, quan-
tumcumq; conetur quis bene operari. Lu-
therus in cap. 5. Matt. Tom. 4. Germ. Wit-
temb. ipsam Orationem Dominicam dicit
non posse rectè dici finè execratione. Mira hæc est, & absurda doctrina, homi-
nes sanctos, Deoque charissimos, quos
Deus, ut loquitur Apostolus Eph. 1. 6. *gra-*
tificavit in dilecto Filio suo, si spectentur
cum suis operibus quibuscunque, in DEI
conspectu morte, & interitu dignos esse,
nec ab his quidquam, nisi vitiosum pro-
dire posse. Frustra ergo scribit Apost. ad
Colos,

Colof. 1. 10. *ut ambuletis Deo dignè per omnia placentès, in omni opere bono fructificantes, &c. qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum.* Quis credat hominem iustum, qui pro gratiæ sibi à Deo datæ viribus conatur Deum super omnia diligere, ei credere, &c. hoc suo conatu mortis reatum incurrere, uti vult Calv. L. 3. c. 14. §. 10. ajens: *Nos cum omnibus conatibus nostris, & studiis morte, & interitu dignos esse.* Quis credat, quòd, dum juxta præscriptum Salvatoris remissionem peccatorum petimus, & dicimus humili corde: *dimitte nobis debita nostra*, hoc ipso actu committamus novum peccatum, novum incurramus debitum, dum Deo reconciliari petimus, nos interitu dignos reddamus?

IV. Docent, uti supra innui, peccata non nocere fideli, contra id, quod dicitur Psal. 5. 7. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Sap. 14. 9. *Odio sunt Deo impius, & impietas ejus.* Sap. 1. 5. *Spiritus Sanctus disciplina effugiet fictum, &c. corripitur à superveniente iniquitate.* 1. Joan. 3. 8. *Qui facit peccatum, ex Diabolo est.* &c. 9. *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit.* &c. 10. *In hoc manifesti sunt Filii Dei, & filii Diaboli.* Id est: in hoc seipfos discernunt filii Dei à filiis Diaboli, quòd

is, qui peccatum facit, filius sit Diaboli; at verò filius Dei peccatum non facit. 9, quamdiu est, & persistit esse Filius Dei.

V. Scriptura Sacra ad omnem vitæ honestatem instruit, puritatem vitæ, & castimoniam possibilem esse docet, & svadet; Lutherus verò quid de hac sentiat, pudet vel in medium adducere. Ait ille Tom. 5. Lat. Wittemb. Serm. de Matr. & in 1. ad Cor. 7. fol. 119. apud Lufft impressa Anno 1554. *Ut non est in meis viribus situm, ut vir non sim, tam non est mei juris, ut absque muliere sim. Rursum: Ut in tua manu non est, ut femina non sis, sic nec in te est, ut absque viro degas; nec enim libera est electio, aut consilium; sed res naturâ necessaria, ut marem femina, feminam mari sociari oporteat. Verbum enim hoc, quod Deus ait: Crescite, multiplicamini, non est præceptum, sed plûs quàm præceptum: Divinum puta opus, quod non est nostrarum virium, ut impediatur, vel omittatur, sed tam necessarium, quàm ut masculus sim, magisq; necessarium, quàm edere, bibere, mucum emungere, somno, & excubiis intentum esse, neque possibile est, ut castus permanear. Eodem Tom. ait Serm. de Matr. Reperiuntur interdum adeò pertinaces uxores, quæ etiam si decies ad libidinem prolabatur maritus, pro sua duritia non curant. Hic oppor-*
tunum

tunum est, ut maritus dicat: Si tu nolueris, alia volet; si Domina noluerit, veniat ancilla. De capt. Babyl. de Matr. Si mulier impotentem habeat maritum; vel cum consensu viri alteri misceatur; vel si vir consentire nollet, consulerem, ut, contracto cum alio matrimonio, aufugeret in locum remotum. Digna sanè Ganeone, & Scurrâ Epicuræo doctrina, à qua vel gentilis ingenuus abhorrebit. Doctrinæ huic accedat & illud, quòd præcepta Divina implere non sumus obligati; quòd habenti fidem nihil imputetur ad culpam; quòd omnia ejus opera fiant Deo præordinante, & impellente; quàm facile Luthericola incidet in fornicationem, vel adulterium. Si verò abstinerit, non doctrinæ Lutheri, sed gratiæ Divinæ, & suæ ingenuitati referat in acceptis. Non sic certè discurrit Paulus Apostolus, qui pro fundamento ponens omnia nos posse cum gratia Dei, Philip. 4. 13. Omnia possum in eo, qui me confortat. Continentiam tanquam Deo acceptam, commendat, & svadet, 1. Cor. 7. 1. Bonum est homini mulierem non tangere. & 8. Disco non nuptis, & viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego. & 27. Solutus es ab uxore? noli quarere uxorem. & 37. 38. Qui judicat servare Virginem suam, bene facit: qui matrimonio jungit Virginem suam.

suam, bene facit: qui non jungit, melius facit. v. 40. *Beatior erit, si sic permanserit.* Apoc. 14. 4. Dicuntur specialē gloriā habitori, qui castitatē servârunt. Matt. 19. 29. promittitur vita æterna permittenti Christi causâ uxorem. Eodem cap. Eunuchos, qui se castrârunt propter Regnum Dei, id est, quòd continenter vixerunt, & castè ex animi proposito, non damnat, sed imitandos svadet; dum ait: *Qui potest capere, capiat*, id est, qui potest hos imitari, imitetur.

Vide ergo, quàm sit contraria Sacrae Scripturæ, quàm fœda Lutheri doctrina, juxta quam, si vera esset, omnes, qui extra Matrimonium reperiuntur, imò & cōjuges, infirmo, vel absente altero, fœdam, impudicam, & Deo exosam vitam deberent ducere; si, ut Lutherus ait, opus hoc non est in nostra potestate, ut impediatur, vel omittatur; sed tam necessarium, quàm ut masculus sis; magisque necessarium, quàm edere, bibere, purgari, mucum emungere, somno, & excubiis intentum esse: neque possibile esse, ut castus permaneat.

Luth. Rogo, ne fatiges te in recensendis his, & similibus, viderit Lutherus, vel Calvinus, quid senserint, quid docuerint; errores ego in illis non laudo, non inni-
tor

tor ego doctrinæ Lutheri, sed verbo Dei. *Calv.* Neq; mihi est regula credendi *Calvinus*, sed verbum purum Dei. *Unit.* Ego similiter non plus concedo authoritatis *Serveto.* *Cath.* Hæc dicentes considerate, quæso, si in his, & similibus, quæ longum esset recensere, tam turpiter errârunt vestrarum Religionum primi Prophetæ, quomodo creditis eos esse à DEO missos, ad Ecclesiam reformandam? quomodo potestis confidere salutem vestram doctrinæ eorum? quomodo potestis vobis persuadere, quòd in reliquis etiam non erraverint capitibus, maximè circa altiora mysteria, qui in planis turpiter ceciderunt? Si primi vestrarum Religionum Authores ita errârunt; quomodo non errabunt eorum discipuli? credibilè est, quòd Spiritus Sanctus suos Prophetas, per quos idololatriam voluit sublatam, & Ecclesiam reformatam, in tales errores labi permiserit? Certè si aliquis Evangelistarum vel semel falsum dixisset, docuissetve, meritò de reliqua tota ejus doctrina dubitaretur; mendaci siquidem nec tunc creditur securè, dum verum dicit: & in qua Religione vel unum errorem deprehendimus, scimus certè doctrinam ejus non esse à Deo, nec esse posse. Perpendite & illud, si vestrarum Religio-

num authores, dum se ab Ecclesia separârunt, dum Sanctorum Patrum doctrinam contempserunt, tam turpes errores pro veritate sunt amplexi; an vos, vel Pastores vestri eorum vestigiis insistentes, similiter errare non possitis? Estisne perspicaciores Lutherô, vel Galvino? plûsne vobis fidere potestis, quàm illis, qui non nisi purum putum Verbum Dei se prædicare jactabant? suam totam doctrinam Verbo Dei prorsus esse consentaneam—
 crepabant? Advertite, quæso, charissimi, vel ideo Deum permisisse illos tam turpiter errare, ut videatis, quàm periculosum sit ab Ecclesiæ doctrina recedere, ac proprium judicium temerè sequi. Certè si in Romana Religione vel unus error—
 inveniretur, jam certi essemus eam non esse profectam ex Schola Spiritûs Sancti, sed è patre mendacii; at hætenus nemo inventus est, qui vel unum falsum articulum fidei nobis exposuisset. *Luth.* Multa vobis objiçunt Pastores nostrarum Religionum. *Cath.* Sic est, objiçunt, vel mendaciter nobis imponendo, de quibus ne somniavimus quidem, vel non intelligentes fundamentum doctrinæ nostræ, ex levibus suis rationibus calumniantur puram veritatem: si quem hætenus articulum nostrum oppugnârunt, argumenta—
 eorum

eorum facili negotio in fumum abiērunt.

Calo. Satis dictum hac vice : pergamus potius ad visitandum Theodorum. *o* *anum* ; audio enim illum graviter decumbere. *Cath.* Faciamus charitatis opus ægrotanti.

DISCURSUS DECIMUS NONUS.

Theodorus Romanam Religionem amplexus, gravi morbo corripitur : dum cum morte luctatur, rationem reddit, cur in Ecclesia Romana moriatur.

Cath. **Q**uī vales mi Theodore ? en adsumus, si fors quod levamen ex nostri præsentia capere possis. *Theod.* Salvete boni viri ! Deus rependat opus charitatis ægro impensum. Corpore prostratus indicibiles sentio dolores ; animus verò superabundans gaudiō, conscientia nuper à peccatis expurgata hos supra *o* modum lenit. *Calo.* Manifestè hoc morbo te Deus punit, quòd Romanam amplexus sis Religionem. *Luth.* Sic est, idem sentio & ego. *Unit.* Rectè hoc dicere & ego volui. *Theod.* Ego verò in hoc gravissimo morbo, Medicorum sententiā mihi supremo, id unicum solatii habeo, quòd hanc Religionem sim amplexus ; quod si

hactenus non fecissem, jam præstarem. 9.
 Sed & vobis unicè svadeo, ac per Christi
 vulnera vos obtestor, ut eam amplecta-
 mini Religionem, quàm ad confinia mor-
 tis deducti, in qualibus me constitutum
 videtis, voletis tenuisse; cujus justam ra-
 tionem, cum ad tribunal Christi stabitis,
 reddere possitis: de rebus enim agendis,
 non potest melior institui deliberatio,
 quàm, quòd illud deligamus, quod nobis
 in illo articulo plurimum poterit prodes-
 se; illud vitemus, quod nobis tunc obes-
 se, vel saltem periculum adferre possit.
 Talis autem est Religio Romana, quam in
 illo articulo, quam instante morte omni-
 bus aliis præferemus. *Luth.* Cur, quæ-
 so? *Theod.* Audi causas, & nota.

Primò quidem veritas mei dicti confir-
 matur, & stabilitur plurimorum exemplò,
 qui, etsi hæreticè vixerunt, quando ta-
 men moriendum est, cupiunt mori Catho-
 licè, judicantes id esse securius. Certè
 gemma illa Religionis tuæ Philippus Me-
 lanchton, in articulo mortis constitutus,
 interrogatus à matre sua, jam Lutheri co-
 lente Religionem, ut sibi diceret, quænam
 è tot diversis Religionibus cæteris præ-
 stantior esset? Respondit: Romanam cæ-
 teris esse securiorem.

Secundò, quia quisque in illo articulo

con-

constitutus, optat plurima se bona opera fecisse, & magnò studiò peccata vitasse, ad quod utrumque efficaciter inducit Romana Religio, ad neutrum vestra; sed potius ad bonorum operum contemptum, & omnem vitæ licentiam.

Tertiò, quia Religio Romana, quam—
 amplexus sum, habet multa remedia pro confinio vitæ; habet pœnitentiam, habet absolutionem Sacerdotum, habet Sacramentum Extremæ Unctionis, & SS. Eucharistiæ, quæ mihi, & omnibus fidelibus in hoc articulo magnam consolationem adferunt; his enim satisfactio Christi nobis communicatur. Quid verò habent Religionēs vestræ? nudam jactant fidem specialem, frigidam valde, & imbecillem pro hoc articulo, in quo nullus sibi persuadere seriò poterit, Christum sibi esse propitium, se esse justum, & salvandum per—
 Christum, qui remedia à Christo instituta contemnit, & extra communionem Ecclesiæ Catholicæ mori constituit. Omnium Religionum Ecclesiæ Romanæ contrariarum Cultores, fidem hanc jactant, & tamen non omnes salvi fiunt; unica enim est vera Christi Religio, extra quam nemi-
 ni est salus, uti fateri debetis: ergo nihil proderit illa vestra fides specialis, nisi Christi veram Ecclesiam teneatis. Exem-
 H 7 plum

plum dedit ex magna oriundus in Dacia familia Sacerdos, à Religione, & fide Apostata, qui morti vicinus, non à fide speciali remedia malè actæ vitæ petiit, sed Sacerdotem, per quem à peccatis solveretur, ac Ecclesiæ gremio restitueretur, cum lachrymis expetiit; & quia hunc, impedi-
ente uxore, sacrilega vitæ socia, obtinere non potuit, de salute æterna desperans, inter blasphemias animam evomuit.

Expecto, ut videtis, supremum momentum, mors mihi præ foribus est, brevè ad Tribunal Christi Judicis stabo, interrogaborque, cur Romanam potius, non verò vestram Calvinianam, Lutheranam, vel Unitariam amplexus sim Religionem? At respondebo cum magna securitate, factique mei rationem dabo. Dicam: ideo me Romanam Religionem amplexum esse, quia hæc docet à terrenis rebus avocare animum, & transferre ad amorem Coelestium. Ideo, quia hæc docet carnem domare, & Dei timore configere, bonis operibus insistere, Superioribus obtemperare, orationi vacare, mandata Dei observare, & omnem licentiam peccandi præscindere. Dicam: ideo me Romanam amplexum esse Religionem, quia vidi Religionem huic singulis sæculis per miracula plurima à DEO testimonium perhiberi:
quia

quia vidi in hac Divinas promissiones impleri; vidi enim hanc esse per orbem universum diffusam; ad hanc factam esse hactenus conversionem gentium, & assidue fieri. Vidi in hac summam esse Doctorum omnibus sæculis in capitibus fidei concordiam. In hac perpetuam successionem Cathedræ, & Ministrorum omnium cum Apostolis connexionem. Vidi hanc esse fundatam super petram, contra quam omnes hæreses, & persecutiones Tyrannorum, omnes portæ inferi non prævaluerunt. In vestris verò Religionibus, cum contraria palpaverim, respondebo securè, nullam me habuisse rationem vestras amplectendi.

Verum, ut alia omittam, nonne satis mihi erit respondere coram Divino Tribunali, ideo me amplexum esse Romanam Religionem, quia vidi in hac vixisse, hanc sequutos esse viros sanctissimos ex omni statu, & natione, Bernardos, Franciscos, Dominicos, Martinos, Stephanos, Ladislaos, Emericos, Henricos, Ludovicos, Venceslaos, Casimiros, Leopoldos, Edvardos, & alios omnes, qui cœlesti conversatione, & stupendis operibus mundo fuere admirationi; proindeque me iudicasse, fieri non posse, ut illæ cœlestes animæ, Deo adeò devotæ, & addictæ, adeò charæ

charæ, & familiares, in re tanti momenti, uti est fides, sint deceptæ, securèque me, in negotio Religionis horum vestigia sequi, illam Religionem amplectendo, quam illi tenuerunt.

Vos verò, qui cum Luthero, Calvino, Serveto à Romana Religione recessistis, cum ad Tribunal Dei stabitis, quid rationis estis daturi, quòd ad eandem non redieritis? an plebejum illud reponetis, quia parentes vestri hanc, v. g. Lutheranam, coluerunt? At num subsistet coram Deo hæc ratio, ex qua pariter sequitur, vos debuisse permanisse in Mahumetana, vel Sabbataria, si parentes vestri illam coluissent?

Dicetis fors Judici æterno, ideo vos Romanam deseruisse, vel non coluisse, quia putabatis esse plenam idololatriam, superstitionibus, Traditionibus humanis? vel quòd existimaveritis Papam, qui ei præest, esse Antichristum? Vel certè, quòd judicaveritis Romanæ Religionis cultores non in Sangvinis Christi pretio, sed in suis duntaxat confidere meritis? Sed quid, si tunc detergâ Diaboli fascinatione, quæ jam mentem occupat, videatis vos clarè deceptos, nullò amplius pœnitentiæ, & resipiscentiæ locò concessò, quid consilii capietis? An fortè ignorantiam allegabitis?

tis? At hæc vos non excusabit, quia facile veritatem agnoscere potuissetis, si eam diligentiam, quam res postulat, præstitissetis; semper habuissetis rationem justam vos stimulantem ad hoc, ut prudenter dubitaretis de his, quæ mendaciter Catholicis imponuntur. Sicut ergo Judæos non excusabit, quòd per ignorantiam erraverint, quia veritatem cognoscere potuerunt; ita nec vos excusabit. Ut enim cum Luthero, Calvino, Serveto absque flagitio possentis à Catholica Romana recedere Religione, oportebat non solum *putare*, & ob leves aliquas suspiciones opinari, sed certissimè *scire*, & omni affectu seposito exploratissimum habere, illa vitia Romanæ Religioni inesse, ut nullus amplius in animo relinqueretur scrupulus, nulla justa causa dubitandi; vos verò ejusmodi certitudinem de erroribus Ecclesiæ non habuistis, imò nec probabilem dubitandi rationem.

Quâ enim probabilitate, & specie veritatis vobis persuadere poteratis, eam Religionem esse idololatriæ, & tantis erroribus obnoxiam, quam videbatis à tot sapientiâ, & sanctitate vitæ illustrissimis viris, tot annorum centuriis cultam, quam videbatis tot miraculis, & Martyribus confirmatam? quam toto orbe diffusam?

sam? in qua & summam Doctorum concordiam, & perpetuam successionem, & claram cum Apostolis connexionem cernebatis? Videbatis, quòd nullus Sanctorum, nullus Doctorum hanc idololatriam, has superstitiones notaverit, quòd ab eis procul dubio animadversum fuisset, si quæ in Ecclesiam irrepsissent; proinde vel probabili argumento carebatis.

Rursum quomodo in animum inducere poteratis, eam Religionem esse veram, & à Christo Domino fundatam, quæ Deum auctorem, & impulsorem scelerum omnium statuit? quæ hominibus libertatem arbitrii eripit? quæ studium bonorum operum è medio tollit? quæ portam latissimam omnibus sceleribus, non minùs quàm Atheismus aperit! quæ hominem præceptis, & Legibus Divinis sub specie libertatis Christianæ eximit? quæ antiquas, & damnatas hæreses plurimas renovat? Cujus authores nullâ vitæ austeritate, nullâ morum sanctimoniâ commendati, nullis miraculis clari, sed homines carnis voluptatibus dediti, terrenarum rerum cupidi, ambitiosi, maledici, seditiosi, apostasiâ, & sacrilegis nuptiis, vel præpostera libidine infames, inconstantia doctrinæ incredibili fuerunt.

Denique, si aliqua ex vestris Religionibus

bus est vera: ergo concidit per tot sæcula Christi Ecclesia, eversum est Christi Regnum, evacuatae sunt Divinae promissiones de Ecclesiae firmitate, & stabilitate, prævaluerunt adversus Ecclesiam Christi portæ inferorum. Ergo tot sæculis frustra prædicatum est Evangelium, frustra creditum, frustra tot gentes à Paganismo conversæ, frustra baptismus, & alia Sacramenta administrata, frustra suscepta jejunia, & carnis macerationes, frustra obita Martyria, & tot milliū sanguis pro Christi confessione frustra est effusus. Ergo periērunt omnes majores nostri, periērunt SS. Patres, periērunt Martyrum, & Confessorum tot myriades; tot DEO devotæ animæ, sanctitate, miraculis, prophetiæ spiritu illustres periverunt: omnes enim veræ Religionis, veræque justitiæ expertes fuissent, omnes idololatriæ addicti.

Quòd si hæc falsa, blasphemæ, vel cogitatione horrenda sunt; quî fieri potuit, ut non adverteretis Religiones vestras, ex quibus tam atrociam clarè deducuntur, falsas esse, vel saltem de iis non dubitaveritis? Si dubitastis, cur non dedistis operam cognoscendæ veritati, ex qua salus vestra suspensa est.

Monuit Dominus, ut attentè nobis caveamus à falsis Prophetis, qui veniunt ad nos

nos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Quomodo non vobis in mentem aliquando venit, cogitare, vel vereri, ne fors Lutherus, Calvinus, Servetus, & similes ex numero sint illorum, à quibus Dominus cavendum—
monuit? Hi enim pulchra specie Verbi Divini, & puri Evangelii obtekti prodiverunt, quasi à Deo missi ad ovium salutem, & interim ipsas oves venenato doctrinæ suæ pabulo perdiderunt. *A fructibus inquit eorum cognoscetis eos.* Qui verò fructus? Seditiones, bella, expilatio, & everfio Ecclesiarum, Monasteriorum, vastatio urbium, extinctio antiquæ pietatis, sublatio jejuniorum, ac aliorum bonorum operum, concessa votò castitatis obstrictis nubendi copia, omnium scelerum licentia—.

Scimus ex Apostolica informatione—
multas hæreses novissimis temporibus exorituras, multos Pseudo-Prophetas, & seductores comparituros in lucem. Quoties ergo nova aliqua doctrina, Ecclesiæ adversa emergit, ea nobis ut minimum suspecta cum suo authore habenda est.

Ego igitur dum in Romana, nuper miserante DEO suscepta Religione placidè morior, ac per merita Christi gaudia vitæ æternæ spe firma expecto, vos imprimis
præ-

præſentes, tum omnes reliquos, qui extra Romanam eſtis Religionem, per bonitatem Dei, quâ conditi, per ſanguinem Chriſti, quô redempti ſumus, per æternam hæreditatem, quam in Cœlis expectamus, per torrentem voluptatis Divinæ, quâ potabuntur veritatis cultores, rogo, & obteſtor, ut negotium iſtud quàm maxime cordi habeatis, ac perpendatis, an ſolido nitamini fundamento, an ſecuri futuri eſtis de Religione veſtra in hora mortis, & cùm ante diſtriſci ſtabitis Tribunal Judicis, in illo articulo, dum immutabilem, æternamque excipietis ſententiam. Plura vobis exponere non valeo, nam —
momentum resolutionis meæ iſtat, quod non metuo, Chriſtô ſiquidem me fruiturum ſpero. Recedite jam, & ſi placet, cum Domino Catholico diſcurrite, dum ego neceſſariis pro agone munitus Sacramentis, animam Creatori meo commendabo. Valete. *Cath.* Commendo te Frater chariſſime Deo omnipotenti, ut, cùm humanitatis debitum morte interveniente perſolveris, ad authorem tuum, qui te de limo terræ formaverat, revertaris.

Unit. Pulchrè diſpoſitus decedit hac ævita Theodorus noſter. Quid, quæſo, ulterius loqui voluiſſet, ſi ei per vires licuiſſet? *Cath.* Addam ego aliqua ad ejus diſcur-

discursum spectantia, si molestè non feratis. *Luth.* Dicas securè, quod sentis. Quæ ab illo audiui, cordi mihi fumo, in hora mortis sincerè sentire, & loqui solent mortales, usu rationis non destituti. *Calo.* Continua, quæso, ejus discursum, qui mihi cor penetravit.

Cath. Cogitate, quanta pœna vos maneat, si Religio, quam tenetis, re ipsa hæresis sit, si non Reformati, vel Evangelici, uti vos jactatis, sed hæretici sitis. Exposui vobis superiùs, quantum malum sit hæresis, quæ hîc non repeto, nisi summam: quòd nimirum contineat summam superbiam, multas atroces blasphemias, multa maledicta, & convitia, multa sacri-legia, & maximum, nocentissimùmq; odium in Ecclesiam Christi Sponsam. Hæc enim quasi intrinsecè hæresi insunt, & habitualiter hæresis ad hæc inclinât, ac quotidie ad hæc excitat, impellitque; ita, ut majus peccatum censendum sit hæresis, quàm omnia peccata fidelium.

Perpendite proinde, si Religio, quam colitis, hæresis est, quantum vobis erit ejus supplicium. Maledicetis deceptoribus vestris, & magistris, qui vos ad oceanum miseriarum deduxerunt: maledicetis Diabolo, qui vobis illusit sub specie pietatis: maledicetis vobismet ipsis, quòd doctrinam

nam novitiam absque diligenti examine susceperitis; quòd in re tanti momenti exploranda tam cœci, tam socordes fueritis. Insuper æternitate tota, quàm diu Deus erit Deus, inexplicabilia, quæ nec in mentem venire possunt, oportebit vos sustinere gehennæ supplicia.

Ne ergo in illud miseriarum pelagus præcipites ruatis, Religionis negotium omni studiò, & diligentia discutite, peritissimis etiam ad eandem rem consultoribus adhibitis.

Unum autem est, quod maximè officere solet, ne quis de vera Religione amplectenda sincerè deliberare valeat, nimirum: anticipata quædam opinio, quâ plurimi persuasum habent, quòd in Ecclesia Romana sit, nescio, quæ idololatria, superstitiones, abusus, errores quàm plurimi.

Primò ergo, per omnia sacra vos obtestor, seponite parumper hoc præjudicium, & cogitate, vos in hac persuasionem falli posse. Incredibile enim videtur, viros sanctissimos, & doctissimos, quales Ecclesia semper habuit plurimos, hanc idololatriam, has superstitiones, & abusus, si qui fuissent, non vidisse; vel si vidissent, non rejecisse, sed sedulò retinuisse, & coluisse. Et tiqua est hæc Mahumetanorum, & Iconomacho-

machorum de idololatria calumniar. Et nunquam fuit ulla hæreticorum secta, quæ infestis animis ab Ecclesia non dissederit, eique graves errores non imposuerit. Hoc enim prætextu hæreses debent uti, ut jure videantur ab Ecclesia recessisse.

Deinde à Deo flagitate lumen assidue, quò clarè possitis cognoscere, quæ sit vera Christi Religio, veraque Ecclesia, paratòsque vos DEO exhibete ad eam amplectendam. Fides enim est donum DEI. *Nemo, inquit, potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*, Joan. 6. Matt. 11. & 16. Nemo sinè Patris Cœlestis illustratione ad Christum per veram fidem venire potest: hanc ergo illustrationem, & hunc tractum precibus assiduís obtinere, satagite. Dicite cum Propheta: *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne, quando ex vita discedam, dicat inimicus, prævalui adversus eum. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me deducant, & adducant in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua. Notam fac mihi viam, in qua ambulem, quia ad te levavi animam meam. Eripe me de inimicis salutis mea: Domine, ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam, quia DEUS meus es.* Et similia.

Præterea orationibus jungite eleëmofynam, & beneficentiam in pauperes, quantum enim valeant hæc duo ad lumen veræ Religionis à DEO impetrandum, ostendit exemplum Cornelii Centurionis, cui ab Angelo dicitur: *Corneli, orationes tue, & Eleëmofynæ tue ascenderunt in memoriam in conspectu DEI, Et nunc mitte viros in Joppen, & accersis Simonem quendam, qui cognominatur Petrus, hic dicet tibi, quid te oporteat facere* Act. 10. Hujus exemplum imitemini, si à DEO in negotio veræ Religionis dirigi optatis.

Interea diligenter, & magnò cognoscendæ veritatis studiò propendete ad ea, quæ vobis in discursibus præteritorum dierum proposita sunt: & si quæ dubia adhuc habetis, vel non satis intelligitis, adite Doctores Catholicos, qui faciliè vobis in omnibus ita satisficient, ut tandem mens vestra plenam quietem in Luce veræ Religionis assequatur.

Credidissim, hæc voluisset vobis dixisse Theodorus, qui mortalitatis penso perfoluto, ubi in conspectum DEI venerit, pro vobis precabitur, ut ad gremium Ecclesiæ Catholicæ reversi, DEUM in opere orationis vestro glorificetis, & post hanc mortalem vitam, ad gaudia Cœlestia perveniat. Am.

F I N

PA 1988

1988

2

